

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1947

<https://hdl.handle.net/1874/9562>

JAARBOEKJE
VAN HET
OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP
„NIFTARLAKE”
1947

DRUKKERIJ H. J. SMITS
OUDE GRACHT 231 — UTRECHT

VOORWOORD

Wie had gevreesd, dat de berooide staat, waarin Nederland door den bezetter werd achtergelaten, een ongunstigen invloed op de belangstelling voor ons genootschap zou uitoefenen, is gelukkig door den gang van zaken niet in het gelijk gesteld. Niftarlake beleeft een periode van opbloei, waarin ieder onzer zich van harte verheugt. Het zal onze leden, doch in het bijzonder het bestuur, tot verdubbelde aansporing strekken om te pogen het doel van ons genootschap te verwezenlijken.

In het bijzonder wat de doelomschrijving in de tweede plaats betreft: „zooveel mogelijk medewerking te verleenen tot instandhouding van oudheden en historische monumenten” zullen zeker nog moeilijke tijden op komst zijn. Reeds veel schoons is, sedert de Vecht hare zegepralen behaalde, niet in stand kunnen blijven. Nieuwe tijden maken het behoud van wat is, ongewis.

Desondanks te streven naar conserveering van datgene in Niftarlake, dat velen onzer tot dagelijksche verheugenis strekt en voor anderen — moge het steeds meerderen zijn — een dusdanige bekoring heeft, dat zij zich gedrongen voelen tot medewerking aan ons genootschap, is een taak, die naarmate zij slaagt, ons tot steeds grootere voldoening zal strekken.

KAPPEYNE.

Eere-leden:

Dr. Mr. J. W. Verburgt, Wassenaar, Oud-Voorzitter.
J. D. Bastert, Breukelen, Oud-Penningmeester.

Bestuur.

Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello,
Oud-Loosdrecht, Voorzitter.
Mej. W. F. Grevenstuk, Baambrugge, Secretaresse.
J. Vor der Hake, Breukelen, Penningmeester.
G. J. Weyland Jr., Loenen aan de Vecht, Bibliothecaris.
Mgr. A. E. Rientjes, Maarssen.
Dr. Mr. J. W. Verburgt, Wassenaar.
J. D. Bastert, Breukelen.

}
Dagelijksch
Bestuur.

E. G. Wentink, Naarden.
J. Trouw, Abcoude.
Jhr. Dr. L. H. Quarles van Ufford, Breukelen.
A. H. Doude van Troostwijk, Notaris, Breukelen.
Ir. J. Loeff, Oud-Loosdrecht.
Pastoor L. J. van der Heyden, Utrecht.

Redactie Jaarboekje

Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello,
Oud-Loosdrecht.
Mgr. A. E. Rientjes, Maarssen.
Mej. W. F. Grevenstuk, Baambrugge.

L E D E N.

Aalsmeer:

Bax, H.

Abcoude:

Doorn, Dr. A. van

Gortel, Dr. J. H. van

Graaf, J. H. de

Hartogh, A. den

Pape, W. F.

Quarles van Ufford,

Jhr. Mr. L. A.

Rooswinkel, Deken J. C.

Timmer, Notaris Ph. W.

Trouw, J.

Veltman-v. Cruyssen, Mevr.

A. G.

Veltman, Mej. Lidi

Vis-Völker, Mevr. C. A.

L. M.

Wijngaerdt, Piet van

Amersfoort:

Adriaans, G.

Balbian Verster, Mej. I. I. de

Polak-Benders, Mevr. Dr.

Ver. voor Vreemdel. Verk.

Amstelveen:

Achterbergh, J. van

Amsterdam:

Aa, O. L. van der

Altena, Chr.

Bergh, Th. P. van den

Booy, H.

Broek, A. A. ten

Bussy, Mr. A. le Cosquino de

Duyckeren, Ds. F. L. van

Duyvensz, Fr.

Hoorn, Th. van

Hoes, F.

Kater, P. A.

Koninklijk Oudheidkundig
Genootschap

Laag, A. H. van der

Lange, C. V. Allert de

Leuven, W. van

Moes-van Delft, Mevr. H.

Pos, Mej. A. G.

Post, W J..

Prent, H.

Roosenschoon, J. H.

Schoorl, A.

Tienhoven, Mr. P. G. van

Vondel," N.V. Uitg. Mij.

„Joost van den.

Wageningen, J. van

Warners, F. A.

Woudenberg, Mej. J.

Zeegers Jr., J.

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten,

B. A. Ph. Baron van

Apeldoorn:

Fortuyn Harreman, A.

Tombe, Mr. A. L. des

Baambrugge:

Baanders, Mej. Tine

Bon, Mej. A.

Borst, Th. C.

Grevenstuk, Mej. W. F.

Lee, Mej. E. van der

Neeleman, Ds. J. C.

Plas, J. van der

Royaards, J. J.

Schimmel-Baanders, Mevr.

W. C.

Weyel-van Buren, Mevr. M.

Woerden, S. van

Baarn:

Tegelberg, P. E.

Batavia:

Grevenstuk, Prof. Dr. A.

De Bilt:

Nicolas, Ir. E. A. J. H.
Seerenberg, L. P. van
Troostwijk, D. W. Doude van

Bilthoven:

MacLaine Pont, W. P.
MacLaine Pont-Stork,
Mevr. A. W.

Breukelen:

Bastert, J. D.
Bianchi-Wüstenhoff,
Mevr. C. E.
Cnossen, Ds. H. M.
Colenbrander-Hoekstra,
Mevr. A. H.
Colenbrander, Henk.
Colenbrander-Overhoff,
Mevr. M.
Colenbrander- Mr. J. W.
Cornet, J. W. G.
Dop, H. R. van
Freitag, F. J. de
Ginkel, Mr. H. C. L. van
Goeman Borgesius-Blommers,
Mevr.
Graaf Wz., E. de
Grift, A. van der
Grijs-Struving, Mevr. J. W. de
Haars, Mej. Mr. E. A.
Hoekstra-Bouman,
Mevr. Wed. G. C.
Horst, A. van der
Hul-Steenhuisen, Mevr. R. v.d.
Jong, J. de
Kasteleyn, J.
Korthagen-van Til, Mevr. E.
Leisink, Pastoor J. B.
Matthes-Varossieau,
Mevr. C. W.

Matthes-de Rooy, Mevr.
Wed. C. H.
Moen, W. C.
Molenkamp, C. J. G.
Molenkamp, J.
Overhoff-Nieuwenhuys,
Mevr. M. M.
Parker Verboom, Mej. W. M.
Quarles van Ufford,
Jhr. Dr. L. H.
Ragay, L. J.
Remijnse, Prof. Dr. J. G.
Remijnse, M.
Reyden, J. van der
Roëll, Jhr. Mr. H. H.
Schmedding-Verbrugghen,
Mevr. W. Th. C.
Schoonderwoerd, W.
Schuurman, P. C.
Smits, P. B. A.
Troostwijk, A. H. Doude van
Verkade, E. G.
Verkade-Dr. Cartier van
Dissel, Mevr.
Vis-Honig, Mevr. A.
Vis, Mej. Ag.
Vis Sr., Gerbrand
Vis Jr., Gerbrand
Vliet-van Wijk, Mevr. Mr. van
Vlug, H. M.
Vor der Hake, G.
Vor der Hake, J.
Vor der Hake, J. J. G.
Vries-Verbrugghen,
Mevr. C. W. de
Zwaan, Ds. A.

Brouwershaven:

Hocke, Mej. P. D.

Bussum:

Ahrend, J.
Ahrend-v. Gemund, Mevr. M.

Benders, Mej. Mr. M.
Marle, Dr. F. G. van
Nordemann, J. G.

Culemborg:

Bemmel, A. A. van

Doorn:

Lampsins van den Velden,
Jhr. J. K.

Driebergen:

Beaufort, Jhr. P. P. de
Clifford Kocq van Breugel,
Jhr. Mr. Dr. J. R.

Epe (Gld.):

Slik-Scharf, Mevr. B. van der

's-Graveland:

Boéré, Dr. L. A.
Dedel, Jhr. Mr. C.
Houbolt, P.
Schimmelpenninck, G. Graaf

's-Gravenhage:

Bak, Mr. A. G.
Bak, J. P.
Beresteyn, Jhr. Mr. Dr. E. A.
van
Bureau van de Rijkscommissie
van de Monumenten
Cleyndert Azn., H.
Middelberg, Mr. G. A. A.
Velsen-Metzelaar,
Mevr. W. L. van

Groningen:

Schoemaker, Pastoor F. J.

Haarlem:

Emmeriks, L.
Geursen-Blaauw, Mevr. H. G.

Heemstede:

Koomans, Dr. W. H.

Hilversum:

Bree, D. de
Bruggen, Ds. J. van
Frank, Deken H. F.
Metzelaar, C.
Notten, Mej. W. L. van
Smorenburg, J. M.

Kortenhoef:

„Curtevenne“, Stichting
Nes van Meerkerk, J. E. van

Krommenie:

Walbeek, P. van

Laren:

Boetzelaer, R. W. C.
Baron van
Leonhardt, G. J. G.

Leiden:

Lvcas Society, St.

Leiderdorp:

Doorn, A. van

Loenen a. d. Vecht:

Campen, J. W. van
Dokkum, G. J.
Hengeveld, Dr. A.
Holthe tot Echten, Jhr. Dr.
M. L. van
Jongh, Dr. M. A. de
Joncheere, C. de
Kempen, Nots. J. M. C. van
Tervooren, H. A. P. M.
Troostwijk, Mr. W. I.
Doude v.
Uden Masman, H.
Weyland Jr., G. J.

Loenersloot:

Kalff Az., G.
Middelberg, Ir. E.

Loosdrecht:

Beusekom-van Foreest,
 Mevr. Wed. Mr. F. C. van
 Buysing Damsté, A.
 Erdman, Mr. R. H.
 Freese, J. P.
 Kappeyne van de Coppello-
 Wijgers, Mevr. L.
 Kappeyne van Coppello, Mr.
 Dr. N. J. C. M.
 Kappeyne van de Coppello-
 van Panhuys, Mevr. Th. E.
 C. M.
 Loeff Jr., J.
 Sondaar, L. H.
 Swinderen, Jhr. Q. J. van
 Troostwijk, Mr. J. H. M. A.
 Doude van
 Voogsgeerd, W. J.
 Vunderink, J. L.
 Wieringen, Dr. C. W. van

Lunteren:

Hoop van Slochteren,
 Mr. M. P. van der

Maarssen:

Dorp, C. van
 Dorp Jr., C. van
 Haselen, Mr. J. van
 Hoekstra, Dr. Sj.
 Homan van der Heide, J.
 Kloet, C. J. A. de
 Kooy, Ds. A. van der
 Pittet-van Linge, Mevr. J. C.
 Rientjes, Mgr. A. E.
 Rijsterborgh, C. J.
 Servaas, J. N.
 Stevenhagen, H. J.
 Suringar, J. P. R.
 Vader, Nots. H. P.
 Vrijdag, Dr. E. E.
 Vrijdag-Meertens, Mevr.
 Wymstra, W.
 Zindel, Edward

Maarsseveen:

Huydecoper-van Maarsse-
 veen, Jhr. J.

Maartensdijk:

Bogaard, P. H.
 Steyling, Dr. W.

Mijdrecht:

Heyden, H. J. H. van der

Naarden:

Oudenniel, C. G. van
 Verburgt, Dr. G.
 Wentink, E. G.

Nederhorst den Berg:

Brouwer, W.
 Kremer, E.
 Krol, J. J. F.
 Pos-Kofoed, Mevr. C. A.
 Voorn, G. A. van der

Nieuwersluis:

Blankenberg, B. H.
 Blijdenstein-Cruys,
 Mevr. Wed. Th. W.

Nigtevecht:

Hennipman, C.
 Wees, G. A. van

Noordwijk Binnen:

Wieder Jr., F. C.

Nijmegen:

Lindenhout, H. J. van 't

Oosterbeek:

Beusekom, Mr. E. van

Ouderkerk a. d. A.

Witsel, B.

Oudewater:

Boer, A. W. den

Overveen:

Warnaars, H. B. E.

Parijs: (Ned. Ambassade).

Ansoul, G. C.

Rotterdam:

Bastert, J. N.

Bibliotheek en Leeszalen
der Gemeente

Martini Buys, Jhr. P. H. A.

Rossum:

Meijer, A. F. van Goelst

Rijswijk:

Geertsema, W. H.

Monté, Mevr. A.

Soest:

Bentinck, Mr. S. P. Baron

Soestdijk:

Gerth van Wijk, Ds. J. A.

Gerth van Wijk-Bastert,

Mevr. Ds. J. A.

Tienhoven (U.):

Einde, T. van 't

Hoorn, A. A. van den

Uithoorn:

Tollenaar, J. C.

Utrecht:

Adels, Mevr. Wed. Dr.

Biegelaar Jr., J. B. P.

Burg, Pastoor J. van der

Daas, A. P. N. den

Dijkman, Mr. H. J.

Gaasbeek, R. van

Heyden, Pastoor L. J. van
der

Historisch Genootschap

Ihle, Mej. B. L. D.

Lip-Kibbeling, Mevr. J. v. d.

Mac Laine Pont, Mej. A.

„Oud-Utrecht"

Ridder, Mevr. A. Ph.

Ruwers-Becker, Mvr. E. W.

Smits, H. J.

Tange, van Recken, Mevr.

Wed. Dr. H. M. van

Théonville, F. W. G.

Tombe, Mr. J. H. des

Ven, Dr. A. J. van der

Voerman, A. A. A. E. A.

Vuurst de Vries, Dr. H.

van der

Wilbrenninck, J. C.

Woerden, A. W. F. C. van

Velp:

Boetzelaer, V. L. Baron van

Storm Buyzing, R. D.

Vinkeveen:

Baanders, Dr. A.

Ekel, J.

Vries, J. de

Voorburg:

Hacke-Oudemans, Mevr. J. J.

Vreeland:

Bree, B. van

Cleyn Brem, K. M. J. de

Hezemans, J. G. C. J.

Sprenger, F. D.

Welter, P. W.

Wageningen:

Kniphorst's Boekhandel

Wassenaar:

Honders, Dr. H. J.

Verburgt, Dr. Mr. J. W.

Weesp:

Breyer, K.
 Dockum, W. A. van
 Houtman Jr., L. A.
 Kloet, H. de
 Lindeboom, G.

Weesperkarspel:

Klaveren, Wim van

Wijk bij Duurstede:

Dijkman-Schoenmaker,
 Mevr. G. J. E.
 Schoenmaker, S.

Thieme, Mej. A. C.

IJsselsteijn:

Cool, A. G.

Zaandijk:

Honig, G. J.

Zeist:

's Jacob, Dr. H. Th.
 Lantsheer, J. A.

Zuilen:

Laan, J. Th. van der

Jaarverslag.

Op 15 Juni 1946 had in Hotel „De Kampioen“ te Nieuwer-sluis de Jaarlijksche Algemeene Vergadering plaats. Aanwezig waren slechts 12 personen, zeker een gevolg daarvan, dat het reizen nog niet zoo gemakkelijk ging.

De Voorzitter heette de aanwezigen welkom, en uitte zijn vreugde over het feit, dat we weder in vreedestijd kunnen vergaderen.

Daarna werden de overleden leden van het Genootschap staande herdacht, zijnde de Heeren Notaris H. B. van Julsingha, H. van der Lip, M. W. van de Waal, Bern. L. A. M. van Ogtrop, J. Schermer, K. H. Broekhoff, Dr. W. C. Schuylenburg en Mevrouw A. Vor der Hake-Boer.

Vervolgens kreeg de Secretaresse gelegenheid het jaarverslag over twee jaren (1944/1945) uit te brengen.

Uit het verslag van den Penningmeester bleek, dat er een batig saldo was van *f* 377.54. De Kascommissie, bestaande uit Mevr. J. P. Veltman-van Cruyssen te Abcoude en den Heer H. C. Moen te Breukelen, bevond deze rekening volkomen in orde en verzocht den Heer J. D. Bastert voor zijn keurig beheer te willen déchargeeren, waarna de Penningmeester den dank van het Genootschap in ontvangst moest nemen.

Betreffende een eventueel te houden excursie deelde de Voorzitter mede, dat hij eenigen tijd geleden uitgenoodigd was om in Culemborg een lezing te houden over de Vechtsreek, aangezien men daar plan had, een excursie naar onze streek te organiseeren.

Hij stelde voor, wederkeerig Culemborg als doel voor onze excursie te bepalen, en de Culemborgers hier officieel te ontvangen. Ons Genootschap was indertijd dáár ook zeer vriendelijk rondgeleid bij een excursie in het jaar 1931. Hij zou gaarne dezelfde personen kiezen in de Commissie van voorbereiding voor beide excursies.

De Heer Bastert opperde een tocht langs het nieuwe kanaal naar Hilversum. Bij stemming kozen alle personen, niet één uitgezonderd, den tocht naar Culemborg. De Heer Rientjes zou gaarne zien, dat werd gereisd b.v. héén over Acqoy, Littooy enz. en terug over Asperen en Vianen. De excursie werd bepaald op de tweede helft van Juli.

Als excursiecommissie werden gekozen de Heeren: Dr. Mr. J. W. Verburgt, J. D. Bastert, W. Wymstra en J. Trouw.

Verder werd besproken weder over te gaan tot het uitgeven van een jaarboekje. Dit werd met algemeene stemmen goedgevonden.

Aan de Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied werd op voorstel van den Heer J. Trouw ditmaal een bijdrage toegezegd, speciaal voor de publicatie van de Inventarisatie, die deze Commissie zich voorstelt, ten bedrage van *f* 50.—.

Het Museum Sypesteyn zou *f* 25.— ontvangen.

De Heer Moen, die informeerde, of het geven van een bijdrage voor deze twee instellingen wel op den weg van „Nif-tarlake" ligt, werd geheel door de verdere uiteenzetting van den Voorzitter overtuigd, dat beide schenkingen niet indruischen tegen onze Statuten, temeer, wijl de Commissie voor de Vecht de dochtervereniging van ons Genootschap is, zelfs op ons initiatief in het leven geroepen.

Aangaande het te Loenen aan de Vecht eventueel te stichten Museum deelde de heer Weyland mede, dat momenteel het huis, dat men daarvoor op het oog heeft, nog niet te huur is. Men blijft er echter attent op. Misschien verdient het aanbeveling, aldus de Heer Weyland, een gebouw aan den Burgemeester te vragen, die toestemming tot verhuur kan geven of weigeren. Het meest geschikt leek het den aanwezigen leden, te wachten, tot het gewenschte hoekhuis, hetwelk zoo bijzonder geschikt voor het doel is, vrijkomt.

De Heer C. van Dorp schonk aan het Genootschap twee platen, alvast voor het op te richten Museum, en liet de vergadering een keuze uit een twintigtal doen. Gekozen werden: „Otterspoor" te Maarssen en „Vechtgezicht" te Loenen aan de Vecht. Dit geschenk werd met dank aanvaard en aan den Bibliothecaris ter hand gesteld.

De Heer Weyland zou op verzoek van den Voorzitter een

en ander over het op te richten Museum in het Jaarboekje mededeelen. Verder werd de wenschelijkheid besproken, een stichtingslijst van donateurs en leden samen te stellen. Men zou iemand moeten vinden, die bereid was, tegen vrijstelling van huur het pand te bewonen, waartegenover hij zich verplichtte, het museum te onderhouden.

Bij de rondvraag verzocht de Heer Bastert, een volledige lijst der aanwezige boekwerken in het eerstvolgend jaarboekje te publiceeren. Ook verzocht hij, in dat jaarboekje aan de leden mededeeling te doen, dat in Januari van ieder jaar de contributie aan den Penningmeester moet worden voldaan. Ook hieraan werd gevolg gegeven.

De Heer Weyland wilde gaarne weten, welke boekwerken hij voor het boekenfonds moet aanschaffen. Hij verzocht den leden, als men iets ziet, dat daarvoor geschikt is, hem te waarschuwen.

Daarna sloot de Voorzitter deze vergadering.

De voorgestelde excursie kon wegens vervoersmoeilijkheden niet doorgaan, eveneens was dit het geval met de excursie, die van uit Culemborg naar hier zou plaats vinden.

Het eenige, wat zijn gewone verloop had, was het Jaarboekje, dat helaas pas begin 1947 verscheen, ook al door moeilijkheden, zij het dan van anderen aard, namelijk dat de drukker niet tijdig genoeg in het bezit van het benodigde kunstdrukpapier had weten te komen, en niet op mindere kwaliteit wilde afdrukken.

De leden willen dit abnormale tijdstip van toezending van het jaarboekje 1946 dus wel excuseeren, de drukker had zelf genoeg zijn best gedaan om eerder af te leveren, doch het mocht hem niet gelukken.

Het Jaarboekje was wel van bescheiden omvang, doch het was weer in zijn ouden vorm terug, namelijk met de ledenlijst, die ten tijde der bezetters niet meer mocht gepubliceerd worden.

Nog vóór het jaar ten einde was, ontving het Bestuur geheel onverwacht de mededeeling van den Heer Bastert, dat hij wegens hoogen leeftijd zijn functie als Penningmeester neerlegde. Alzoo moest tusschentijds naar een tijdelijken Penningmeester worden uitgezien, die tot deze vergadering, dus tot Juni 1947, de zaak wilde waarnemen. Gelukkig slaagden we hierin en werd de Heer Weyland bereid gevonden, tot zoolang

de gelden te financieren, voor welke welwillendheid wij hem hier gaarne een woord van dank brengen.

We openden een rekening bij de Nederlandsche Middenstandsbank N.V. te Breukelen.

De Heer Bastert bleek bereid, zijn lidmaatschap van het Hoofdbestuur te bestendigen, hierdoor ontstond dus geen vacature.

De Heer L. Schiethart, Burgemeester van Vreeland, eveneens lid van het Hoofdbestuur, moest wegens vertrek bedanken.

Vervolgens overleed ons Bestuurslid de Heer Dr. J. J. F. Steyling te Maartensdijk dezen winter. En last not least deelde Dr. Mr. J. W. Verburgt onlangs mede, dat hij zijn voorzittershamer ging neerleggen om gezondheidsredenen. Alhoewel ons Bestuur dit besluit, evenals dat van den Heer Bastert, moet billijken, ziet het beide heeren noode zijn functie neerleggen. Onder de eminente leiding van den Heer Verburgt kwam Niftarlake tot grooten bloei en aan de Redactie van het Jaarboekje besteedde hij zijn beste krachten; het doet aangenaam aan te weten, dat hij zijn plaats in het Hoofdbestuur zal blijven innemen.

De Heer Bastert heeft vele jaren het Penningmeesterschap op bijzonder zorgvuldige wijze waargenomen en menig nieuw lid aan ons Genootschap toegebracht. Hulde voor zijn trouw!

De Heer Verburgt heeft met wijlen mijn vader den stoot gegeven aan de oprichting van Niftarlake en sindsdien altijd als Voorzitter gefungeerd, zijnde precies 35 jaren.

Het is verder mij aangenaam, U mede te deelen, dat de Vereeniging „Oud-Utrecht” met ons in contact is gekomen en een ruil-lidmaatschap tusschen Oud-Utrecht en Niftarlake is aangegaan. Dit is verblijdend, omdat beide vereenigingen zich ongeveer op hetzelfde terrein der oudheid bewegen.

Ons ledental bedraagt momenteel 271.

Tot slot deel ik U nog mede, dat de Heer Jhr. Mr. Dr. L. H. N. Bosch Ridder van Rosenthal, de vroegere Commissaris der Koningin in de Provincie Utrecht, wegens zijn aftreden ook bedankt heeft als Beschermheer. Onze Penningmeester zou moeite doen, zijn opvolger als Beschermheer van ons Genootschap uit te noodigen.

Hiermede moge ik dit verslag, dat ons 35-jarig Genootschaps-

bestaan afsluit, beëindigen, in de hoop, dat Niftarlake moge groeien en bloeien.

Tot zoover het uitgebrachte jaarverslag op de Alg. Ledenvergadering op 13 Juni 1947.

Tenslotte zij nog medegedeeld, dat in de vacatures van Voorzitter en Penningmeester op deze vergadering werd voorzien door de benoeming van resp. de Heeren Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello en J. Vor der Hake, die beiden de benoeming aannamen.

De twee aftredende functionarissen, de Heeren Dr. Mr. J. W. Verburgt en J. D. Bastert werden beiden, op voorstel der Secretaresse, bij acclamatie tot Eere-lid benoemd wegens hun vele verdiensten. Hun functie van Hoofdbestuurslid blijven zij beiden waarnemen.

De vorig jaar niet doorgegangene excursie, zij het met eenigszins andere route, naar de Lingestreek, vond op den vastgestelden tijd plaats.

In het vinden van een nieuwen Beschermheer mochten wij tot nog toe niet slagen.

Ons ledental groeide sinds de jaarvergadering tot 291.

Ten behoeve van ons Genootschap is een postgirorekening aangevraagd.

Blijve „Niftarlake“ groeien en bloeien!

De Secretaresse:

W. F. GREVENSTUK.

Baambrugge, 22 September 1947.

Staat van Ontvangsten en Uitgaven over het boekingsjaar 1946.

ONTVANGSTEN:

Batig saldo	f 377.54
Contributies over 1946:	
261 leden à f 2.50 ..	f 652.50
5 leden à f 5.— ..	" 25.—
2 donateurs à f 5.— ..	" 10.—
Verkochte jaarboekjes	" 687.50
Bijdrage van	" 38.—
Gekweekte renten	" 1.—
	" 8.13
	<u>f 1112.17</u>

UITGAVEN:

Jaarboekje	f 525.—
Incassokosten, drukkosten, reiskosten, porti en andere kleine uitgaven	" 284.48
Bijdrage Sypesteyn-Stichting	" 25.—
Bijdrage Comm. v. d. Vecht en het O.- en W. Plassengebied	" 50.—
Contributie Bond Heemschut	" 7.50
Batig saldo	" 220.19
	<u>f 1112.17</u>

De Penningmeester:

J. VOR DER HAKE.

Jubileum-Excursie naar de Lingestreek.

„Pluck den Dagh“.

Op den zonnigen zomermorgen van den 17den Juli, welke uitlokt om van de natuur te gaan genieten, staan op het Stationsplein te Utrecht twee autobussen gereed, om de excursisten van Niftarlake door de schoone Lingestreek te voeren. Een dezer auto's draagt den voor deze excursie zoo bij uitstek toepasselijken naam, die boven dit verslag prijkt.

Een vijftigtal leden en introducés, juist voldoende om het gezelschap intiem te houden, heeft zich laten inschrijven. In elk der bussen neemt een der leiders plaats, namelijk de Heeren Bastert en Trouw.

Tot genoegen der leden is de onlangs afgetreden Voorzitter, Dr. Mr. J. W. Verburgt weer in zooverre hersteld, dat hij dezen tocht kan mede maken, terwijl ook de nieuwbenoemde Voorzitter, Mr. Dr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello van de partij zal zijn.

Allereerst wordt koers gezet naar Vianen, waar we de Lek via de schipbrug passeeren. Even wordt het gezelschap herinnerd aan het oorlogswee van den laatsten wereldstrijd, immers, de prachtige verkeersbrug over de Lek ligt daar, verwoest, als slachtoffer van dien strijd.

Na *Vianen*, met zijn stadsche Voorstraat, waar de roman van I. Boudier-Bakker „De Straat“ zich heeft afgespeeld en dat als een langwerpig plein met Stadhuis zoo mooi door twee baksteenmonumenten wordt afgesloten: de Lekpoort met zijn speelsche hoektorentjes, en de oude hallekerk, van drie even hooge beuken, komen wij in de „Vijfheerenlanden“ en passeeren de mooie kerkdorpjes Zijdeveld en Schoonrewoerd, waar een forsche kloeke baksteentoren met tufsteenbanden en rondboogfriezen uit de 13e eeuw onze aandacht trekt.

In *Leerdam* aangekomen, wordt even gepauseerd en koffie

met cake aangeboden. Inmiddels is Burgemeester Mr. Kolf van Deil hier aangekomen, die zoo vriendelijk zal zijn, het gezelschap een en ander over de Lingestreek, die het doel van den tocht is, mede te deelen. Hijzelf zal het verdere van den dag de gast van ons Genootschap zijn, en in een der auto's de noodige explicaties geven, terwijl zijn neef, de Heer Sprenger, Burgemeester van Vreeland en Nigtevecht, dit in de andere auto zal doen.

Het is wel noodig, iets langer stil te staan bij den historischen en waterstaatkundigen toestand, ons door Mr. Kolf uiteengezet. Daaraan toch heeft de Lingestreek zijn schoonheid te danken. Op onzen verderen tocht zullen wij ontwaren, dat de Linge nog ongerept is, en met haar grillige vormen, de vele braken, het weerspiegelend water, en de dicht begroeide oevers een eigen karakter geeft aan de landstreek. Verscholen in deze fraaie groengordels liggen pittoreske dorpen met slechts weinig huizen en beeldige dorpskerken.

Mr. Kolf vertelt over de Linge, die de afwateringsboezem is van het geheele gebied tusschen Rijn en Waal van af Doornenburg tot Gorinchem, een gebied van 73000 H.A. met een hoogteverschil tusschen het Oostelijk en Westelijk deel van 11 M. Van af Tiel is de Linge kennelijk een oude Waalarm; oorspronkelijk mondde de Linge bij Gorinchem in de Merwede uit. Waterbezwaren in den winter voor de stad Gorinchem noodzaakten tot het graven van het kanaal van Steenenhoek, dat van Gorinchem naar Neder-Hardinxveld loopt en daar in de Merwede uitmondt. Omdat echter de waterbezwaren nog niet waren opgeheven, is in 1863 een stoomgemaal, en in den tweeden wereldoorlog een groot diesel-electrisch gemaal gebouwd, dit laatste als eerste plan ter verbetering van de Linge. Bij Buurmalsen splitst zich de Linge in: Korne en Linge. De Korne gaat dan langs *Buren*, de Linge langs *Wadenoyen* en *Zoelen*.

Straks zal op onzen verderen tocht hier en daar worden stilgehouden, eventueel uitgestapt, opdat het natuurschoon, hier in nog haast primitieven toestand aanwezig, aanschouwd kan worden.

We zijn echter nog te *Leerdam*, vroeger Ter Leede of Lederdam geheeten. Het is op den noordoever van de Linge gebouwd en vormt een langwerpige vierkant, dat vroeger door muren was ingesloten. Thans vindt men er de bekende Glasfabrieken, doch

voor Niftarlake zijn andere bezienswaardigheden op het programma.

Op onze tocht door de stad, in de Arkelstraat, waar een volledige markt wordt gehouden, bezien we het Hofje van Aarden (gebouwd in 1670), nabij de Steigerpoort. In den gevel zien we wapenschilden, met de namen der Regenten. Op de binnenplaats is de Regentenkamer in Lodewijk XV-stijl. Boven op het bordes gaat men binnen door een versierde deuromlijsting met Rococo-ornament en fraai bovenlicht. De zaal is overdekt door een mooi stuc-plafond uit het midden der 18e eeuw en aan de wanden vindt men een groot aantal schilderijen, welke niemand onzer daar had verwacht, o.a. negentien portretten, waarbij twee van Gerard Terborch, een man met kruik door Frans Hals, bloemstukken van C. de Heem, Stillevens van Pieter Claesz (1641), landschappen van Ph. Koninck (1665) e.a. en een Laatste Oordeel, eind XVIe eeuw.

In de Arkelstraat staan we ook even stil voor de genoemde, rijk gebeeldhouwde bergsteenen poort van pl.m. 1600, waar wildemannen naast het wapenschild als tenants staan. We lezen verder het opschrift: „Vriheyte en is om gheen Ghelt te coop“.

Langs de oude ommuring aan de Linge ziet men nog de vierkante waltorens op ronde ondergeleding uit de XVe eeuw, die nu dienst doen als vreedzame woningen. Het oude kasteel, dat eveneens vroeger bij de Steigerpoort lag, is helaas afgebroken.

Vervolgens gaat de tocht via Gellicum, Rumpt, Enspyk, Deil naar Geldermalsen, waar de warme lunch gebruikt zal worden.

Wat al kronkelingen maken die wegen daar langs de Lingel! We rijden met onze auto's den Zuiddijk; de Noorddijk is voor groote auto's ongeschikt. We zien Aquoy, Renoy, Beesd, er is dikwijls bijna geen wijs uit te worden, welke kerktorens we op een afstand zien, doch gelukkig helpen de beide Burgemeesters ons dan uit den droom. We passeeren Asperen, door stadswallen omgeven, aan welks noordwestpunt een molen stond. Asperen's toren laat zich gemakkelijk onderscheiden en spant van alle de kroon; we zien vanaf den Lingedijk de geledingen, zoo rijk gedetailleerd met beeren, nissen en fialen. Deze monumentale toren dateert uit de XVe eeuw, en bleef

gelukkig gespaard bij den brand, nu ongeveer 60 jaar geleden, waarbij bijna het geheele stadje in de asch werd gelegd. Men rijdt hier over sluizen, dwars door de Linge, die een aansluiting vormen van den Diefdijk met de Zuider-Lingedijk. Deze dijken zijn de waterkeering van Zuid-Holland tegen het overstromingswater van het Geldersch gebied, dat vrijwel elken winter, tot 1855, deze streek teisterde. We naderen

Gellicum, het dorp, dat tegen den dijk is aangebouwd, aangezien vroeger de polder elken winter onderliep. Het wordt reeds genoemd in 983, als Gallingham. Het kasteel is in de vorige eeuw afgebroken. Het dorp is circa 20 jaar geleden zwaar door brand geteisterd, de Ned. Herv. Kerk is daarna nieuw gebouwd.

De R.K. Kerk is van de 14e eeuw, de toren van de 13e. Tegen den toren is het Rechthuis aangebouwd, thans vergaderlokaal van den dorpspolderraad; dit dateert uit 1630. Het wapen is van de familie Tengnagell. Natuurlijk moet deze bezienswaardigheid bezichtigd worden, maar het kost veel krachtsinspanning van den chauffeur, om met een heel scherp hoek den hoogen dijk te verlaten, en op een smal wegje langs het water te komen, terwijl we aan den overkant weer op den dijk terug moeten komen, maar... het lukt uitstekend.

Wat ligt dat dorpje *Aquoy* daar aardig ten Noorden van de Linge. Zijn zwaar uit het lood zakkende toren is sterk verwaarloosd, erg jammer! De van den toren vrijstaande kerk heeft aan den dijk een fraaien tuitgevel. *Renoy* ligt er dicht bij met zijn mooi oud Protestantsch kerkje. Maar we zien het van verre en naderen het oude *Rumpt*, in 960 reeds genoemd. Langs den Lingedijk, tusschen *Gellicum* en *Rumpt*, ligt in de verte het z.g.n Huis te *Rumpt*, oftewel het Spookhuis. Het is eigenlijk het oude koetshuis met koetsierswoning van het voormalig Huis te *Rumpt*, dat daar vlakbij op of aan den dijk stond. Het huidige gebouw is sinds kort weer bewoond. Op den uiterwaard bij de Linge staat een hoog steenen kruis, ter herinnering aan Ot van Scherpenzeel, die daar sneuvelde tegen de Stichtsche krijgsbenden van Bisschop Rudolf van Anholt in 1527.

Er is een fraai, doch door restauratie zwaar gemutileerd kerkje; de toren is van midden 13e eeuw; het koor is van de 14e eeuw; het schip van begin 15e eeuw; in een der zijbeuken hangt een mooi koperen kroontje.

Wat zijn hier vele mooie boerderijen! Hoe gemoedelijk, hoe rustig en geheel bij de streek behoorend, doet dat overzetter naar *Beesd* aan! Het dorp ligt aan de overzijde ten Noorden van de Linge. De groote vierkante toren is van de Ned. Herv. Kerk. De kerk is ca. 100 jaar geleden gebouwd door Graaf van Bylandt van Marienwaard. De monumentale toren, zonder spits, is sterk geaccentueerd met banden van bergsteen. Even zijn we uit de stemming, als we den rijksweg no. 26 passeeren, die Vianen met 's Hertogenbosch verbindt via Zaltbommel.

Al spoedig zijn we in *Enspijk*, een mooi dorpje in de bocht van den Lingedijk. Het schilderachtige witte kerkje is door restauraties zeer veranderd; het schip is van de 13e eeuw, het koor van de 14e eeuw, de toren van de 15e. Enspijk wordt reeds genoemd in 1129. Achter de begraafplaats, rechts van den weg, kan men nog de plaats vinden, waar het kasteel of huis te Enspijk heeft gestaan, hetwelk is afgebroken omstreeks 1850.

Tegenover Enspijk, aan de Noordzijde van de Linge, ligt het landgoed Marienwaard; hier lag voorheen de abdij Marienwaard; de kerken van Gellicum, Rumpt, Enspijk, en Deil ressorteerden vóór de Reformatie onder deze abdij.

Hierna bereiken we *Deil*. Dit dorp wordt reeds genoemd in 1148. Bij de Bulk, rechts, staan de restanten van de poort van het kasteel Bulkestein; de situatie van de gracht is in het terrein nog te vinden. Hier woonde de familie van Tuyll. Aan Willem van Tuyll, die hier leefde van 1618—1654, is nog een Faust-sage verbonden; hij had zijn ziel aan den duivel verkocht, vloog van Deil naar den Bosch, trok zijn beenen niet tijdig in en schopte den Bommelschen torenspits in de Waal. Bij den „Noordenhoek” aan den Lingedijk rechts ziet men de plaats, waar het kasteel „Palmerstein” stond, dat omgeven was door een gracht. Even verder staat het gemeentehuis, waarin men een „gebedsbord” uit het Rechthuis te Gellicum uit 1600 aantreft. Aan de overzijde is een steenfabriek. De kerk van Deil is van 1843; de mooie oude kerk is in dit jaar gesloopt en helaas vervangen door een smakeloos gebouw. Van den toren is het onderste gedeelte uit de 12e eeuw, het bovenste dateert waarschijnlijk uit het begin der 17e. Tegenover de kerk staat het vroegere raadhuis.

Aan de overzijde zien we *Tricht* en dan naderen we *Geldermalsen*.

De naam Geldermalsen is ontstaan in 1253; het was een deel van de heerlijkheid Malsen, dat aan Gelderland behoorde. Het heette ook Burchmalsen of 's Hertogenmalsen.

De heerlijkheid Malsen wordt het eerst genoemd in 850. Het gedeelte beneden Malsen is thans Geldermalsen; Boven-Malsen hoorde onder Buren, vandaar de naam Buurmalsen.

In Geldermalsen stond de Burcht „Ravenstein“. Deze is het laatst bewoond door Edmund Willem van Dam van Isselt, bekend van de Jagers van van Dam, in den Tiendaagschen Veldtocht. In 1828 is het oude slot afgebroken, en vervangen door een nieuw huis; dit is gesloopt in het begin van deze eeuw.

„Bottesteyn“, sinds korten tijd gemeentehuis, is afkomstig van de familie Murman. Hier zijn diverse oudheden gevonden uit den Romeinschen tijd, 50—150 na Chr. De kerk en toren zijn gerestaureerd in den ouden stijl in 1931. De toren dateert uit midden 13e eeuw, en is aangebouwd tegen een oudere kerk uit de 12e eeuw, die omstreeks 1460 is verbouwd en vergroot. Er bevindt zich een praalgraf in het koor uit pl.m. 1700 van Jacob van Borssele en zijn vrouw Maria van Varik. Gaarne hadden we het interieur gezien, maar wegens een trouwdienst bleef deze kerk tot vier uur gesloten. Het uitwendige evenwel was voor vele Niftarlakers ook bezienswaardig; het werd gerestaureerd volgens goede beginselen onder leiding van Ir. Daan Jansen uit Utrecht in 1931. De pleistering is weggenomen en nu zien we het mooie coloniet met levendige nuances van koperrood tot paars, vooral aan den onderbouw van den toren. De vensters van het schip zijn voorzien van moderne loodrechte posten, omdat men geen zekere gegevens had voor de oude verdwenen traceering.

Tot zoover hetgeen op te merken valt over het eerste deel van onzen tocht.

Aangekomen in Geldermalsen, blijken we daar te vroeg te zijn, want. . . . het eten zal pas over een half uur gaar zijn. Dit is echter geen bezwaar, want op het terras vóór het hotel hebben we nu een gezellig samenzijn. De eetzaal ziet er aardig uit, met twee lange en één dwars geplaatste tafel, waaraan het Hoofdbestuur kan plaats nemen. De Voorzitter der Excursie-Commissie, de Heer Dr. Mr. J. W. Verbugt, geeft gaarne het presidium voor deze tafel over aan den Heer J. D. Bastert, die allen aan den disch en op de excursie welkom heet. Nadat

allen de tafel eer hebben aangedaan, en zich de goed klaarge-
maakte spijzen hebben laten smaken, wordt gelegenheid ge-
geven aan allen, die het woord wenschen, om te spreken.

De eerste spreker is Dr. Mr. Verburgt, die van vóór de op-
richting af, zijnde 13 Juni 1912, het geheele verloop van het
Oudheidkundig Genootschap de revue laat passeeren, daarbij
vele namen van trouwe medewerkers noemend, die grooten-
deels reeds overleden zijn. We hooren diverse namen: Archi-
tect G. van Arkel, J. G. Th. Grevenstuk, Dr. W. H. Koomans,
D. de Zwart, Pastoor Dr. D. Sloet, Kapelaan (thans Pastoor)
L. J. van der Heijden, Mevrouw Schaap-van der Pek, Kape-
laan Rientjes (oudtijds Conservator van het Aartsbisschoppe-
lijk Archief te Utrecht, thans pastoor te Maarssen) en vele
anderen, die allen aan den groei en bloei van Niftarlake hebben
medegewerkt.

De diverse lezingen, en dit waren er vroeger vele, worden
in de herinnering teruggeroepen, en de sprekers, die dit be-
langeloos deden, genoemd.

In 1937 werd op het Kasteel „Nyenrode“ te Breukelen het
25-jarig bestaan feestelijk herdacht, terwijl in totaal reeds 30
excursies gehouden werden.

De jaarboekjes noemt spreker een standaardwerk van histo-
rische en topografische wetenswaardigheden van onze streek.
Ook memoreert hij de oprichting van de Commissie voor de
Vecht en het Oostelijk en Westelijk Plassengebied, noodig
geworden om de schoonheid van de Vechtstreek te behouden,
welk werk dier Commissie zoo'n groote beteekenis heeft voor
elk der dorpen in ons Niftarlakegebied.

Na nog enkele bijzonderheden eindigt spreker met zijn op-
volger, Dr. Mr. N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello toe te
spreken en geluk te wenschen met zijn benoeming tot Voor-
zitter. Hij spreekt ten slotte den wensch uit, dat Niftarlake in
groei en bloei moge toenemen onder zijn leiding.

Daarna is het woord aan Mgr. A. E. Rientjes, die begint met
te zeggen, dat toen 's morgens de Heer Bastert hem gevraagd
had om aan tafel iets te willen zeggen, hij het voornemen ge-
had had, iets uit het verleden op te diepen, doch dat de vo-
rige spreker hem wel alle gras voor de voeten heeft wegge-
maaid. Als hij echter zijn herinnering laat teruggaan tot de
allereerste excursie, waarbij hij nog tot de jongere generatie

behoorde, dan is er in die 35 jaren heel wat gebeurd. Veel excursies hebben we sindsdien medegemaakt, op veel preekstoelen heeft de ex-Voorzitter gestaan om een explicatie te geven, b.v. in Vreeland.

Op het 25-jarig jubileum waren nog personen aanwezig, als Mevrouw Marie van Zeggelen, (schrijfster van de roman „De Plaetse aan de Veght”), Dr. Jac. Zwarts, gevallen als slachtoffer van den oorlog en zoovele anderen, die we thans missen.

Hij wenscht de Vereeniging geluk met het 35-jarig bestaan en hoopt en vertrouwt, dat de liefde van den Heer Verburgt voor Niftarlake onverflauwd zal blijven.

De Heer J. Trouw vraagt dan het woord en brengt hulde aan den Oud-Voorzitter, die de basis gelegd heeft voor de belangstelling in onze streek en hare historie. „Uw werk”, zoo zegt hij, „heeft groote beteekenis, want U, Dr. Verburgt, heeft veel bereikt. U heeft kans gezien, door de jaren heen een groot aantal personen om U heen te verzamelen, bezielde met liefde voor hun streek”. Hij wenscht tenslotte den scheidenden Voorzitter alle goeds toe.

Dan krijgt de nieuwe Voorzitter het woord. Mr. Dr. Kappeyne van de Coppello vindt zijn taak niet gering, gezien de capaciteiten van zijn voorganger, want het zal noodig zijn, om waakzaam te blijven en het vereenigingswerk, welks doel de Heer Verburgt met zooveel succes heeft nagestreefd, te behouden. In dat verband meent hij zich de opmerking te mogen veroorloven, dat het jaarboekje nog weinig kopy voor dit jaar heeft en vertrouwt hij, dat menig lid een blijk van belangstelling zal willen geven in den vorm van een historische bijdrage. Het verleden van Niftarlake is roemruchtig en er is veel, dat wellicht verloren zou gaan, indien er, nevens de aandacht van de overheid, ook niet een zeer groote liefde en belangstelling door de leden bij voortdoring wordt betoond, opdat ons nageslacht dankbaar moge zijn, dat het Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake” al het zijne heeft gedaan, om te behouden, wat ons allen dierbaar is.

Hij hoopt tenslotte, dat wij in de allernaaste toekomst in dat streven succes mogen hebben.

De Secretaresse verzoekt, bij alle genoemde namen van vroegere medewerkers ook vooral te denken aan den Heer Jan van der Lip, die zoo menige excursie hielp slagen.

De nieuw-benoemde Penningmeester, de Heer J. Vor der Hake, brengt hulde aan zijn voorganger, den Heer J. D. Bastert, en verzoekt hem, indien noodig, verder in zijn werk te willen inleiden en met raad en daad terzijde te staan, hetwelk door den Heer Bastert gaarne wordt toegezegd.

De Heer Jhr. Lampsins van den Velden tenslotte uit zijn vreugde over de goed geslaagde excursie van dezen morgen door een zelf gemaakt gedicht voor te dragen.

Hiermede is de tafel afgelopen, en staan de auto's weer gereed om de tocht via *Buurmalsen* naar *Buren* te vervolgen. Dit plaatsje heeft een kerk en toren, welke dateeren uit pl.m. de XIIIe eeuw. Deze Herv. Kerk heeft de belangstelling der excursisten, niet het minst om haar merkwaardigen toren, met een onderbouw uit de 13e eeuw. Het bovendeel, een achtkant, is opgetrokken naar een ontwerp van Pieter Post en lijkt wel iets op den toren van IJsselstein, ook met een lantaarn bekroond. De kerk zelf biedt weinig merkwaardigs, behalve het grafmonument en de grafkelder van de Gravin van Buren in het koor. Gaarne maken we melding van de aanwezigheid van de Heeren Burgemeester van Sandick en Ds. van Steijn Callenfels, die hier zoo vriendelijk geweest zijn, ons te ontvangen en enkele explicaties te geven.

Het einde der excursie is de bezichtiging van het Weeshuis, gesticht in 1612 (met latere verbouwing) door Maria van Nassau-Oranje. Dit gebouw heeft nog mooie kruiskozijnen, zandsteenbanden en sluitsteen, een poortomlijsting (1613), mooie open dakruiter, fraaie ankers en looden dakversiering. Achter het hoofdgebouw staan een paar vriendelijke trapgevels, 17e-eeuwsch. Het interieur geeft ons de portretten der Stichteres te zien, verder ijzeren kisten, een koperen kroon, drie ketels, enz.

Na een woord van dank aan de Directrice van het Weeshuis, die zoo vriendelijk was ons rond te leiden, wordt afscheid genomen.

In verband met den naam der Stichteres, Maria van Nassau-Oranje, zij medegedeeld, dat in 1472 de Heerlijkheid Buren werd afgestaan aan Frederik van Egmond, den Heer van Ysselstyn. Ten behoeve van dezen Frederik werd Buren door Keizer Maximiliaan in 1492 tot een Graafschap verheven, dat Anna van Egmond, door huwelijk met Prins Willem van

Oranje-Nassau in 1551 aan het Huis van Nassau bracht. Het Weeshuis was gesticht door Maria van Buren, Weduwe van den Graaf van Hohenlo, dochter van Willem den Zwijger.

Na dit bezoek aan de merkwaardigheden van Buren wordt nog een kop thee genuttigd, waarna de terugreis wordt aanvaard via Beusichem, waar de gierpont ons over den Lek brengt, en we linia recta naar Utrecht terugrijden.

Een der hoogtepunten in ons Genootschapsbestaan is deze jubileum-excursie geworden. Hulde aan de Commissie, die dezen tocht voorbereidde!

En wat dit excursieverslag betreft, brengen wij dank aan den Heer Mgr. A. E. Rientjes, die zoo vriendelijk geweest is om ons nog enkele gegevens over de oude monumenten, dezen dag bezichtigd, te verstrekken.

W. F. GREVENSTUK.
J. TROUW.

Niftarlake Literatuur.

Schoonheid aan de Vecht, door Dr. R. van Luttervelt. Heemschutserie 1946.

Dit pas verschenen boekje over de Vechtstreek zal menig een uurtje van leerzaam genot verschaffen en tevens de kennis verrijken van alle belangstellende lezers. De schrijver mag zich wel aandienen als deskundig geleider, want wie zijn dissertatie over de buitenplaatsen aan de Vecht (1943), zijne opstellen over de Zegepralende Vecht-Tentoonstelling, en over de Vechtstreek (*Historia*, Dec. 1942) gelezen heeft, zal toegeven, dat niemand beter dan deze kunsthistoricus deze stof zou kunnen behandelen. Immers het gaat over de schoonheid, en wel de vroegere schoonheid van de streek, waar bouw- en sierkunst, tuinarchitectuur en parkaanleg tot zulk een grooten roem kwamen. Daarvan getuigt dit werkje op alle bladzijden, en meer dan in vroegere geschriften laat de schrijver een opgewekter en geestdriftiger toon hooren bij zijn beschouwingen over de vele bouwsels in dit gewest, kasteelen, het buitengoed als hofstede-type en later als het stadsche-huis langs de Vecht geplant, in verband met den toenmaligen tuinaanleg, verschillende accessoires, theekoepels, inrijhekken, enz. De vele uitroepstekens laten uitkomen, dat het onderwerp de volle lust en liefde van den schrijver had, al moest hij zich beperken tot die buitens en kasteelen die tegenwoordig nog bestaan. Wij zien er het leven van die tijden in terug, de wooncultuur der rijke patriciërs of kooplieden, die geen geld spaarden om hun buitenplaats te verfraaijen. Na kennis gemaakt te hebben met de kasteelgeslachten van het Muider slot, het kasteel Zuilen, Nyenrode, Nederhorst, Oudaen en Bolesteyn, zien wij de nieuwere bewoners opdagen van de Vechtstreek, waar de oude kasteelen dan burgerlijke bewoners ontvangen, toen de tijd van den adel voorbij was; een

nieuwe smaak en nieuwe bouwtrant was opgekomen en de teekenaars der 18e eeuw hebben allen meegewerkt om deze drukbewoonde Vechtstreek beroemd te maken. Hoogtepunt van bloei was zooals meestal ook hier het beginpunt van verval. Wat er overbleef spreekt van vergane grootheid en glorie, en de vele illustraties waarmede het boekje versierd is, roepen ons de schoonheid uit het verleden weer voor den geest. Wie de Vechtstreek wil leeren kennen, leze dit boekje, en zegt de schrijver: „Wie de Vechtstreek leert kennen, krijgt haar lief“. Ondervinding roept hier: Zeer waar!

A. E. R.

---

*Een middeleeuwsch gebed uit Loenen tegen
besmettelijke ziekten.*

In de „Bijdragen voor de geschiedenis van de provincie der minderbroeders in de Nederlanden“, Bundel I 1947 blz. 175, wordt door Dr. P. Kruitwagen o.f.m. de aandacht gevestigd op een gebed, dat reeds in de 15e eeuw in Nederland in omloop was, en waarvan de legende verhaalt, dat het zeer krachtig was tegen de „pest“. Het gebed schijnt in Noord-Nederland te zijn ontstaan, maar de oude overleveringen komen niet overeen omtrent de plaats, waar het 't eerst zou zijn gebeden. In één overlevering wordt het gelocaliseerd in Weerselo bij Oldenzaal. Een andere overlevering treedt meer in bijzonderheden, en verhaalt, dat het door een engel werd geopenbaard aan een priester in het dorp Loenen bij Utrecht, en dat de sterfte ophield, toen het gebed na de Mis werd gezongen. Het gebed „legghen die haestighe doot“, dat een enghel Gods openbaerde enen pryester bi U Wtrecht in een dorp bi Lonen“ komt voor in een oud handschrift van het Bisschoppelijk Museum te Haarlem en is omstreeks het jaar 1500 geschreven. In een ander 15e-eeuwsch gebedenboekje in hetzelfde museum luidt het opschrift boven hetzelfde gebed: „Voer die pestilencie“ (voor de pest). Het woord „pest“ is volgens middeleeuwsch spraakgebruik een verzamelnaam voor allerlei besmettelijke ziekten, en zo werd het gebed aangewend tegen alle ziekten, die besmettelijk waren, vooral wanneer zij een spoedigen dood veroorzaakten. Ook in een handschrift van omstreeks 1500, dat thans berust in het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht heeft het gebed „voer die pestilens“.

Het gebed is een vertaling van de latijnsche antifoon „Haec est praeclarum vas“ met oratie, en werd bij Franciscanen, bij de Windesheimers, en bij de Kruisheeren gebruikt, en dan bij de Benedictinessen te Weerselo, de Norbertinessen van St. Catharinadal te Breda, bij de Brigitinessen te Uden.

Langzamerhand, zegt Dr. Kruitwagen, schijnt de Loenensche legende, die aan den oorsprong van het gebed ten grondslag werd gelegd, in vergetelheid te zijn geraakt. Wel is het merkwaardig dat het gebed ruim 400 jaren lang tot heden in gebruik is gebleven bij de Nederlandsche Minrebroeders.

Een woord van hulde
aan den scheidenden Voorzitter
Dr Mr J. W. Verburgt.

Zoo is dan nu een feit, hetgeen reeds een paar jaren dreigde te gebeuren, dat de Heer Dr. Mr. J. W. Verburgt als Voorzitter van het Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake“ zou aftreden.

Dat het hem moeilijk viel als zoodanig afscheid te nemen van een functie, die hem zoo lief was, is begrijpelijk. Evenzoo ligt het voor de hand, dat Niftarlake zijn besluit, om gezondheidsredenen genomen, moet billijken, doch dat juist nu de slag gevallen is, volledig beseft wordt, wat hij in al die jaren voor Niftarlake beteekende.

Aan den maaltijd in Geldermalsen tijdens de laatstgehouden excursie ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan onzer vereeniging, werden door de Heeren Mgr. A. E. Rientjes en J. Trouw reeds vriendelijke woorden gewijd aan de werkzaamheid van onzen ex-Voorzitter, betoond in lezingen, vergaderingen en excursies, waarbij de liefde en sympathie voor de Gouw Niftarlake van den Heer Verburgt de leden inspireerde tot medewerken aan het doel, dat hem zoo klaar voor oogen stond, en waarin hij, door zijne uiterst duidelijke explicaties over bestaande en vroegere oudheden in onze streek, de hoorders als vanzelf medesleepte in zijn enthousiasme.

Ondergeteekende was hiervan vóór de oprichting van „Niftarlake“ reeds herhaaldelijk getuige, wanneer de Heer Verburgt, toentertijd nog eenvoudig dorpspredikant van het fraaie Ned. Herv. Kerkje te Nigtevecht, bij wijlen haar vader, den Heer J. G. Th. Grevenstuk, op bezoek kwam en de platenverzameling door beiden bekeken werd, waarbij de oude historie het middelpunt der besprekingen uitmaakte.

Geen wonder, dat hij en mijn vader aldra tot de conclusie kwamen dat in de geheele Vechtstreek en omgeving liefde

voor de historie moest worden aangekweekt en degenen, die eveneens daarvoor voelden, in één vereeniging dienden te worden samengebracht. Eveneens geen wonder, dat beide Heeren elkaar gevonden hadden en een hechte vriendschap ontstond, die de tijden trotseerde.

Natuurlijk, hoe kon het ook anders, bleef zijn liefde voor de streek onverminderd, toen hij Nigtevecht verliet en in korten tijd steeds hooger op den maatschappelijken ladder klom. De eerste stap in die richting was zijn archivaris- en rentmeesterschap van het Kasteel Nyenrode te Breukelen, (1919—1921), tijdens welke periode hij uitgaf het „Overzicht der geschiedenis van het Kasteel Nyenrode en zijn bezitters”, hetwelk in het Nederlandsch en het Fransch verscheen. In dien tijd overkwam hem een zeer ernstig ongeluk, doordat hij op zijn motor gezeten, te Utrecht in onzachte aanraking kwam met de tram, waardoor hij zulke ernstige inwendige kneuzingen opliep, dat men voor zijn leven vreesde. Gelukkig is hij daarvan geheel genezen, en kon hij in 1921 de functie van adjunct-archivaris van Leiden aanvaarden, terwijl hij middelerwijl zijn studie voor jurist en archivaris voltooide.

In 1925 kreeg hij den graad van Meester in de rechten en in 1926 dien van wetenschappelijk archiefambtenaar der eerste klasse; tenslotte verwierf hij in 1930 den graad van Doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden, na verdediging van zijn proefschrift: „Levering van onroerende zaken te Leiden”.

In 1931 volgde zijn benoeming tot archivaris der gemeente Leiden als opvolger van wijlen Dr. J. C. Overvoorde. Dit ambt vervulde hij tot 1 Januari 1938, op welken datum hij met eervol ontslag zijn taak om gezondheidsredenen neerlegde ¹⁾.

Intusschen zat hij daarna nog lang niet stil. Verschillende archieven maakte hij in orde, zoowel van kerken als anderszins, terwijl een boekwerk van zijn hand verscheen: getiteld: „Het Archief der Secretarie van de stad Leiden van 1253—1575”, een boek van uiterst wetenschappelijken arbeid. En niet in de laatste plaats stelde hij jaar op jaar, zelfs óók in 1947

¹⁾ Enkele dezer gegevens zijn ontleend aan het Leidsche Dagblad van medio Nov. 1937.

weer, de historische optochten te Leiden op 3 October samen, die bij hem, kenner der geschiedenis van de stad, steeds gebleken zijn op hoog historisch peil te staan.

Hij vervulde tevens de functie van Vice-Voorzitter der Vereeniging „Oud-Leiden“, en werd reeds na de verschijning zijner eerste historische artikelen benoemd tot Lid van het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht, terwijl hij verder lid was van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden en corresponderend lid van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond.

Ondanks al dezen arbeid bleef hij Niftarlake trouw; zelfs nu hij als Voorzitter afscheid neemt, blijft hij aan het Oudheidkundig Genootschap verbonden als Hoofdbestuurslid.

Dat de nu 72-jarige Heer Verburgt op de laatstgehouden ledenvergadering bij acclamatie tot Eere-lid benoemd is, moge hij beschouwen als een uiting van groote waardeering van de zijde van ons Genootschap, dat noode hem laat gaan, doch welks wensch het is, dat het hem gegeven moge worden, nog langen tijd getuige te zijn van den verderen bloei van Niftarlake, dat op zijn en mijns vaders initiatief in 1912 het licht zag. En moge het besef, dat hij met de oprichting van en door zijn gestâgen arbeid in ons Genootschap gedurende het 35-jarig bestaan, opbouwend werk verrichtte, hetwelk ook voor latere geslachten van waarde is, zijn levensavond verlichten.

W. F. GREVENSTUK.

Bij het aftreden van den Heer Bastert als Penningmeester.

Bij het verschijnen van dit jaarboekje was het wellicht nog niet alle leden bekend, dat de Heer Bastert heeft gemeend zijn functie als penningmeester van „Niftarlake” te moeten neerleggen en dat ondergetekende in de algemene ledenvergadering van Vrijdag 13 Juni j.l. tot zijn opvolger is benoemd.

Mocht ik op de dag van de excursie op 17 Juli reeds enkele woorden aan deze wisseling wijden, ook thans wil ik niet nalaten om op deze plaats tot uitdrukking te brengen, hetgeen de afgetreden penningmeester alijd voor ons genootschap heeft betekend. De Heer Bastert is een man met liefde voor zijn geboortgrond en iemand die altijd voor de belangen van de Vechstreek op de bres heeft gestaan. Niet in de laatste plaats denkt hij daarbij aan de historische ontwikkeling van de streek, en het is dan ook daardoor, dat hij is gegroeid tot een van de meest prominente figuren van „Niftarlake”. Iedereen weet dat hij ook bij de excursies de grootst mogelijke activiteit aan de dag legde en dat de technische uitvoering daarvan practisch bij hem berustte.

De Heer Bastert heeft ons echter nog niet geheel verlaten, doch heeft zich bereid verklaard zijn functie als lid van het hoofdbestuur te blijven vervullen. Moge het daarom deze veteraan gegeven zijn nog tal van jaren met dezelfde vitaliteit zijn krachten voor „Niftarlake” te blijven inzetten als voorheen.

J. VOR DER HAKE.

Bericht aan de Leden.

Het Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake“, gevestigd te Abcoude, heeft thans een eigen girorekening geopend, welke in den girogids vermeld zal staan onder *Abcoude*. Het nummer zal zijn 513805, terwijl het correspondentie-adres is *BREUKELEN, Rijkstraatweg 89*.

Beleefd wordt verzocht, de contributie 1948 in de maand Januari op deze postgirorekening te willen gireeren.

HET BESTUUR.

Het sluishuisje te Maarssen.

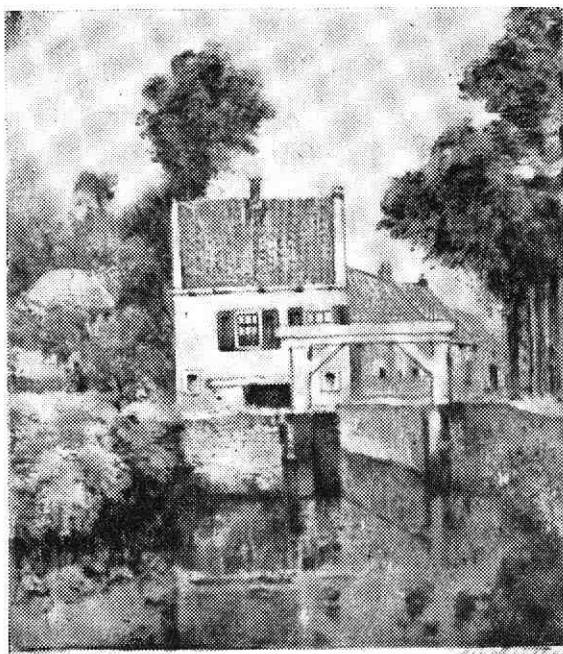
De schutsluis en het sluishuisje, zo schilderachtig gelegen aan de Maarssenveense vaart, werd in oorlogstijd gewelddadig vernield bij het onderwaterzetten van den polder.

Gelukkig heeft het bestuur van het Waterschap Maarsseveen in vereniging met Monumentenzorg met ijver de opbouw weer ter hand genomen, en zo dan in den zomer van 1947 zowel de sluiskolk als de sluiswachterswoning weer hersteld en verbouwd. Dit strekt tot verheuging van allen wien de welstand van dit pittoreske bouwsel ter harte ging, want èn de sluis èn het sluishuis geven een eigenaardig cachet aan de dorpsentree, welke menigmaal door een kunstenaar met penseel of tekenstift werd vastgelegd.

Daar viel heel wat te herstellen en ook te verbouwen. De restauratie omvat niet alleen het dichtmaken van spleten en scheuren, opnieuw voegen en verwijderen van losse of verankerde steenlagen, maar ook wijzigingen in den oostelijke gevel, het dichtmaken en vervangen van nieuwe raamkozijnen enz. De verbouwing beperkt zich in hoofdzaak tot het inwendige. Door meer comfort werden de woonvertrekken meer logeable. Door slopen van binnenmuren, het aanbrengen van nieuwe deuropening, schoonmaken van wanden, vernieuwing van schoorsteen, bevloering en kelderruimte, kreeg het interieur met zijn riant uitzicht inderdaad een prettig aanzien.

Langs Korte Gracht en Sluiskolk werd de houten beschoeiing vervangen door een damwand van gewapend beton met nieuwe verankering. Alles kan weer de tijd trotseren! Wat den ouderdom van de sluis en het sluishuisje betreft kan dit gezegd worden: De Maerseveense vaart is aangelegd in de 16e eeuw volgens den schouwbrief gegeven 22 Maart 1532 van Karel V en op 28 Febr. 1535 goedgekeurd door het Provinciaal Hof van Utrecht. „Ende die waterganck, wijck ofte vaert, streckende van de Loedijck naer Maerssen, dieselve ter erster reijse

W. v. Leusden.

maecken ende graven uijt den Kercklaen buijten, ofte den hoeven daer Jan Ghijsbrechts op woont" enz.

Uit een „overeenkomst" den ingezetenen van Maarsseveen aangaande dijken en watergangen aldaar d.d. 6 Juni 1645 en goedgekeurd door gedeputeerde Staten van Utrecht 3 Dec. 1645 zien wij, dat bij het doorvaren van de Sluizen „zoveel waters inloopt, dat de landen daer door eijntelijck inunderen," is goed gevonden. . . . . bij ofte omtrent de Vecht, ter plaetse alrede daertoe gedesigneert sal doen maecken een verlaet langh omtrent ses schouwen welcken men dreimael des daeghs, also eens smorgens smiddaechs ende eens savonds sal openen".

De doorvaart of het schutten ging niet zonder kosten, en daarom was ook besloten, dat tot vervallinge van de jaerlixre reparatiën van de voorszuis betaelt sal worden.

Van ijder schouwe ofte schuijt met torff melck ofte andere waeren geladen sijnde acht penningen.

Van een schouw met messen ofte droge aerde geladen sijnde dienende tot amelioratie van de landen vier penningen. Van

een schouw met modder geladen item van ijder ledige schouw ofte schuijt twee penningen ¹⁾).

De ingezetenen van Tienhoven behoefden ook niet meer te betalen bij het passeren van de sluis dan de „voorschreven ordinaris tol“, maer eveneens die van Maarssenveen varende door 't verlaet van „Tienhoven“ waren niet gehouden meer als gelijken tol te betalen.

Het Archief van het Waterschap bevat verder nog interessante gegevens over Sluis en sluisgeld, over de bruggen en vooral over de Molen, helaas verdwenen, en de molenvliet. Het sluisgeld werd telkens weer opnieuw bij reglement vastgesteld o.a. in 1738 en 1763. Bijv.:

Een scheepje of turfpointje zal betalen zes stuivers.

Een vragschuyt ses stuivers.

Een schuytje groot seven korven twee stuivers.

Een schouw met hoy uitgaande hetzij klein of groot zal betalen een stuiver.

Een schouw met messie, steen, aarde etc. uitvarende zal betalen twee stuivers.

Voor de schouwen met turf geladen gold een aparte regeling.

Vraagt men nu naar den ouderdom van het thans weer geresatureerde Sluishuisje, staande op de overlandse Wetering naast het huys ten „Bosch“ dan is dat moeilijk met één woord te zeggen. Herhaaldelijk immers werden vernieuwingen aangebracht, waarop ook wijst de bewaarde steen met het jaartal 1825. Een ingrijpende vernieuwing had nog plaats in 1876, toen een muur opnieuw werd opgemetseld met boerengrauw, nieuwe kozijnen en deuren werden aangebracht en het dak opnieuw verdekt. Dank zij de restauratie van 1947, waarbij wel enkele dingen zijn weggevallen, die de oude Zuider-Sluis nog meer accent gaven, zal toch voor den vreemdeling het aardig Sluishuis voortaan weer iets van zijn oude bekoring blijven behouden door de soberheid in zijn bouwtrant in zijn bescheiden voorkomen aan de weg naar oud-Maarsseveen en Tienhoven.

A. E. R.

---

¹⁾ Van de Water Groot Placaetboek, II 203.

Oude huisdeuren in de gouw Niftarlake.

In het Utrecht-nummer van „Leven en Werken” September jaargang 1941, onder redactie van Dr. Ozinga, schreef Ir. van Meurs een belangwekkend artikel over „Landelijke Stichtische Bouwkunst van honderd jaar her”. Het opstel gaat over het landelijke eigens, dat wij vinden in de bouwvormen van kleinere huisjes en woningen, welke als gemeenschappelijk uiterlijk kenmerk hebben het alzijdig en ruim overstekend dak met diepe schaduwwerking — al dan niet met rondlopende druiplijst oftewel overstekend over topgevels — en bijna altijd de daaronder aangebrachte schulp of tandlijst gemeen.

Ten voorbeeld zijn te noemen o.m. de tuinkoepel bij Leeuwenburg en Doornburgh onder Maarssen.

De schrijver betreurt het, dat de Monumentenlijst slechts werken van vóór 1800 omvat, en spreekt de hoop uit, dat desondanks het bestaande zoveel mogelijk voor het Utrechtse bewaard zal worden als typische bouwkundige vertegenwoordiging van de ingetogene en gereserveerde, maar zelfverzekerde geest, van het oude Sticht. Nu zijn er behalve bovengenoemde bouwwerken nog vele fragmenten, die klassieke vormen of Reminiscenties vertonen, en daarvan rekenen wij in de eerste plaats de huisdeuren uit de tijd van 1800 tot 1850. Het zijn de solide en deftig bewerkte meestal eikenhouten, en groen geschilderde deuren met klassieke omlijsting met kroonlijst, friezen, pilasters, architrafen, basementen en plinten met versierd bovenlicht, deurkalven en blokjes, blad- en cordon ornament. Deze ingangen scheppen een sterk accent in de gevel, geven een echte afsluiting, portiekvormig soms in tegenstelling met de hedendaagse deuringang, die door vensters of beglazing de ideeën van afsluiting eer afwijst, of min-

der benadert. In elk geval zijn en de omlijsting en de deuren zelf menigmaal een staaltje van echte houtbewerking, die aansluit bij de Lodewijk-stijlen. De klare en royale geest van het Empire werkt hier door, ook in fraaie verhouding en sierlijke afwerking. Men vindt in ons gewest wel niet die rijkversierde deuren van de Amsterdamse grachten, maar toch deuren, die in hun sobere rustige opzet gaarne nog de aandacht trekken van de voorbijgangers.

Nu mene men niet, dat deze deurtypen alleen in de Vechtstreek zijn bewaard, neen, men vindt ze ook elders in onze kuststadjes aan de Zuiderzee, als Elburg, Nijkerk, en de Friese stadjes, als Sloten, Balk enz., waar woningen uit het eind der 18e en begin der 19e eeuw intact bewaard zijn gebleven, en nog steeds een sieraad vormen, want overal hebben zij eenzelfde harmonische verhouding in de paneelvelden.

De zwikvullingen geven een voorname sierlijkheid, ook als het paneel, zoals hier en daar door een glasruit is vervangen bij latere verbouwing (Langegracht 15, Maarssen). Terwijl het paneelschild meestal met knop of koperen kijkluikje is versierd (Breedstraat, Maarssen), zijn zij wel veel gelijkend, maken zelfs daarom de indruk aan de lopende band vervaardigd te zijn. Toch zien wij aan allerlei bijzonderheden de adel van het ambacht uit die tijden. De datering is soms zeer moeilijk, want die oude vertrouwde manier bleef lang voortleven (pastorie Loenersloot 1820). De latere tijd maakte bij dezelfde constructie minder werk met de versiering, halve diamantkoppen en vormen (Langegracht 14 Maarssen, Voordijk 141 Abcoude en Kleiweg 105 Baambrugge). In Elburg waren nog die kerkdeuren in het jaar 1863 aan de kerk gemaakt. In Friesland zien wij de zwikvullingen uit dikke bloemmotieven gewerkt en ook het bovenlicht kloek en krachtig in plant-, vrucht- of bloemmotief gesneden. Ook aan kasten of kabinet zien wij deze paneelversiering.

Zoals reeds opgemerkt, werd zowel aan de vervaardiging alsook kunstzinnige uitvoering veel werk besteed. Het materiaal dat tot het geheel van deze deuren nodig, gebruikt werd, was over het algemeen, zoals vroeger gebruikelijk, massief, duurzaam eikenhout van de beste kwaliteit. Alvorens dit hout dan ook voor gebruik gereed was, onderging het een proces, dat absoluut nodig was, en vroeger ook meestal werd toegepast, om hout zo duurzaam mogelijk te maken.

Eerst werden de stammen jarenlang gewaterd, daarna gezaagd, en op latten, zonzvrij door de natuur gedroogd.

De zijposten zijn verbonden door middel van pen en gat, waarbij de pen van het kalf door het gat in de zijposten doorliep, terwijl bovendien door deze pen aan de buitenkant der zijposten een spie werd aangebracht, die zorg droeg voor een hechte verbintenis.

De bovendorpel werd verbonden met de zijposten, ook door middel van pen en gat, terwijl bovendien een ronde pen, zogenaamde toogpen door pen en gat werd aangebracht, waardoor deze delen als het ware tot elkaar gewrongen werden.

De drempel was gewoonlijk van hardsteen. Ook het raamwerk der deuren werd verbonden door middel van pen en gat, en soms ook door zwaluwstaarten, zoals in Concordia te Maarsse. In de deuren werden 2 panelen verwerkt, waarbij het bovenpaneel langer werd dan het onderpaneel. Aan de panelen werd voor en achter een bossing geschaafd, waardoor dit paneel in de groef, dat in het raamwerk werd ingeschaafd, kon ingelaten worden.

Soms werden de deuren aan de achterkant ook nog opgeklamt met houtdelen, waardoor de deur wel zeer stevig werd.

De versiering der zijposten bestond daarin, de scherpe hoeken tot een kraallijst om te schaven, soms ook andere profielen, eveneens aan het deurkalf en bovendorpel.

Het deurkalf werd veelal versierd door reliefwerk aan te brengen, met o.a. planten-motief; bijv. ranken van laurierbladen, terwijl de bovendorpel versierd werd met de eenvoudige en toch zo mooie blokjesband. De deurpanelen werden op verschillende wijze versierd, meestal met ovale schilden, soms omlijst met ornamentale rand, soms werden de schilden en zwikken nog weer versierd met stralenbundels of bladvormen, zoals de deur van de pastorie Loenersloot op onze foto duidelijk laat zien. Hoe schoon van uitvoering vertoont zij zich aan ons oog. Maar ook zonder deze versiering, zijn deze deuren een lust voor het oog. Wat een harmonie en schoonheid en kunst wisten deze ambachtsmensen voort te brengen, zoals uit bijgaande reproducties duidelijk blijkt!

Ook het bovenlicht werd niet vergeten, fraaie figuren, soms rechthoekig, meestal met meetkundige figuren, soms met plant- of bloemornament geven aan het geheel een aangenaam cachet

(o.a. Voordijk Abcoude, Dorpstraat Baambrugge en Langegracht 14 Maarsseu).

Het geheel werd opgewerkt met een ombouw, opzij met brede pilasters, van boven afgezet met brede architraaf lijst. In één woord de uitvoering van deze deuren is waard om bewaard te worden voor ons nageslacht.

Zo kan en mag het kunstminnend nageslacht met trots aanschouwen, wat in vroegere eeuwen door het scheppend genie der vaderen werd voortgebracht.

De foto's zijn van de Heer Walgering te Maarsseu.

Maarsseu.

C. VAN DORP Jr.

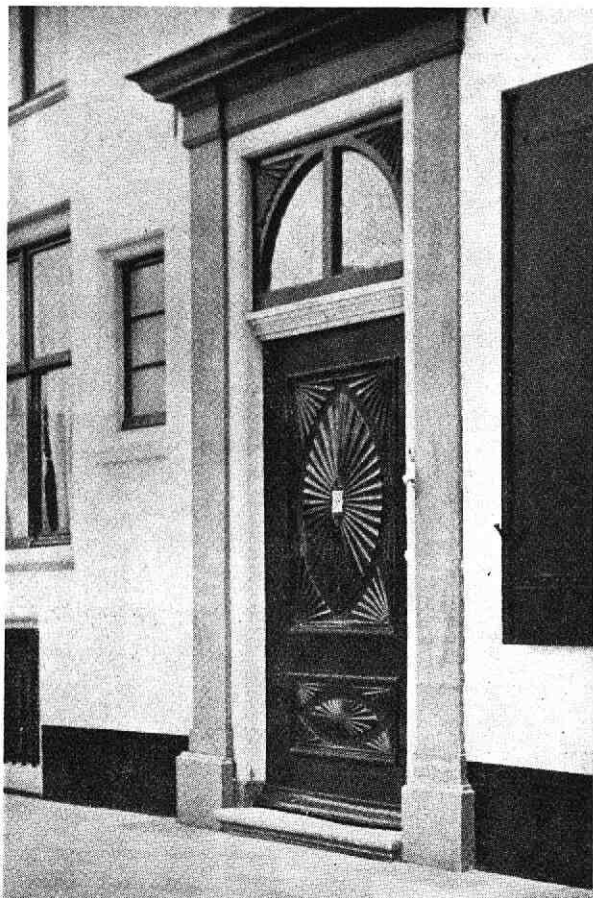

1. Langegracht 15 veranderd bij verbouwing.

2. Breedstraat Maarssen; paneelschild met luikje.

3. Pastorie Loenersloot; rijk versierd paneel.

4. Langegracht 14 Maarssen, eenvoudige type.

5. Voordijk 141 Abcoude. Latere vormen.

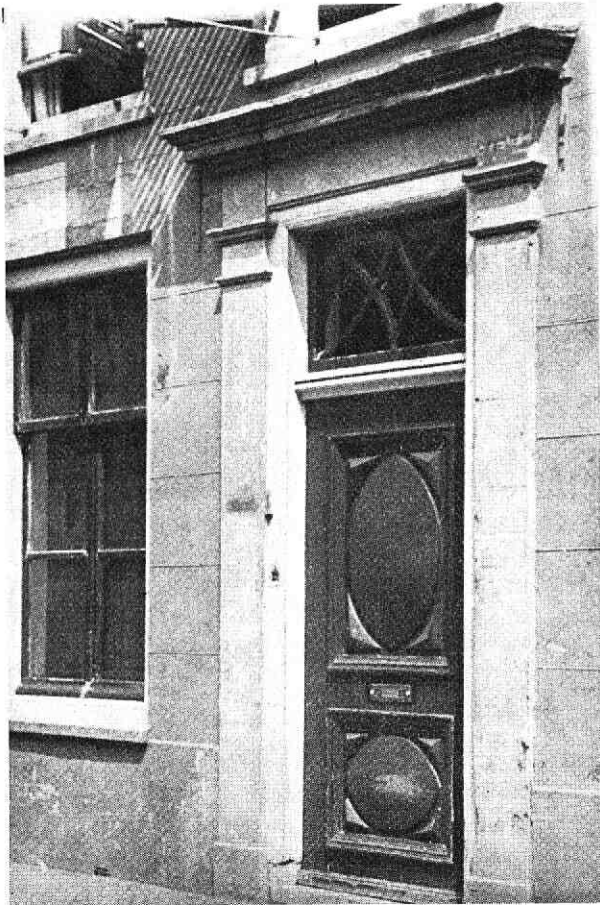
6. Baambrugge Kleiweg 105. Omlijst ovaal.

7. Concordia Maarssen, Paneel in raamwerk.

8. Abcoude Hoogstraat 20. Versierd deurkalf.

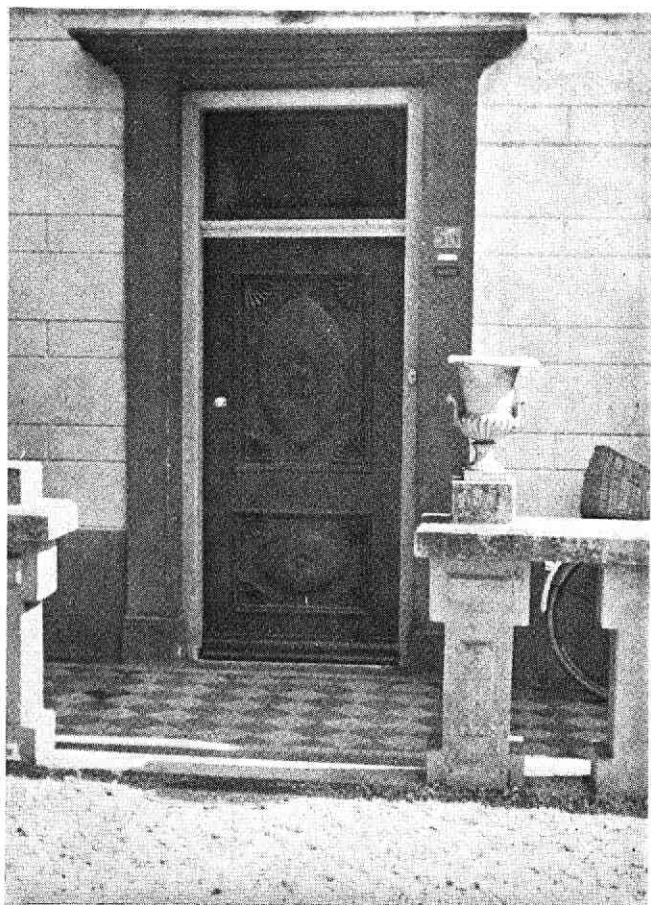

9. Eeambrugge, Dorpstraat C59. Versierd bovenlicht.

10. Richmond Maarssen. Eovenlicht en blokjesmotief.

11. Solitude Maarssen. Fraaie verhouding.

12. Langegracht 13 Maarsse. Oude omlijsting.

13. Zusterhuis Loenen. Monumentale deur met bovenlicht.

14. Kabinet ± 1800 particulier bezit (Abcoude).

Luxemburg (Overkerck).

De pauwenhof van den heer Pereira (te Maarssen).

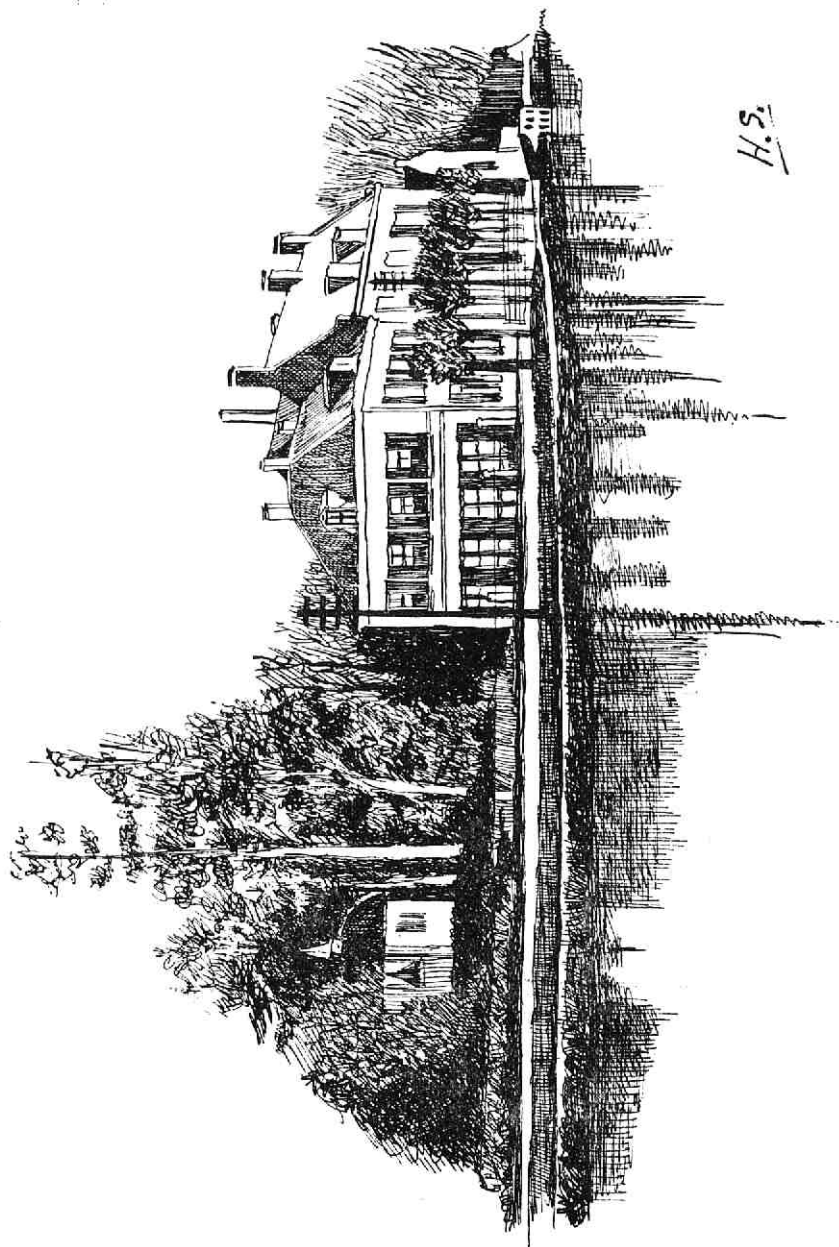

Toen een Duitsch reiziger ¹⁾ in de tweede helft der 18de eeuw van de Vechtstreek getuigde, dat deze „vortreffliche Gegenden“ tot Zuilen toe „allein werth sind dasz manum ihrenwollen im Frühling eine Reise aus Deutschland hierher macht“, merkt hij bij de buitenplaatsen met hun hooggeschoren hagen van linden, beuken en Hagedoorn, waarin de koekoek riep, op: „In eweigen unterhielte van Pfaven“. De „grand maitre des eaux et forêts de France au Departement de Valois, Selis et Soissons“. Louis Desjobert ²⁾ geeft ons hieromtrent drie jaar later een nadere aanduiding, toen hij op Woensdag 17 Juni 1778 vanuit Amsterdam 's middags bij Nieuwersluis de Vecht op voer. Om drie uur vertrok hij uit Loenen en kwam om kwart over vier te Maarssen aan. Le Vecht sur le quel on passe dans cette partie du chemin forme un coup d'oeil unique par les jolies maisons dont il est bordé“. Bij het begin van het dorp bezochten zij links het buiten van den heer de Wits, vervolgens „Termère“ (Termeer) „celle de la dame de Maarssen“ en ten slotte aan het eind van het dorp „celle du juif Pereira, qui est infinement en dessous de la précédente“. Het gezelschap waartoe Mr. Praire de la Sablière van Lyon behoorde, vertrok eerst om 7 uur naar Utrecht en kon de buitens dus goed opnemen. Van dat van Pereira heet het dan: „nous vîmes cependant une grande volière, où en autres choses, ou avait accouplé une poule et un lapin; il y avait aussi plusieurs paons, dont le cri est très fort et désagréable“. Meer dan de zonderlinge paring van een hoen met een konijn, schijnt het sterke en scherpe

---

¹⁾ Bemerkungen eines Reisenden durch Deutschland, „Frankreich, England und Holland in Briefen an seine Freunde“, Altenburg 1775, Dl. III, p. 380.

²⁾ „Voyage aux Pays Bas en 1778... publié par le vic. de Gronchy“ in „De Navorscher“, Jrg. 9 (1910) p. 338.

H.S.

gekrijs van de pauwenhof van den heer Pereira de reizigers te hebben aangetrokken en wellicht evenzeer de bekende gastvrijheid van de familie Pereira. Hoe deze pauwenhof wel heette worden wij in 1767 gewaar uit de reisbeschrijving van deze markies de Courtauvaux die toen voor de Fransche academie een studiereis op het fregat Aurora naar ons land maakte ¹⁾. De markies met de hem toegevoegde assistenten, de regulaire kannunnik van Ste. Generève nl M. Piugré en de Marine astronoom M. Messier en de Graaf van Groonsfeld, chef van de Admiraliteit, vertrokken op 16 Juli op een admiraliteitsjacht van Amsterdam naar Utrecht via de Amstel en de Vecht. Bij Baambrugge in de Vecht gekomen, kwamen zij weldra bij Nieuwersluis, waar de buitenplaatsen talrijker waren. Het verhaal vervolgt dan: „Nous entrames dans une de ces maisons au sortir du beau village de Maerssen, elle se nomme *Luxembourg* et apartirent à H. Pareyra, Juif Portugais, qui vint, au devant de nous avec son aimable famille, nous conduisit dans ces jardins et nous servit une très belle collation. Nous poursuivimes notre route, très-satisfait des politesses de M. Pareyra” . . . .

Wie nu een onderzoek in de honderden akten van de Maarsensche archieven naar Luxemburg instelt, ziet zich, wat de ligging betreft, voor schier onontwarbare moeilijkheden geplaatst. Wel staat het buiten Luxemburgch op de groote kaart van Provincie Utrecht van 1676 ²⁾ aangegeven en evenzoo op het kaartje van de stad Utrecht en van derzelver Vrijheid door Isaak Tirion in 1757 te Amsterdam uitgegeven, doch in de Zegepralende Vecht noch bij Lutgers is er een afbeelding van bewaard. Wel was er voor enkele jaren de naam op een hek te lezen naast het kleinere gebouw nevens Overkerck, doch dit kan nooit het buiten van dien omvang geweest zijn, die

---

¹⁾ „Journal du Voyage” de M. Le Marquis de courtauvaux sur la Frégate *l'Aurore* pour essayer par ordre de l'Académie plusieurs instruments relatifs à la Longitude . . . A Paris de l'Imprimerie Royale” 1776, p. 251.

²⁾ „Nieuwe kaart van 's Lands Utrecht” door Bernard du Roi op last van Gedep. Staten van Utrecht in 1676 uitgegeven. Hoewel deze Nova Tabula Dioceseos Traiectinae in de 18de eeuw herhaaldelijk is bijgewerkt, komt „Luxemburgh” op het proefexemplaar van 1676 van het Rijks Archief te Utrecht reeds voor.

wij uit de akten kennen. Niet alleen staat op de plek het oude buiten „Overkerck“ te lezen, doch in de akten is er zoowel van Luxemburg als van Overkerck sprake en tot overmaat van verwarring vermeldt Van der Aa in zijn „Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden“ (dl. VII) in 1846 zoowel Overkerck, als Luxemburg als klein-Luxemburg allen met dezelfde omschrijving.

Toch kan het na moeizame studie der oude bescheiden gelukken zich een juiste voorstelling van het oude prachtige buiten te maken, dat er nog staat, hoewel niemand het meer zou kunnen herkennen als de lustplaats waar vorsten eens ten bezoeke zijn getogen en waarvan de glans, zooals wij zagen, verre uitstraalde naar het buitenland.

Het huis Ten Bosch was een Middeleeuwsch Stichtsch riddergoed (zooals men in het artikel van Pastoor R. Peters in het Jaarboekje 1913 kan lezen) dat de geheele oostelijke Vecht, zoover het oog reikte, besloeg, tot in Maarsseveen toe. In 1693 werd het in twee deelen verdeeld, n.l. in een noordelijke helft „Het Huis ten Bosch“ en een zuidelijke helft „Het Goed Ten Bosch“ geheeten. Toch moet het reeds vroeger zijn verkaveld, want in het Jaarboekje van 1922 (p. 52) vermeldde ik reeds dat Sara del Soto, weduwe van Jacob de Los Rios te Maarsssen in 1697, toen haar dochter Lea met Antonio d'Almanza in het huwelijk trad, o.a. als huwelijksgift het buiten „de Coningh Davidt“, aan de Vecht gelegen, tot aan de boomgaard toe schonk en wel tusschen het Huis en het Goed Ten Bosch. „Het goed Ten Bosch“ aldus de eerw. heer Peters „lag onmiddellijk, slechts door het zandpad gescheiden, aan de Vecht en geleek van de Vechtzijde wel een kerk met een uitgebouwd koor, mede door de zeskantige toren met koepeldak“.

Dat Luxemburg nu gelegen was tusschen „De Coningh Davidt“ en het goed Ten Bosch bleek mij uit de bundel processtukken betreffende de scheidingsloot van Luxemburg uit 1769 en een scheidingslaan in 1793, in het Rijks Archief te Utrecht bewaard. De gerechtsbode verklaart op 1 Juni 1769, dat hij zich vervoegd had „aan de sloot behoorende aan de hofsteede Luxemburgh en gelegen ten zijde van de Hoffstede den Koning David, competerende aan den Heer Wentzel“. Ook de timmerman en de metselaar verklaarden toen ten verzoeke

Dit Is het enige oorspronkelijk
Dat men nog Staat in Deel

het was aan Gelyk
En Dammert van der Sluis
Van de heer Kersdel

De Schryver
Is H. De Bruin
In het Koninkrijk

De Koning van Spanje

aan de Koning van Spanje

Dit is De Slout van tusschen by de 2e... de heer Kersdel

van Peirera deze sloot te hebben opgenomen „behoorende tot de gemelde Hofsteede Luxemburg, ten zuyde de Hofsteede den Koning David, competerende aan den Heer Wentzel en aldaar bij nameetinge gezien en ondervonden hebben, dat het nieuwe werk aan de stalmuur, van de voorseide Hofsteede de Koning David, waaraan nog dezen morgen gearbeid is, op de hoogte van elf twaalf laagen boven het nieuw aldaar gelegde fundament (zonder egter precise in het getal ten dien gehouden te willen zijn) tusschen de stal en koesthuys, alwaar wij hetzelfde gemeeten hebben, teegen het ouds gedeelte van de muur, aldaar als nog staande ter gelijke hoogte met het nieuwe werk, uitspanning vier en een half duym slootwaards, in het welk naar den eisch van het werk naar beneeden, tot op het nieuw gelegde fundament breder en breder worden moet”. Op de teekening bij dit proces geleverd, hiernevens gereproduceerd, zien wij dus dat een sloot Luxemburg van De Coninghe Davidt scheidde, waarbij de scheidingsmuur op de laatste plaats tegen de sloot stond; zij grensden dus vlak aan elkander, zooals ook de „Mr. Verwer en Glaazenmaaker” nog eens uitdrukkelijk constateerde. Nu verklaarde in een proces over een laan van Luxemburg in 1793 een 65-jarig Maarssensche landarbeider, dat hij van zijn jeugd dikwijls o.a. als daghuurder gewerkt heeft „op de buiteplaats Luxenburg, eertijts gecompeteert hebbende aan de Heeren van der Giesen en nu aan Aron Parera, zoon van Eissaäij Parera, zoo als ik ook van den jeugt of aan gekend en somtijds bearbeid hebbe den tuin en 't wyland in kampen geleegeen agter den tuin van 't goed ten Bosch... leggende die buiteplaats naast malkanderen aan de rivier de Vecht onder den geregte van Maarssen. Dat het wijland van het goed ten Bosch sig uitstrekt oostwaarts op tot aan off in de Zogwetering. Dat aan de *noordzijde* van dat wijlant en gescheijde van het zelve land geleegeen was een laan beplant met drie rijen boomen, welke laan ten Noorden gescheyden was door een sloot van het voorszeide land van Cromhout agter Luxemburg geleegeen”. En de eigenaars van het goed Ten Bosch requestreerden hierover op 29 October 1793 aan het Utrechtsche Hof waarbij het bleek, dat „het goed ten Bosch, gelegen aan de revier de Vegt” zoowel onder Maarssen als onder Oud Maarssveen, „bestaat in een Heere Huysinge, tuyn, moestuijn, steenbakkerije en weijland in kampen agter

den voorschreeven moestuin geleege, sig uijtstreckkende ten oosten tot in of aan de Zogwetering. Dat ten Noorden daar naast aangelegen is den Heere plaats genaamt Luxemborg, gebruijkt wordende door Abraham van Jacob Capadoce, strekkende de Heere plaets met de landen daaragter geleege. . . . . insgelijks tot aan of in deselve wetering".

Luxemburg lag dus tusschen beide buitenplaatsen in en moet dus haast wel identiek geweest zijn met „Overkerck" dat daar ter plaatse lag.¹⁾ In 1661 werd evenals het goed ten Bosch ook onmiddellijk aan het Zandpad, dus direct op de Vecht uitzijnde, de soliede 17de eeuwsche huizinge Overkerck hier tegenover de Maarssensche kerk gebouwd, zooals de gevelsteen nog aangeeft „Overkerck anno 1661". Het rechtsche oude stuk vertoont terzijde nog de zware 17de eeuwsche baksteen muren, het dubbele zadeldak, de typische uitgebouwde schoorsteenen en de kleine luikjes uit dien tijd. De groote aanbouw heeft echter langen tijd op zich laten wachten en, wat merkwaardig is, het huis ontkwam aan het lot van de Fransche plunderingen en brandschattingen in de Vechtstreek van 1672. En zoo zal de opvatting van Craandijk en Schipperus²⁾ wel juist zijn: „Naast Vechtenstein ligt het oude Overkerk, dat het jaartal 1661 aan den gevel draagt en op het laatst der 17de eeuw onder den naam Luxemburg schijnt voor te komen, werd wellicht dit huis door Luxemburg gespaard, evenals Zuilen door Condé?"

Maar er is ook nog een andere oplossing. Op de genoemde oude kaarten evenals in vele oude akten wordt er steeds gesproken van Luxemburg. Dit kan een steeds terugkeerende verschrijving zijn, doch het kan ook slaan op de groote luxe die de Pereira's hier ten toon spreidden. En misschien is wel het meest waarschijnlijkste, dat dit buiten, oorspronkelijk naar den Franschen veldheer geheeten, door deze letterwijziging van zelve deze beteekenis in de praktijk ontving.

---

¹⁾ Bij den vroegeren bewoner van Overkerk wijlen den heer Peele herinner ik mij een kaart uit 1717 gezien te hebben, waarop een Gezicht op het Goed ten Bosch vanaf de Vecht zoowel als van de Vletsloot af gezien voorkomt door den Landmeter M. Walraven te Amsterdam geteekend. Ik heb deze kaart voor deze studie echter niet meer kunnen achterhalen.

²⁾ Craandijk en Schipperus „Wandelingen door Nederland", dl. II, Haarlem 1876, p. 256.

Luxemburg en Overkerck hebben steeds verschillende eigenaars gehad. Was het eerste slechts een huis en hofstede, Overkerck was daarentegen veel aanzienlijker. Het behoorde oorspronkelijk aan den Schout van Zuilen en Westbroek Sr. Johan Barra, wiens erfgenamen het, blijkens het Register van Maarszen op 2 April 1721 in eigendom overdroegen „ten behoeve van de Heer Isaacq Jesurun de Jongh Coopman tot Amsterdam voorseyde, seeckere huijsinge en erve met peerdestal en thuijn, mitsgaders vorder getimmer, bepotinge en beplantinge daer op aart en nagelvast zijnde, staende ende gelegen onder dese Geregte op seeker leengoed Te Bosse, genoemd Ovrkerck aent Zandpad op de Westzijde der Vechte tot achter tegen het land van juffrouwe Cambier, alwaer noortwaerts de heren Van der Giessen met de huijsinge en hofstede Luxemburgh ende zuytwaerts Juffrouwe Cambier naest gehuijst en gelegen leggen als thans bewoond wordende bij de WelEd. geb. Heer Vincent Maximiliaan van Lockhorst Heer van Ter Meer, Maarszen etc.”

Het was dus toen al een aanzienlijke woning, wanneer de heer van Maarszen het boven zijn beroemde, schitterende lustplaats aan de overzijde van de Vecht gelegen, begeerde. Uit Bijlage I blijkt dat de koper reeds verlijd (beleend) was met dit stukje oud riddermatig goed en dat hij als zoodanig ook beëdigd was. In de geschiedenis der Joden in Nederland is deze promotie van een Joodschen leenman van eenig riddermatig goed tot nu toe zonder weerga. En dubbel merkwaardig omdat het denzelfden Portugeeschen Jood geldt wien door dezelfde Staten een tiental jaren later, zooals ik in het Jaarboekje van 1937 uiteenzette, deze aanleg van een begraafplaats is geweigerd, terwijl de Maarszensche kerkeraad juist voor een paar jaar nog eens heftig tegen de inrichting van een Portugeesche synagoge had geprotesteerd. Doch de Utrechtsche Staten hadden, ter wille van het kapitaal der „Utrechtsche geotroyeerde Provinciale Compagnie” deze Joodsche natie haar hooge protectie ten platten lande in 1720 toegezegd en zoo geviel het dat op 11 Augustus van dat jaar de pander zich „vervoegt heeft in de kercke, tot Maerszen ende dezelve, nadat de predicatie geëyndigt ende den psalm gezongen was, voor alle omstanders gepubliceert heeft, dat Izaak Jezurun de Jong, gekocht heeft van Johannes Barra zekere huijsinge, erve, tuijn en

boomgaard gelegen onder den gerechte van Maerssen aen 't Zandpad op de Vecht genoemd Overkerck".

Ruim veertien jaren bleef „Overkerck" in het bezit van Isaac Jesurun de Jong; toen machtigde hij zijn zoon Jacob tot transport ¹⁾ aan den heer Isaac Daveiga Henriques. De koper, eveneens een Portugeesche Jood (eigenlijk Da Vega Henriques) behoorde tot een der oudste Portugeesche geslachten in de Nederlanden n.l. de Duarte's, zooals ook Joseph Daveiga in 1729 in het Maarssensche notarieel archief vermeld wordt met het alias Francisco Duarte. De nieuwe bezitter Isaac anders genaamd Pedro Daveiga Henriques had het voornemen een nieuw „Overkerck" te doen verrijzen, waartoe hij zich te voren door de Utrechtsche Staten had laten beleenen met een erfje grond van 13½ roeden lang en 4 roeden breed ten einde Overkerck uit te breiden. Alleen het rechtsche oude gedeelte zou blijven bestaan en voor het overige zou er een nieuw buiten verrijzen.

Op 31 Augustus 1735 kwam Isaacq Daveiga Henriques voor Notaris de Jong met den meester metselaar Dirck Caldij de bouw overeen van het nieuwe Overkerck. De nieuwe huizinge zou van voren 50 voet breed zijn en 40 voeten diep. De 18 artikelen waarin dit bestek vervat is komen dan in hoofdzaak op het volgende neer:

„Eerstelijk zal den aanneemer het oude hujs geheel tot aan de grond toe afbreken, behalven de muur aan de stal en de muur tussen de keuken en de zijkamer, die soo verre die goet zijn behouden mogen werden". De fundamenten zouden opnieuw worden gelegd (art. 1) „zal alle het muurwerk voort opgemetseld moeten werden, dat de vloer zal leggen van het geheele werck twee bequame treden boven de grond ende eerste laag balcken boven de vloer 13 voet de bovekant en de tweede laag balcken 10 voet, de bovenkant daarboven en dan voort op de bovenste balcken en borstweering van 2½ voet hoog en de geevels aan beide en met hegingen en kanteelingen soo het spanwerk van de kap sal uijtwijsen, dat het daar boven 7 duijn aan dakhout (art. 2).

Wij willen uit dit bestek nog enkele meest typische passage's van het nieuwe Overkerck nog overnemen. „In de voor-

---

¹⁾ Gerechtelijk Archief Maarssen No. 771 acte 143 (22 Augustus 1735.

gevel een deur kosijn van 6 a 9 duim, de pilasters van 2 duim dik met open pilasters, daar roeden tot glas in moet gewerkt worden en van binnen penele luijkjes daar voor, die aan bogtknieren gehangen en met twee schuyfjes geslooten moeten zijn". Van de „eyke paneele" deur was het raam 2 duim en het paneel $1\frac{1}{4}$ duim dik. Deze hing aan bochtknieren en was voorzien van sloten. „Verder agter het glas boven het kalff een raam met eyserne roeden met bruijs pinnen daar in, en met blaauwe steene neuten en basimenten daar onder en een blaauwe tree en stootbord verder gefatsoeneert". De eiken ramen in de gevel waren van binnen met engelse schuijframen. . . . sluytend, ider venster met een knipslot met treckers en met een balkgrendel. . . . te zamen afhangende aan looden koor-den. . . . en kopere knopjes om aan op te schuijven en aan ider (in plaats van kopere pennetjes) een slot om te sluijten. In de bovenste verdieping in de voorgeevel te maken 5 schuifkosijns van ribben gelijk beneden. Ook de agtergevel had 2 bolkosijns, boven de kelder 2 „cosyns van binnen met Engelse ramen voor-sien". De achtergevel met deur en 5 bovenramen werd gelijk de voorgevel en verkreeg ook twee oude kozijnen uit de oude voorgevel. In de gang twee deurkozijns met penele deuren met sloten met kopere ogen, architraven, twee dubbele deurkozijnen voor de trap en kelder benevens voor de keuken. Wij zullen de artikelen „van het afschieten van het comptoir met zijn deur", „van de trappen en (5) boven binne deurkosijn, van de kap in zijn geheel maar overslaan evenals de vele verdere artikelen, die al te technisch zijn. De dubbele pomp en de regenbak met put in de keuken hoorden evenals de Engelsche schoorsteenen met hun marmeren mantels en plinten tot de architectuur van dien tijd, evenals het vele lood dat er verwerkt werd. De vijftig ankers die aan de gevels werden aangebracht wogen 6 à 7 pond, een kroonlijst versierde beide gevels met een drie voet breede architraaf, 3 à 9 duim breede fries en $1\frac{1}{2}$ duims waterlijst, terwijl „het geheele werk" met „beste blaauwe pannen" afgedekt werd.

De nieuwe bezitter heeft het perceel echter al die jaren met zijn talrijk gezin niet bewoond. Wel was het buiten bij den dood van zijn echtgenootte Vrouwe Ribca Xmenes in 1760 en ook bij zijn overlijden op 9 Februari 1762 nog zijn eigendom en had hij bij testamente van 1753 in Den Haag bepaald, dat zijn

oudsten zoon „Overkerck“ zou erve „onder conditie nogtans“ dat deze „gedurende zijn leven van de voornoemde huysinge, thuyt en erve zal hebben en behouden het bezit en ugsusfruct, mits hetzelfde behoorlijk te onderhouden“. Doch ook de vorige eigenaar had het buiten verhuurd, telkens voor negen maanden en desniettemin maatregelen voor het onderhoud genomen, waarmede hij de rabbijn van Maarssenbelastte ¹⁾. De familie behoorde n.l. tot het kleine getal Portugeese Joden, die door de Utrechtsche Stadsoverheid ter wille van de Utrechtsche Provinciale geoyctroyeerde Compagnie bij uitzondering tot burgers der stad waren toegelaten en die men in mijn „Hoofdstukken uit de geschiedenis der Joden in Nederland“ (p. 180) vermeld vindt. De Joode Isaac da Veiga Henriques verkreeg aldus met zijn acht kinderen op 14 Mei 1722 het Utrechtsch Stadsburgerrecht en in een acte van 1740 bij Notaris Joh. de Jong noemt hij zich dan ook „borger 't Utrecht“. Uit de genealogie van Capadoce blijkt bovendien nog dat de zoon Samuel met Sara Capadoce gehuwd was zoodat hij tevens met de Pereira's verwant was. De familie Henriques Veiga bezat bovendien een in 1748 gekocht buitentje op 't Sant en het plaatsje Nooytgedagt met het uiterdijkje voor het zomergenoegen te Maarssen. Zoo werd Overkerck evenals bij de vorige bezitters, onderhands verhuurd, omdat zoo het daarin gestoken kapitaal van 2500 guldens koopsom en dat van den nieuwbouw aldus het beste rendeerd. Toen Samuel in 1770 overleed lieten zijn erven dan ook „Overkerck“ daarin onverdeeld tot oneenigheid onder hen ontstaan, hiertoe noodzaakte. De zeven erven te weten Jacob Hisquiau Daveiga Henriques, zijn zusters Ester, Sara, Lea, Hana en Vrouwe Rachel Daveiga

---

¹⁾ Notarieel Archief Joh. de Jong (Nr. 1803, 24 Mei 1731). Sr. Harm Sarueo als ordre hebbend van de Heer Isaacq Jesurun de Jonge verhuurde de huizinge „Overkerck“ met stal en tuin voor negen maanden ingaande 1 Juni 1731. „De verhuurder belooft ook de voorsz huysinge, dack en vloer de huizinge „Overkerck“ met stal en tuin voor negen maanden, ingaande digt te sullen onderhouden en zal alle buyte en binnen glazen voor 't ingaan van de huur digt maken dewelcke de huurder bij deese aanneemt om wederom alle de gemelde glazen digt op te leveren, belovende meede de huysinge sorgvuldiglich te sullen bewonen en is wel expresselik bedongen, dat den huurder niets uit huys oft stal sal doen afbreken of doen maken als met permissie en believe van den verhuurder, dewelcke niet verobligeert of gebonden sal sijn om iets te maken“.

Henriques, weduwe van Jacob de Chaves, terwijl van de broeders David en Samuel de laatste ongehuwd was overleden, besloten daarom in 1776 ¹⁾: „eindelijk eens willende koomen tot een finale afdoening en scheidinge derzelve boedels tussen hen gereesen waren onderscheidene differenten, disputen en difficulteiten, die mogelijk verdere nadeelige en onaangename gevolgen souden hebben na zig gesleept, zoo waaren zij als goed geintentioneerde broeders en susters in liefde met elkanderen geconvinceerd en getransigeerd door tussenspraak van hun lieder goede vrienden de Heeren Isaac Lindo en Aron van Mozes de Chaves". Het resultaat van deze lange acten ²⁾ was nu ten slotte, dat na de estematie in 1779 van Overkerck op *f* 3000, op 29 Maart 1784 de procuratie op Jacob gepasseerd werd, waarop deze het 13 November d.a.v. overdroeg aan de Douarière Baronesse van Lockhorst tot Termeer, de Vrouwe van Maarssen, zooals het in 1810 nog heet ²⁾: „een zeer aangenaamen en welgesitueerde buitenplaats genaamd Overkerck, bestaande in een dubbeld ruim en proper betimmerde heeren huis, zijnde de huyzinge voorzien in 't inkomen van een gang, met marmeren vloersteen en plinten aan wederzijde van de gang drie ruime behangen kamers, alle met schoorsteen met marmere mantels, aan de zijde der twee kamers, twee zeer ruime keukens, beiden met regen en pompwaters, pompen, fournuissen, vaste aanrechtbank en vaste kasten, voorts een ruime kelder en provisiekamer. Boven meede een gang en zeven proper behangen kamers, waaronder drie met schoorsteen en veele met vaste kasten en diverse commoditeiten. Dan nog een zeer ruime zolder en twee vlieringen met knechts en meidenkamers. Voorts een zeer spacieuse tuin, voorzien van veele exquisite vrugtboomen, koepel en menagerie, schuur tot berging van tuingereedschappen en verder getimmerten". Het laatste doet zien, zooals uit de inventaris van Luxemburg blijkt, dat het in de tweede helft der 18de eeuw bij Luxemburg in gebruik was waaraan het grensde, zooals het „aangenaam gesitueerd lag aan de landzijde en aan de riviere de Vecht, alwaar aan de eene zijde de Heer Paraira

¹⁾ Bij de esturatie van 1779 wordt er een koetshuis vermeld buiten de stal, die de oude „peerdestal" was.

²⁾ Gerechdelijk Archief Nr. 773 acten 1776, 1784 en ook die van 24 Maart 1810; Samuel bezat „Overkerk" van 1762—1770.

met den buitenplaats Luxemburg en aan de andere zijde de Heer Styger met de Plaats 't Goed den Bosch naast gelegen zijn".

Eerst in 1757 zien wij de familie Pereira hier het beroemde Luxemburg stichten naast het oude buiten „De Coningh Davidt", waarop wij in 1733 uit zijn kring Aron en Jacob Cardose (Cardozo) in een notarieele acte als aldaar woonachtig aantreffen.

De familie Pereira behoorde tot de hoogste aristocratie dier oude Portugeesch-Joodsche geslachten. Isaac da Costa verhaalt in zijn „Adellijke geslachten onder de Israëlieten", dat zij afstammen van Ruy (Rodrigo) Pereira O Bravo (de dappere), verwant aan het voormalige koningshuis in Portugal. Een kolossaal groot folio roodfluweelen band bevat nevens de gekleurde wapenschilden, miniaturen en genealogie de in 1535 door den wapenkoning van Jan III ten behoeve van Graaf Don Manuel Pereira afgegeven wapenbrief; als Joden veranderden zij het kruis van hun wapen in een levensboom. Reeds in de 17de eeuw behoorden zij tot de bekende Amsterdamsche Portugeesche Joden en in 1661 legde Jozeph Pereira geboortig van Vill Royale in Portugal den burgereed van Amersfoort af. Dat zij ook in Den Haag een aanzienlijke rol speelde blijkt wel uit de beruchte (door van Lennep geromantiseerde) historie van Sofia van Noortwyck omstreeks 1700. Deze had o.m. een ongeoorloofde verhouding met Salomon Pereyra ¹⁾, wien Sofia en haar moeder buiten onroerende goederen ook kostbaar porcelein, een groote hoeveelheid tafelzilver (o.a. een lampet met schotel) alles met het Peyrerawapen versierd, vier paarden, een karos, een berline, een chais en een narreslee, alles aan den ouden heer Pereyra toebehoorende en met zijn wapen versierd, wist afhandig te maken; ook hadden de Pereyra's een eigen synagoge in Den Haag aan de Voorhout gelegen. Buiten de legerproviditeurs Machado en Pereyra, die ik in het Jaarboekje 1922 te Maarssen vermeldde (door deze relatie met Willem III, kan bijv. Mozes de Jacob Pereira zich te Maarssen in 1771 „Schildknaap tot London" noemen) treffen wij in het gerechtelijk archief van Maarssen in 1671 Abraham Parera de

---

¹⁾ Zie het artikel van Eduard van Biema in „Die Haghe" 1911.

jonghe alias Abraham Parera Quotienko (Cotinko) aan, in 1697 en 1698 reeds David en Elias Pareira en in 1731 Mozes de Abraham Pareira en zijn hoogduitsch-Joodschen „lijf knecht“ Samuel Baruch, woonende op „Spruytenburg“ te Nieuw Maarsseveen. In de 18de eeuw komen er meer leden dezer familie voor waarvan David de belangrijkste is, die voor het eerst in 1733 te Maarssen voorkomt, in hetzelfde jaar dat hij zich als mecenas in de Joodsche literatuur bekendheid verwierf door op zijn kosten een Spaansche bijbel te laten drukken ¹⁾). Buiten de vele handelsrelaties met Londen vinden wij te Maarssen zelfs sporen van hun Afrikaanschen handel, want een notarieele acte van 20 Maart 1739 betreffende Elias Pereira te Maarssen en zijn gade gaat over een importante som van Renmagen van Mozes de Chaves, ten deele zijnde geleend geld enz. „als weegens de verantwoording en 't provenu van verscheijde goederen en koopmanschappen“ voor Pereira's reekening „ten tijde dat hij tot Santa Crois in Barbarijen is geweest“ verkocht. David Pereira bezat zoowel te Maarssen als elders verscheidene eigendommen (o.a. de herberg „De Prins te paard“ aan de Maarssensche Kerkweg), doch in 1757 kocht hij Luxemburg, waarmede hij blijkens Bijlage II in dat jaar door de Prinses Douarière beleend werd. Het heet daar „zeker huijs, hoff en Boomgaard met het verder getimmer daar op staande genaamd Luxemburgh..... wesende de voorszijde huysinge hoff en boomgaard een gedeelte van zekere twaalf mergen, drie honderd en vijftigte roeden lands van dat alinge goed ten „Bossche“. Daarbij werd hij tevens beleend met een stuk wyland en sloot „nevens 't Duyfhuys“, vervolgens met een huis en erf op de steenbakkerij gelegen. Onder het eigenlijke Luxemburg werd dus een gewoon buitenhuisje verstaan Ook voor „zeker tichelwerk panhuys“ met twee wooningen benevens voor 9 morgen 3 stuks lands (19 Augustus) moest David Pereira Jr. in 1765 door de Staten als gedeelten van het goed Ten Bosch wederom beleend worden, doch van Luxemburg zelve hooren wij niets meer. David Pereira Jr. had op 27

¹⁾ Cinco libros de la Ley Divina con las Aphtaros de todo el año, nuevamente corregidos y reimprimados à costa de David de Elisa Pereyra“, Amsterdam 5493 = 1733 in 8°. In 1728 had hij zulks gezamenlijk met Isaac Cordova gedaan met een Spaansch Joodsch gebedenboek, getiteld „Orden de las Oraciones cotidianas“ enz. eveneens in 8°.

Mei 1768 zijn testament voor notaris D. van den Bink te Amsterdam laten passeeren. „In den name van den gezegenden God Israëls“, waar hij op de Keizersgracht tusschen de Binnen-Amstel en de Weesperstraat woonde. Nadat hij zijn onsterfelijke ziel in de genadige handen van God zijnen Schepper had aanbevolen, Hem biddende om genadige vergeeving van alle zijn zonden“ en zijn begrafenis bevolen had „volgens de gewoonte zijner Natie“, schonk hij zijn dochters te weten Vrouwe Ester Pereira gehuwd met Aron van Isaac Capadoce en de ongehuwde Rachel ieder een kapitaal. „En in alle 't geene mij verder ofte meerder zal komen na te laten, zoo roerend als onroerende goederen, actieve, crediten en gerechtigheden als ook fondsen in het Koningrijk van Groot Brittanen“ komt alsdan aan zijn zoon d' Heer Elisa Pereira Davidsz.“ Sinds 1751 had hij met hem „in compagnieschap gehandelt en genegotieert en zederd welke tijd hij testateur (zoo hij declareert op eene bijzondere wijze is gezegend geworden“, terwijl een afrekening der winsten nooit is geschied.

Zoo kwam ook Luxemburg aan Elisa Pereira, die van dit conglomeraat een lustplaats maakte, die, zooals wij in den aanvang zagen, tot de schoonsten van de Vechtstreek behoorde.

Het is ons als bij de bescheiden van geen enkele buitenplaats van de Vechtstreek mogelijk een nauwkeurige indruk te verkrijgen van het luxieuse Luxemburg uit het laatst der 18de eeuw.

Een gelukkige omstandigheid laat het ons toch nog in afbeelding aanschouwen n.l. door een O. I.-inkttekeningetje, dat J. van Hiltrop in de gloriëtijd in de tweede helft der 18de eeuw van Luxemburg teekende en thans in het Rijks Archief te Utrecht berust. Wij zien er de prachtige Vechtbocht en het toen hooge geboomte rechts van het voormalige Termeer met de zwierige aanlegstijger. Schepen en sloepen geven de drukbevaren Vecht een decoratief karakter en een jagertje rijdt juist bij Luxemburg. Volgens de teekenaar zien wij hier de „lust-huyse“ Luxemburg over Termeer voor ons en dat is dan Overkerck met zijn dubbel zadeldak en vele schoorsteenen, waarachter het kerkachtige Goed Ten Bosch nog te zien is en daarvoor, als kleinere aanbouw het eigenlijke Luxemburg, dat daar slechts twee schoorsteenen telt, terwijl het op oude foto's

er vier heeft een dakraam en vier groote ramen in de zijgevel boven en vier groote van den grond af beneden. Wij hebben hier dus de „vleugel“ te zien in Bijlage IV genoemd, met zijn kamers, gang, comploir en eigen zolder. Geheel links zien wij het blijkbaar ook met een dubbel zadeldak gedekte buiten „De Coningh Davidt“ en boven de geschoren lindeboomen komt de koepel met windvaan van een tuingebouw te voorschijn, dat hooger reikte dan de nok van „Overkerck“. Wij zien het geheel hier vanaf Maarssen, dus van het noorden, doch het paleis te Soestdijk bezit een gekleurde teekening van ongeveer 1776 van T. Verrijk, gezien vanaf het zuiden, dus vanaf Utrecht. Men ziet de dakgevels van Overkerck nog meer uiterst rechts, terwijl Pereira's koets juist voor de geschoren lindeboomen te zien is met de palfenier achterop. En men kan er het fraaie uitzicht dat Luxemburg had op de beroemde berceaux van Ter Meer aan de overzijde op zien en in de verte het gezicht op de Langegracht van Maarssen.

Treden wij nu Luxemburg-Overkerck binnen, zooals het zich in 1806 nog vertoonde, (Bijlage V) dan geven de 16 stoelen en de zes gestreepte glasgordijnen een idee van den omvang van de eetzaal. Het dessertkamertje heeft slechts één gordijn, evenals het alcove en het aantal gordijnen, de grootte der vertrekken geven aan de nieuw geschilderde kamer daarentegen de grootte der vertrekken aan.

Over de trap is dan nog een slaapvertrek, dat vier maal doeksche gordijnen behoeft, de slaapkamer, naast de keukentrap twee en de kapkamer slechts één. Bij deze zeven benedenvertrekken dient dan nog de hal, het „voorhuijs“ gerekend te worden, dat fraai gestoffeerd was. Naast de ganglantaren en voorhuijsbank waren de muuren met rekken porceleine borden versiert, kleurig porselein opgesteld, het geheel verlevendigd door een rood koperen ketel met comfoor, een steenen mortier met stamper en voorwerpen van aardewerk, terwijl twee fauteuils bij een mahonie hangoortafeltje tot een zitje noodden. De bovenkamer naast de trap behoefde drie valgordijnen, de met blauwe stof behangen bovenkamer twee, de kamer boven de eetzaal (die het grootste van alle bovenvertrekken was, en ook 6 fauteuils en 6 stoelen herbergden drie, die boven het voorhuijs drie, de bovenkamer bij de zoldertrap twee en de met groenen stof bekleedde kamer twee. Er waren boven dus

zes vertrekken benevens een door twee lantarens verlichte gang. Ook op zolder was een gang die de kamers van het personeel scheidde, wier luxe inrichting ons verbaast. De keuken is in het oude gedeelte te zoeken en de mangelkamer boven de stal. Het tuinhuis met de groote koepel stond natuurlijk apart en wel bij het tuinhuis, dat uitgebouwd aan de Vechtzijde op de teekening juist achter het jagertje duidelijk te zien is. Hier moet de familie bij voorkeur vertoefd hebben om zich te vermeien in het gezicht der schitterende kunsttuinwerken. Hier werden de diners, dejeuners en collations gebruikt blijkens de vele porceleine serviezen, de thee en koffie geserveerd, wijn, champagne en bier gebruikt, terwijl er rond de vierkante tafel en bruine hangoortafel 12 stoelen en twee fauteuils geschaard stonden en er ook nog plaats was voor twee canapé's. De vleugel was minder voor het huishoudelijk gebruik ingericht, zooals de boekenkast „met gevlogte deuren" in de voorste kamer, het bureau en de kienspelen in het comploirtje verraden. Bovendien dienden de 24 fauteuils en twee canapé's, niet zoozeer voor de cylinderschrijftafels doch veeleer voor de acht speeltafeltjes. Ook de vleugel had een eigen gang en een rommelzolder. Veel interessanter is de inventaris van de stallen en tuinen van 1776 na het overlijden van Elisa, opgemaakt tegelijk met die van het zilverwerk enz. (Bijlage V) die ik als aanvulling van bovengenoemde inventaris, omdat zij met het vele zilverwerk, porcelein, meubels en schilderijen nog beter de groote luxe van Luxemburg demonstreeren achter Bijlage IV heb afgedrukt.

In het jaarboekje 1920 wees ik op „de rijke Portugees, die een der prachtigste buitenplaatsen bij Maarssen bewoonde en wiens vorstelijk rijtuig en zes engelsche paarden bij velen bewondering en wangunst wekte" en wij zien hier een tiental voertuigen, waarbij onder een fargon of fourgon een soort reiskoets is te verstaan.

Een twintigtal beelden, vazen van lood, steen en marmer versierden met een zonnwijzer de tuin en dan kwam men in het sterrebosch, zooals ook Ter Meer had; men had het gebladerde der boomen kunstmatig zóó gevlochten, geschoren en bewerkt dat er daardoor overdekte lanen ontstonden, n.l. in de vorm van in een ster uitlopende berceaux. Ook hierin waren zes beelden geplaatst en dan kwam men in „de ceylon".

In de fransche tuinarchitectuur van die dagen maakten men zoogenaamde kabinetten van schuin getralied latwerk (treillage). Men kon dan door een rijk versierde poort aan weerskanten door deze kabinetten wandelen en dit afgesloten complex heette het salon. Hier met een veertiental borstbeelden en vazen versierd. Vanaf het huis keek men tegen de kunstmatig verhoogden achtergrond n.l. het terras. Tegen de geschoren boomen als haag stonden de zeventien zitbanken tegen vergulde beelden boven de trappen, vazen enz. En dan begonnen de druivenkassen, de honderden ananasplanten, de potten met perziken, oranjeboomen, granaatlaurier, Jasmijnen Cleanderboomen, de „mistens” en ten slotte de 30 potten met bijgewassen, de aardbeien en de bloemen.

Dan eindelijk komen wij in de pauwenhof van den heer Pereira, n.l. de menagerie. Toen Pereira overleden was waren er nauwelijks een tiental over, hoewel toen een kleine 500 pluimgevogelte daarin huisde. Er waren bonte en grauwe, pauwhanen en witte pauwhennen. De twee pauwiesen zijn West-Indische pauwen en zij herinneren aan de relaties die de heer Pereira met Suriname had, want in Suriname aan de Casiwinakreek, ter linkerhand van het afvoeren liggen de volgens van der Aa 1880 akkers grond van de thans verlaten plantage, die eveneens *Luxemburg* werd genoemd en klaarblijkelijk naar Maarssen genoemd is. Talingen zijn een soort wilde eenden, rouwleander zijn kuifeenden, zooals smienten een soort fluiteenden zijn. Daarachter begon het weiland met de koeien tot de Zogweetering toe en in de sloot lag het jacht en de prauw, terwijl daarbij ook een biljartspel was.

Er was natuurlijk een uitgebreid personeel voor het onderhoud noodig, waarover wij door een 40-jarige Joodsche keukenmeid Sara Jacobs worden ingelicht. Zij was „wonend op de Plaats Luxemburg ten huysse van Vrouwe Hanna Machado”, dat is de weduwe van Elisa Pereira, en had al „zedert een reeks van aaneenvolgende jaren als huishoudster bij wijlen den heer Pereira gediend. Zij verklaarde nu, dat haar zeer wel bekend is eenen Jan Busking, die sedert den jare 1772 tot omstreeks begin Augustus 1776 „als Pluijnegraaff off wel als oppasser over 't Pluymgedierte en ander vee op de Plaats Luxemburg, soo in de menagerie als anders in dienst van den van den meergenoemde nu overledenen Heer Elisah Pereira

heft geweest" en aldus op Luxemburg woonde. Daar zijn vrouw aan voortdurend verval van krachten leed, nam hij een meid aan om zijn huishouding waar te nemen. Behalve het pluimgedierte had de pluimgraaf echter ook de zorg over „twee koeijbeesten en waarvan hij de melk moest halen en 't suijsver maken". Voor zijn gemak droeg hij dit deze meid op; „wanneer hij goevond meerder hoornvee aan te fokken", moest ook zij dit melken en karnen. Hij gaf aan den heer Pereira nu kennis dat hij genoodzaakt was deze meid in dienst te nemen die meteen kon melken en karnen en verzocht nu tegemoetkoming in de kosten. Wel zei de heer Pereira: „Ik zal dan de huurloon van de meyt betalen", waarop hij „vergenoegt en tevreden was", doch de som was niet bepaald. Toen sprak hij over de kost, die hem te zwaar viel met de zuster van den heer, n.l. juffrouw Rachel Pereira, daar hij ondanks haar haar groote diensten haar zou moeten ontslaan. Deze antwoordde toen: „Hoor, laet u meijt maar voortaan met de boojen in de keuken gaan eeten; dat zal niet eens worden gemerkt, want daar er in de twintigh eeten, kan er ligt wel een meer mede eeten". Aldus gelastte juffrouw Pereira en bij gebrek aan gelegenheid moest haar het eten „na 't huijs van de Pluymgraaf" worden mede gegeven. En hier beginnen dan de perikelen want er ontstond „jalosij" bij de vrouw van den tuinman die gewoonlijk het overschot van de huishouding kreeg. De meid wilde vertrekken, waarop kennis aan Mevrouw Cardose (capadoce?) en juffr. Pereisa werd gegeven, die aanstonds de heer Pereira verwittigden met de raad er Bushing direct over te spreken en haar te zeggen de meid ter vervanging van zijn vrouw te houden, daar te duchten was „dat verder alles wel onder zijn directie was zoude worden verwaarloost". De heer Pereira vroeg toen naar de reden van het vertrek. Bushing: „De meyt wil niet langer bij mij blijven wonen en wat mij aangaat, ik wil haar wel misschen, dan behoeve ik haar niet langer de kost te geven". De heer die niets hiervan wist: „Siet dat gij de meyt tot primo Augusty aanstaande hout en dan zal ik U om U wegens de kost tegemoet te komen tot die tijd een ryder daar voor geven". En Sara bezwoer dat de

¹⁾ Notaris Van Someren, Gemeente Archief Utrecht d.d. 15 Juli 1777: deze notaris stond vroeger te Maarssen en nam bij zijn vertrek naar Utrecht zijn Maarssensche protocollen mede.

pluimgraaf nimmer een eenige jonge duijff uit de menagerie in de keuken heeft besorgt, en zoo 't al mogt zijn dat hij buyten kennis van haar een off meer daarin mogte hebben geleverd, dat zelve nogtans van zoo een kleyn aantal zijn geweest, dat 't niet zal waart zijn om te noemen, immers heeft de keukenmeyt aan haar attestante als huyshoudster immer eenige kennis van gegeven. Dat hij nogtans wel occasie daartoe heeft gehad, alsoo d' Heer Cardoze aan hem ten dien zijnde oude gepaarde duijven heeft besorgt, ja zelfs op een tijd wel veertig paren tegelijk en dat hij ook van tijd tot tijd zeer weinigh jonge kalkoenen en kuykens heef geleverd, onaangesien er een considerabel aantal van oude hoenders en kalkoenen in de menagerie waren".

En in een lange gerechtelijke akte ¹⁾ verklaren drie gehuwde vrouwen van omstreeks veertig dan ten tijde dat Bushing als Pluimgraaf bij den heer Eliza Pareira diende zijn nu overleden huisvrouw zeer ziekelijk was en haar gezamenlijk des nachts en de eerste stukje alleen op dag bewaakt hadden, zonder dat bewuste boerenmeid deswegens eenige handreiking heeft gedaan, dan nu en dan uit een vrijwillig aanbod". Deze Melia had bij Buslin „altoos aan de tafel en van het opgedischte. . . . . zoo morgen, middag als avonds gegeeten" zonder dat zij ooit hebben gezien dat zij al die zeven weken eenige spijs uit de keuken van de heer Pereira in het vertrek van Buslin heeft gebracht dan nu en dan en stukje brood voor veevoeder. Tot zijn vertrek uit Luxemburg had Bushin twee meiden bij hem in het vertrek in de kost, n.l. Amelta zijn eigene dienstbode en bovendien nog drie boerenmeden van den heer Pereira. Zij weten dat alles heel precies, want toen hij als Pluimgraaf op Luxemburg woonde hadden zij aanhoudend op dezelve plaats en in zijn huis verkeer.

Doch Luxemburg's groote dag was 16 October 1772. De Amsterdamsche schout Jacob Bicker Raye, die op „Geestbergen" te Maarsseveen woonde, geeft er de volgende beschrijving van:

16 Oct. Syn Doorlugtige en Koninglijke Hoogheeden hebben

¹⁾ Notaris van der Helm (Nr. 1805) 9 Mei 1779 Nr. 30. Een andere rechtelijke actie van een Hoogduitsch-Joodsche keukenmeid van Luxemburg in 1807 liep over de uitkeering van twee onechte kinderen door den Portugesch heer de P. bij haar verwekt toen zij nog op Luxemburg diende.

heeden van het lusthuijs Soestdijk over Schravelandt en Loenen een tourtie naar Maarsen gedaan met desselfs gevolg, gezeeten in drie koetsen, ieder met ses paarden en een met vier paarden bespannen, reydende smorgens om half twaalf ure verbij Geesbergen. Het hooge geselschap stapten op de Kaasbaan bij de brug van Maarsen uyt de koetsen, wandelende, voor het dorp langs de Vegt, naar de Buijte plaats van de Heer Parrera, genaamt Luxemburg, besigtigde die fraaije plaats en gingen in huijs, gebruykte eenig gebak, vrugte, morges wynen, etc. Om Een uur stapte syn hoogthijt met eenge Heeren in het sloepie of vaaruig van de Heer. . . . . (meede een portigeese Joodt) van daar, 't welk met seer veele vlaggen en wimpels fraaij versiert was en Haar Koninglijke Hooghijt met eenige dames in het Staate jagt van Utregt en staaken de Vegt over" naar Ter Meer, van waar zij om half vier over Utrecht weer naar Soestdijk vertrokken.

Aardige bijzonderheden bewaart het historische Portugeesche handschrift van David Franco Mendes, waarvan ik het relaas met de vertaling hieronder afdruk omdat dit ook nog een bijzondere beteekenis voor de Mozartbiographie heeft, wyl Leopold slechts enkele namen placht te noteeren.

Toen de Mozart's in de herberg „au lion d'or" in de Warmoesstraat afstapten, gold n.l. hun eerste bezoek Magalli, de beroemde zanger, en tevens de heer Pereira. Het blijkt nu uit bijlage VI dat deze beroemde Musicus Magalli gewoonlijk bij *Pereira* woonde. Of de jonge Mozart wel zijn familie toen hij Holland verliet ook te Maarssen nog op Luxemburg is geweest toen hij er langs voer en of het jongensportret van Van Suisen dat hem in kleurige kleedij leunend tegen een tuinhuis of koepel afbeeldt, hier genomen is, kunnen wij niet uitmaken, daar Leopold schrijft: „Eh wurde zu weitlaufig sein unsere Reise aus Holland über Amsterdam, Utrecht, Rotterdam zu beschreiben".

Doch Mozart kon in ieder geval de beroemde Magalli bij den heer Van Luxemburg aantreffen.

Scheurleer¹⁾ zegt van hem: „Magalli was een Italiaansche

¹⁾ D. F. Scheurleer: Mozarts verblijf in Nederland en het muziekleven aldaar in de laatste helft der achttiende eeuw. Den Haag 1885 p. 95 en 96 en P. T. A. Swillens: „Om Mozart's verblijf in Holland" (1766) in „Oude Kunst" 1930.

zanger die in die jaren te Amsterdam zich dikwijls liet hooren, hetzij in eigen concerten, hetzij in vereeniging met Maggiore en diens dochter of met Mad. Mellim, Mdlle. Fiorculini enz. Corver verhaalt dat hij in 1760 in Amsterdam is gekomen toen Domicis een Italiaansch opera-gezelschap vormde, en noemt hem een *schoonen zanger*. Dat Mozart met hem kennis maakte is licht te begrijpen, daar hij een week na hem (5 Februari) een concert gaf „dans lequel il chantera plusieurs Airs Cantates, tous nouveaux et iamais entendus”.

Het geheele gezin van Pereira wachtte de hooge gasten op en Magalli stond gereed om zich tijdens het dejeuner in de eetzaal te doen hooren, begeleid op het clavecimbel. De hoofsche Prins was opgetoogen, bezocht Mevrouw Pereira in haar vertrekken (zij had vier weken te voren een baby gekregen) geleidde haar bij de hand naar beneden, stelde haar aan de Prinses voor, die haar naast zich deed nederzetten. Twee uren bleven de uitzonderlijk hooge gasten nog in de tuinen, het starrebosch en bij de volière. Toen vertrokken zij met hartelijken dank.

Schitterend was ook het huwelijksfeest in 1765 van Elisa's zuster Ester met den heer Aron van Isaac Capadoce, van het trotsche oude adellijke geslacht dat de bijenkorf in het wapen voert. De Engelsche, sinds een eeuw Christelijke, familie Capadoce heeft Da Costa's „Noble families among the Sephardic Jews” in groot folio uitgegeven en er de historie van de Capadoce's uitvoerig bij vermeld. En daar hangen alle portretten, miniaturen enz., die ook eens in Maarssen hingen en die hierbij gereproduceerd staan. Zoo zien wij hier een gedeelte van het hebreeuwsche huwelijksgedicht waarop op een miniatuur de Joodsche huwelijksvoltrekking te zien is en op het andere bijenkorven in een Vechtlandschap zinspelend op hun wapen. Doch het aardigste is voor ons een miniatuur in schildpad gevat, voorstellend een onbekend familielid omstreeks 1770, in wien wij onzen heer Pereira, Esther Capadoce's broeder te zien hebben. In roode jas en onder de haardracht van den stadhouder zien wij een goedmoedig energiek doch eenigszins verwekelijkt gezicht, dat de decadentie van deze oude geslachten schijnt in te luiden.

Op 21 Augustus 1773 passeerde hij testament voor notaris van den Brink te Amsterdam. Alle kleederen van zijde en an-

dere stoffen, goud, zilver en juweelen verkreeg zijn gade Vrouwe Hana Pereira geboren Machado, en tot haar hertrouw toe 8000 gulden 's jaars uitkeering. Zijn oudste zoon David verkreeg 150.000 guldens, zijn huis aan de Keizersgracht tusschen de Binnenamstel en Weesperstraat gelegen en de buitenplaats Luxemburg te Maarssen, „met al de huysinge, stallingen, bepotinge en beplanting, trek en broeijkassen, met derselver raemen, nevens alle de ornamenten. . . . mitsgader de landerijen daar bij behorende en zulks beijde het zelve huijs en buitenplaats met alle de meubelen, huijscieraden en inboedel van schilderen, spiegels, lusters, kassen, cabinetten" enz. Naar verkiezing zou Mevrouw met de kinderen op Luxemburg mogen gaan wonen of het onderhands te verhuren. Ook zou er tijdens de minderjarigheid 8000 guldens 's jaars voor de kinderen aan Mevrouw worden uitgelegd „en zulks om daar uijt dezelve kinderen behoorlijk en na hunne staat op te voeden, als ook van Meesters, Gouverneurs en 't geen verder noodig is te voorzien". Zijn oudste dochter Rebecca kreeg 50.000 guldens; daarentegen zijn zuster Machel slechts 5000 guldens. De Portugeesche Synagoge van Amsterdam kreeg 2000, die van Maarssen genaamd Neve Salom 300. De vriendinnen der familie Judica en Rebecca Lindo ieder 1000 guldens. Het Portugeesche Weeshuis „Aby Jethomim" (Vader der Weezen) kreeg 200 guldens en een gebed voor zijn zielerust kan men er nog in het „Livro de Ascamoth do Irmads e Irmas" die gelegateerd hebben aan deze „Santa Irmandade de Abé Jehomim" nog lezen. Ook kreeg het Portug. Oudeliiedengesticht „Mishenet Zequenim" honderd guldens, van welk gesticht Elisah de David Pereyra in 1772 Penningmeester was en aldus zijn naam op de „Pauta" van dat jaar prijkt. ¹⁾

Zijn oudste zoon David kreeg een dubbele portie, de andere een enkele; 600.000 guldens zouden onder hen moeten worden uitgekeerd te beleggen door de voogde „in zodanige Fondsen op het Koninkrijk van groot Brittanien, het zij bank actien, zijld zee, of Bank annuliteyten" te weten aan David 400.000 en aan de overige kinderen 200.000 guldens, hoewel zij tot na 40 jaar na zijn overlijden uitsluitend het vruchtgebruik zouden mogen genieten. Jan Hope, Oud Schepen en Raad van Amsterdam benevens bewindhebber der Oost-Indische Com-

¹⁾ Handschrift Gemeente Archief Amsterdam p. 410.

pagnie, zou de voorgedij met zijn gade en zijn zwager Aron van Isaac Capadoce waarnemen, voor welke toeziende voorgedij-schap de heer Hope een diamante ring van 3000 guldens, zijn zwager Capadoce vijf duizend guldens kreeg.

En op 23 October verklaart notaris van Someren „op de Plaats Luxemburg ten sterfhuijse van d' Heer Elisah Pereira Davidsz.“ ten verzoeke van de weduwe Vrouwe Hana Pereira geb. Machado „met zijn cachet en swarte lakke versegeld een ysere geldkist en coffertje bijde staande op een bovenvoor-kamer van gemelde huysinge“, die 4 November in tact werd bevonden. En toen vond op 20 en 21 November de vervaar-diging van Bijlage VI plaats ¹⁾.

Was de buitenplaats Luxemburg met het heerenhuis, stal enz. dat met de moestuin $1\frac{1}{2}$ morgen meette, benevens het bos met het opgaande geboomte en het hakhout groot $1\frac{1}{2}$ morgen, aan David Pereira gekomen, de estimatie vindt eerst in 1779 plaats. Onderwijl nam Mevrouw Pereira de directie ter hand. Allereerst liet zij een fraaie Wetsrollenkast beeldhouwen, die op Luxemburg ter herinnering aan haar echtgenoot, wiens sterfjaar er op vermeld staat ²⁾, door de kinderen zou moeten worden gebruikt. Toen trad zij, zij moet nog een jonge vrouw geweest zijn, weldra weder in het huwelijk en wel met een familielid van haar man n.l. Abraham van Jacob Capadoce, anders genaamd Cadet Capadoce. En met dit deftig heer bleef zij dertig jaren nog tot haar overlijden in 1806 op Luxemburg wonen en zoo komt het, dat het in de processtukken van 1799 van Luxemburg heet dat Abraham de Jacob Capadoce „niet als bruycker van de hofsteede Luxemburg optrad, maar als getrouwd zynde met Hana Machado, bevorens weduwe van Eliza Pereira Davidsz., welke eerstgemelde moeder zoude zijn en tevens voorgedesse over haaren zoon den eijenaar van de buitenplaats Luxemburg“. Met deze ellenlange processtukken over een laan, waar de boeren belet moesten worden die laan op te loopen enz., hield de heer Capadoce wanneer hij niet jaagde zich gaarne bezig, zooals ook betreffende brug van Luxemburg op 5 October 1803.

¹⁾ Minuten en estimatien van Maarssen, dl. II p. 342 en 384.

²⁾ Op de kroon melden kopere hebr. letters „De Kroon der Wet“ en zie boven de deuren het jaartal (5) 536 = 1776; deze is thans bij de Ned. Isr. gemeente te Utrecht in bewaring.

In 1805 werd de separatie van goederen van Aron alias Henry Pereira opgeheven, die toen te Weenen vertoefde. Capadoce nam de Maarssensche zaken voor hem waar, door voor de verhuur van eigendom te zorgen zooals bijv. de herberg „De Prins te Paard” aan de Kerkweg, thans genaamd „Het Maarssensche Veerhuys”. En nog in 1809 verhuurt Abraham de Jacob Capadoce als lasthebbende van zijn zoon Aron Pereira een huis en schuurberg staande op Luxemburg benevens acht morgen weiland.

Met de Fransche tijden verdwijnt dan alles. De kostbare tuinaanleg ging te niet, de marmeren vazen, borst- en standbeelden versierden menig burgertuintje tot zij door antiquairs later nagespeurd, hun weg naar het buitenland vonden. Weer heette het grote huis „Overkerck” en het kleine „Klein Luxemburg” en hierin heeft de laatste Portugeesche kerkbestuurder Mozes da Costa Gomez de la Pamba in het begin van 1824 nog gewoond met de oude Wetsrollenkast van Luxemburg, tot ook hij na de sluiting der Portugeesche kerk in 1836 naar Utrecht trok.

Hoewel de gevel van 1735 nog vrij goed bewaard is gebleven en de empirebouw van Luxemburg nog te herkennen valt is er echter weinig nog van over. De oude gevel is door het breken tot verschillende woningen voor enkele jaren bedorven het oudste rechterstuk zal weldra voor de nieuwe brugweg vallen. De oude stallen met hun scheefgezakte dakvensters zijn er nog in de tuin, die hopeloos verkaveld is tot onherkenbaar toe en als hekjes fungeeren er de oude koperen bovenlichten van de gevels.

Niets doet meer aan die oude grootheid denken, die men er zich zelfs niet meer bij kan indenken, dan bij een oude schoorsteenmantel met het oude haardstel.

Maar boven ziet men nog ver over de Vecht op het koor van de kerk als „Overkerck” en wie van uit Utrecht de Vecht langs fietst naar Maarssen, ziet het oude hooge geboomte boven het Vechtlandschap oprijzen en eerst dan kan hij zich realiseeren, dat van de Vecht tot aan de Wetering toe eenmaal het uitgestrekte terrein is geweest van Luxemburg (Overkerck) de pauwenhof van den heer Pereira.

Dr. JAC. ZWARTS.

Leenbrief van Overkerck.

BIJLAGE I.

LEENBRIEF VAN OVERKERCK.

Extract uit het „Register der Stigtsche Leenen over de Jaren 1717 tot 1723 R.R.“ fol. 232—41.

(Rijks Archief Utrecht).

Izack Jezurun de Jong, met zeker Erfjen uijt de helft van het Alinge goed ten Bossche tot Maarssen.

De Staten van den Lande van Utrecht doen Cond allen luijden, dat wij behoudens ons ende een igelijk zijn goed regt, door onzen lieven ende getrouwen, de Heer Johan van Weede, Geëligeerde Raed t'onzen vergaderinge, Decan ten Dom alhier, Stadhouders van de resp.e Leenen, verlijd ende beleend hebben, verlijen ende beleenen mids dezen onzen openen brieve, *Izack Jezurun de Jong* uijt Kragte van willig Decreet van den 4e Novemb. laetsleden ons vertoond en ten leenregister geregistreert, met zeker Erfjen uijt de rechte helfte van het Alinge goed ten Bossche tot Maarssen, zijnde dit Erfjen lang dertien ende een halve roede, midsgaders breed omtrend vier roeden, strekkende van het Zandpad of ter zijden langs de Hofstede die Hans Auxbrebis te wezen plag, zulks Abraham Wilmerdonck bij ons daarmede den xije Marti 1659 beleend is geweest, ende naer wiens overlijden Katharina Wilmerdonck zo voor zig als Margaretha Wilmerdonck, vervolgens Johannes Barra van Zuijlen ende Westbroek, ende na hem Johannes Barra zijn zoon ter behoorlijker tijd hadden behooren beleend geweest te zijn, Te houden van ons ende onze nakomelingen in alle manieren, als den voornoemden Abraham Wilmerdonck tot het voorsz. Erfjen van ons te bouwen plag, ende als met 't zelve met recht schuldig is ende behoort te houden. Wel verstaende zo wanneer dit Erfjen ende beide de helften van 't voorsz. goed ten Bossche met allen zijnen toebehooren wederom aen een persoon gekomen zullen gelijk het voormaels geweest is. Ende voor den voornoemden *Izack Jezurun de Jong* heeft ons Nikolaes Vonck den behoor Eed, daer toe staende, gedaen, vermogens Notarieele procuratie den 12e dezer tot Amsterdam gepasseert, ons mede vertoond ende ten Leenregistre geregistreert. Hier waren over ende aen daer dit geschiede, de Mrs. Pietr Monck, Gijsbert Voet ende Paul Engelbert Voet van Winssen, onze mannen van Leen, ende meer goede luijden genoeg. In oorkonde des Briefs bezegeld met het Zegel onzes Leenhofs van Utrecht. Gegeven binnen de Stad Utrecht op den XXIe dag Decem, in 't Jaer onzes Lieven Heeren Jezu Christi xvijc ende twintig.

Willig Decreet behoorende tot den voorsz. Leenbrief.

De Staten van den Lande van Utrecht, den prezideerende ende Raeden 's Hoofs van Utrecht, allen dengeenen die deze onze opene brieven van Willig Decreet zullen zien of horen lezen saluijt. Alzo Izack Jezurum de Jong, koper den Hove bij requeste den 8e Augusti 1720 te kennen gegeven hadde, dat hij van Johannes Barra verkoper gekogt hadde zekere Huijzinge, Erve, Thuijn en Boomgaerd, gelegen onder den gerechte van Maerssen en, breder bij de koopconditie in dato den 8e Julii 1720 geëxpresseert, verzoekende daer toe te geraken authorizatie op een, van de panders tot het doen vande publicatien daer toe nodig 't welk hem gegonst zijnde te leveren bij willig Decreet van dato voorsz. in kragte van 't welke François Koek, Pander 's hoofs voorsz hem op den 11 Augusti 1720 vervoegt heeft in de Kercke tot Maerssen, ende dezelve aldaer nadat de predicatie geeijndigt, ende den psalm gezongen was, voor alle de omstanders gepubliceert heeft dat Izack Jezurun de Jong, gekogt heeft van Johannes Barra zekere Huijzinge, Erve, Tuijn en Boomgaerd, gelegen onder den Gerechte van Maerssen, aen 't Zandpad op de Vegt, genaemt *Overkerk*, alwaer de Mr. Maerschalk vander Giessen Westwaerds, ende d' Erfgenaemen vande Mr. Hendk. Cambier Oostwaerds naest gehuijst, geerft en gelegen zijn, ende also tusschen de contrakenten was versproken, dat de voorsz huijzinge, Tuijn, Erve ende Boomgaerd den koper geleverd zouden worden bij willig Decreet van den Ed. Hove van Utrecht, zo ist dat ik pander voorn in Kragte van zeker speciaal appoinctement van den authorizatie vanden zelven Hove, in dato den 8e Augti 1720 bij dezen kennelijk make, ende ordonneere, allen en een igelijk die eenige acte, regt, ofte toezeggens op de voorsz. goederen heeft, ofte op de conditien daer op dezelve verkoft zijn, pretendeeren te hebben, dat zij zulks aen mij pander bekent maken, ofte voor den welgeme hove kunnen verklaren binnen den tijd van veertien dagen na de laetste publicatie dezese te weten jegens Maendag den 16 Septemb. 1720 des voornoens ten agt uure, plaese en ten fine voorsz. ik allen en een igelijk die dit eenigzins aengaet verdagvoeren bij dezen, op poene van dien tijd overstreken zijade, zij Le. van haer actie, regt ofte toezeggens versteken zullen zijn, ende blijven, een eeuwige silentium geimponeert, den verkoper onterft, ende den koper daer inne gedecreteert, geeijgent ende brieven van willig Decreet in forma geleverd zal worden, ten waere persoonen na regten gepreviligeert met denuntiãtie dat het was het eerste Kerkgebod, ende dat op den 17e dito eerstkomende van de Stadhuijze tot Utrecht gedaen zoude werden het eerste merckdaegse gebod, doende het gepubliceerde billet behoore affigieren, in gelijker voegen en manieren, heeft den voorn, pander gedaen het 2e en 3e Kerck en merckdaegse geboden resp.e t'elkens met behoorlijke denutiãtie en affichie van Biljetten, zonder dat imand voor hem pander gecompareerd was, die zig oppozeren wilde, breder vermogens de relatie van Decreet daer van zijnde, en in de griffie van den hove berustende ten welken dage dienende de Impute van Decreet compareerende in regten door Jacob vanden Doorslag zijnen proc.r hebbende ter rolle, van den 16e Septemb. 1720 doen presenteren op ende jegens allen den geenen die eenige actie regt of toezeggens op de voorsz. goederen zullen willen pretendeeren ged. ns bij openbaere

uijt roepinge ende affixie van Biljetten, brieven van willig decreet te zien prezenteeren, en ten interpositie van dien te concludereen, hadde pertinentelijk geconcludeert, ter interpositie van den voorsz. decreete na zijn forme ende inhouden cum expensis in, al van Contrad.m. en alzo niemand en compareerde, hadde het hof verleend default ende van ander citatie bij openbaere uijjt roepinge, en affixie van Biljetten, in kragte van dewelke, t'eenen zekeren en tamelijken dage andermael voor den voorsz. Hove verdagvaert zijnde, ende nog niemand en Comp.den hadde het Hof verleend t2e def. ende voor 't profijjt van dien verklaerd, dat het Decreet zijn voortgang zoude hebben met de kosten, waer naer 't voorsz. Hof gezien hebbende de relatie van decreet, met de actens ende verefication daer bij geexhibeert op dato nabenoemt geinterponeert zijn Decreet, en autoriteyt op de crieen en subhastatie bij den pander voornt in Kragte van autorizatie op de voorsz. goederen gedaen, ende approbeerende die verkoopinge geordonneert, dat den koper daer van geleverd zal werden, opene bezegelde brieven van Willig Decreet met insertie van de koopconditien in forma luydende van woord tot woord als volgt Op huynen den 8e Julii 1720 Comp.den voor mij George Welstein, Openbaer Not.s bij den Hove van Holland geadmitteert binnen Amsterdam rezideerende, ter presentie van de hier ondergenoemde getuigen Sr. Johannes Barra alhier woonagtig als verkoper ter eenre, ende de Heer Izack Jezurun de Jong alhier woonagtig als koper ter andere zijde, te kennen gevende de voornoemde comparten met den anderen over den verkoop en koop van het huys, en tuijn, Erve, genoemd Overkerk, leggende onder de Juris dictie van Maerssen, geaccordeert, en over een gekomen te wezen, in manieren navolgende. Eerstelijk dat het voorsz. huys en tuijn, met hun resp.c Erven, zo ende indier voegen, als het aldaer met zijn belend, beheijnt, en betimmer staet aen den koper door den verkoper op aenstaende 1e Maj van den Jahre 1721 voor den gerechte waer onder het zelve behoord, behoorlijk zal moeten werden opgedragen, na stijle locael. Ten tweeden bij den opdracht zal den koper gehouden zijn, aen den verkoper in een somma voor het zelve te moeten betaelen. Twee duizend, vijfhonderd, en vijftig c.: gls. courant geld. Ten derden zal het voorsz. perceel door verkoper van alle agterstallige lasten en ongelden, tot pr.mo Maj 1721 daer op staende moeten gezuijverd werden. Ten vierden de loopende huur van het voorsz. perceel bij den Heere Lokhorst Hre van Ter Meer, in huure gebruikt werdende zal zijn, en blijven voor den verkoper ende door den zelven in 't geheel alleen tot p.mo Maj 1721 toe genoten worden. Ten vijfden allen de kosten tot het doen van den opdracht zullen bij den verkoper en koper ider voor de helfte gedragen moeten worden. Ten zesden, den verkoper verklaerd dat den Heere van Ter Meer geen langer huur als tot p.mo Maj 1721 aen het voorsz. heeft, dog zo tegens vermoeden den opgem.e Heere van Ter Meer langer huur daer aan mogt hebben, zal den verkoper daer voor aen den koper Izack Jezurun de Jong moeten betaelen, vijf honderd Car. gls. eens geld, welke conditien voorschreve de gezamentlijke compntn. als luyden van Eere, beloven te agtervolgen, en na te komen, ten dien einde hunne persoonen en goederen, tot de nakominge dezès verbindende, stellende dezelve ten bedwongen onderwerpinge van den Ed. Achtb. Gerechte deser Stad.

Aldus gedaen en gepasseert binnen Amsterdam voort ter presentie van

Messieurs Steven Spar, en Samuël Minjon, beide als getuygen hier toe verzogt (was getekent) Johannes Barra, Izaek Jezurun de Jong, Samuel Minjon, Steven Spar, quod attestor; George Welstein Nots: publ. 1720. Onderstond, accordeerd met de Minute onder mij Nots, berustende, Actum Amsterd. den 23e Julij 1720, Onderstond Quod Attestor; ende was geteekent George Welstein Nots, publ. 1720.

Gedaen t' Utrecht bij mijne Heeren en Mrs Johan van Cleeff praezideerende, Ant: Godin Heer van Kokengen, Charles Parmentier, Heere van Heeswijk, Trajectinus Boll Heer van Bruijnenborgh, Willem vander Malen Heer van Oudbroekhuizen, Steven van Nellestein, Adriaen Roelaas, Jan Jacob van Westreenen Heer van Louwenrecht, Raden in den voorsz. Hove. Des t'oorkonde het zegel van gem.e Hove hier beneden aen doen hangen op den 4e November 1720 ende was ondertekent J. v. d. Water, hebbende onder uijt hangen het zegel van gem.e hove in roden wassche Lager stond. Accordeert met zijne principaele bij mij (getekent) N. Vonck Nots publ. 1720.

Procurate mède tot den voorsz. Leenbrief relateerende.

Op huijden den 12e Decemb. A^o 1720 compareerden voor mij George Wetstein, Openbaer Notaris bij den Hove van Holland geadmitteert, binnen Amsterdam, rezideerende ter presentie van hier onder genoemde getuygen, de Heer Izack Jezurun de Jong, koopman binnen deze Stad, die verklaerde in Kragte dezès te constitueeren en magtig te maken d'E. Nikolaes Vonck, Notaris 's Hoofs van Utrecht, specialijk omme te compareeren voor den Heere Stadhoudèr ende mannen van Leen der Ed. Mag. Heeren Staten 's Lands van Utregt, ende aldaer in name van hem comparant, ende t'zijnè behouve, te Leen t' ontfangen, zeker Erfjen uijt de gerechte helfte van het Alinge goed ten Bossche gelegen tot Maerssen, zijnde dit Erfken lang tien roden en half midsgrs. breed omtr. 4 roeden ende strekkende van het Zandpad af, ter zijden en langs de Hofstede Overkerck, hem compt volgens koop van Johan. Barra ende opgevolgde willig Decreet van den Ed. Hove van Utrecht, te samen competeerende, daer van de verzuimde Hofrechten ende nu de Heergewaeden en Jura van deze verheffinge te voldoen, midsgadeis in naeme van den constituent eed, huld, en Manschap van trouwe te presteeren, en de voorts generalijk alles daer omtrend te doen, dat vereijst zal werden, ende de comparant zelfs present zijnde zoude kunnen ofte mogen doen, belovende de rato, onder verband van zijn comparants persoon en goederen als na rechten.

Aldus gedaen ende gepasseert binnen Amsterdam voornt, ter presentie van Jakob Houtman en Izack Van der Ven als getuygen. Onderstond quod Assessor ende was getekent George Wetstein Nots. publ. 1720.

BIJLAGE II.

LEENBRIEF VAN LUXEMBURG

*uit de protocollen van transporten en plechten van Maarssen
van 17 Augustus 1757.*

Anne Princesse Douariere van Orange en Nassau, gebore Kroon Princesse van Groot Brittanniën, Gouvernante en Voogdesse van den minderjarigen Heere Willem bij der gratie Godes Prince van Orange en Nassau etc. etc. Erfstadhouder etc. mitsgaders de Staten van den Lande van Utrecht doen Cond allen Luiden dat voor onsen lieven en getrouwen Jon.r Jacob van Utenhove Heere van Bottenstijn compareerde wegens de Heeren Edelen en Ridderschappen ten onser Vergaderinge, Stadhouder van de Resp.e Leenen etc. ende Leenmannen hier nabenoemd gekomen ende gecompareert is de Heer Franciscus Godefridus Cromhout Heer van de Werve Ankeveen etc. ende droeg hij comparant op in onse handen met zijn vrije wille zekere huijsinge ende Erve aard en nagelvast, staande en gelegen op de steenbakkerije gekomen van Dirk van Heemskerken tot Maarssen, strekkende 't voorsz. Erff uijt de Vegt lijnregt oostwaards op tot zoo verre Jan Jacobsz. Tichelaars aldaar van ouds vande voornoemde Jan Jacobsz. Tichelaar met zijn Huijsinge ende Erve noordwaards en de Mr. Frederik de Vries zijdwaards voor heen naast gehuijst ende geerft waren met de breete van vier voeten zijdwaards aan de voorsz. huijsinge mitsgaders nogh de Breete van een Roede van 't erff van voornoemde de Vries 't des voorsz. Jan Jacobsz. Erff gelegen namentlijk aan de noordzeijde van de steenplaats daar Jan Jacobsz. met zijn Erff en tichelarij noordwaards naast geerft was strekkende aldaar van ouds vande voornoemde Jan Jacobsz. erff ten halver van de sloot, daar oostwaards aangelegen ende bij comparant renuntieerde ende verteeg daar van als onse mannen wijsden dat recht ende hij schuldigh was te doen zoo dat hij daar aan niet meer behield en wachtende was, ende bij onse vrije wille daarmede doen mogten.

Toen dat gedaan was, verlijden en beleeden Wij, verlijen en beleenen mits dezen onsen openen Brieven d'Heer *David Pareira* Junior met de voorsz. huijsinge ende erve gelegen ende bepaalt als boven in gevolge zekere onder de handse koopconditie den 19e Julij 1757 tot Maarssen gepasseert ons vertoont en ten leenregistre geregistreert zulx gemelde Heer Franciscus Godefridus Cromhout daar mede bij ons op den 2e Julij 1757 beleend is geworden. Te houde van onsen onse nakomelinge in alle maniren als meergenoemde heer F. G. Cromhout het voorsz. goed van ons te houden plag ende als men 't zelve met regt schuldigh is ende behoord te houden ende voor de voorsz. David Pareira Junior heeft ons Abraham du Pree clercq 't onser Secretarije en mede Leenman van onse Stichte ingevolge zekere procuratie den 2e dezer voor Leenmannen gepasseert ons mede vertoont en ten Leenregistre geregistreert den behoorlijken Eed daartoe staande gedaan, behoudens nochtans ons ende een ijgelyk zijn goed regt.

Hier waren over ende aan daar dit geschiede Mr. Mattheus Luls ende

Mr. Gerard Munniks onse mannen van Leen ende meer goede luijde genoeg.
 In oirconde des Brieff bezegelt met 't zegel onses Leenhofs van Utrecht, gegeven binnen deze Stad Utrecht op den 17 dagh der maand Augustij in 't Jaar onses lieven Heere eenigen zaligmaker Jesu Christi XVIIc zeven en vijftigh (was getekend): Millan Visconti.

Een dito verleij Brieff en geregistreert ter requisitie en in dato als boven.

Anne Princesse Douariere van Orange en Nassau gebore Kroon Princesse van Groot Brittannie, Gouvernante en Voogdesse van den minderjarigen Heere Willem bij der gratie Godes Prince van Orange en Nassau etc. etc. Erfstadhouder etc. mitsgaders de Staten van den Lande van Utrecht doen Cond allen luijden dat voor onsen lieven en getrouwen Jon.r Jacob van Utenhoven Heere van Bottestijn compareerene wegens de Edelen ende Ridderschappe 't onser Vergaderinge Stadhouder van de Resp.e Leenen etc. ende Leenmannen, hie na benoemt gekomen ende geccompareert is de Heer Godefridus Franciscus Cromhout Heer van de Werve Ankeveen etc. ende droeg bij Heer comparant op in onse Landen zeker huijs, hoff en Boomgaard met het verder getimmerte daar op staande genaamd *Luxemburgh*, gelegen in den Geregte van Maarssen, strekkende voor uijt 't Zandpad van de Vegt tot agter aan 't land en sloot van gemelde Heer Cromhout daar van ouds zuidwaards voor aan de Vegt de Heer Abraham Willemerdonck ende noordwaards Cornelis Jansz. van Roijen wesende de voorsz. huijsinge Hoff en Boomgaard een gedeelte van zekere twaalf mergen drie honderd en vijftigh roeden Lands van dat Alinge goed ten Bossche ende bij heer comparant renuntierende ende verteeg daar van ons onse mannen wijsden dat regt ende hij schuldigh was te doen zoo dat hij daar aan niet meer en behield nogte wachtende was ende wij onsen vrijen wille daar mede doen mogten.

Toen dat gedaan was verlijden wij en beleeden verlijen en beleene mits dezen onsen openen Brieve de Heer David Pereira Junior ingevolge zekere onderhandse coopconditie den 19e Julij 1757 tot Maarssen gepasseert ons vertoont ende ten Leenregistre geregistreert met 't voorsz. huijs en Hoff ende Boomgaard etc. belegen en bepaalt als boven zulk genoemde heer Godefridus Franciscus Cromhout etc. bij ons daar mede met nogh een stuk wijlands ende sloot nevens 't Duijfhuijs bij ons daar mede dan 2e Julij laastleden beleend is geworden. Te houden van ons en onse nakomelingen in alle maniren als meergenoemde Godefridus Franciscus Cromhout. Uijt voorsz. goed van ons uijt geheel te houden plag en met 't overige gedeelte nogh beleend is ende als men 't zelve met regt schuldigh is, ende behoort te houden ende voor gemelde Heer David Pareira Junior heeft ons Abraham Du Pree Crercq 't onser Secretarije en mede Leenman van onsen gestichte ingevolge zekere Procuratie den hoede dezer voor Leenmannen gepasseert ons mede vertoont ende ten Leenregistre geregistreert den behoolijken Eed daar toe staande gedaan behoudens nogtans ons ende een igelijk zijn goed regt. Hier waren over ende aan daar, dit geschiede Mr. Mattheus Luls en Mr. Gerard Munniks onse Mannen van Leen ende meer goede luijden genoeg.

In oirconde des Briefes bezegelt met 't zegel onses Leenhofs van Utrecht. Gegeven binnen de stad Utrecht, op den 17e dag Augustus in 't Jaar onses lieven Heeren en de eenigen Zaligmakers Jesu Christi XVIIc zeven en vijftigh. (Was getekend): Milan Visconti.

Procuratie den 6en Augustus laastleden voor den notaris Dirk Wernard van Vloten en zekere getuijgen binnen dezen stad gepasseert insgelijks alhier vertoonth ende ter leenregistre geregistreerd huld Eed ende Manschap gedaan naar behoren hier waren over ende aan daar dit geschieden Abraham Du Pree Gerard Munnax ende Etienne Augier onse mannen van Leen ende meer goede luijden genoeg.

In oirconde des Briefs bezegelt met 't zegel onses Leenhofs van Utrecht gegeven binnen de stad Utrecht op den XIX dagh der maand Augustus in 't jaar onses lieven Heere ende eenigen Zaligmakers Jesu Christi XVIIc vijff en zestigh. (Was getekend): Milan Visconti.

BIJLAGE III.

DE STALLEN EN TUINEN VAN LUXEMBURG.

*Extract uit de minuten van estimatiën en allerlei andere scabinale acten
dd. 27 November 1776 fol. 342, acte 127. Nr. 772.*

Copie uitgelevert op 6 Stuyvers zegel.

Op huijden den zeven en twintigsten November deezes jaars zeventien hondert zes en zeventigh, hebben wij Jan Herman van der Haak Schout, Cornelis Caldeij en Jan de Molenaar, scheepenen van Maarssen ons vervoegt op de plaats Luxemburgh, geleege onder 't territoire van Maarssen, en aldaar ten verzoeke van Vrouwe Hana Pereira, gebooren Machado weduwe wijlen de heer Elisah Pereira Davidsz., mitsgaders de heer Aron de Isaac Capadoce ende Heer Isaacq Lindo in qualiteijt als gestelde en gesupstiteerde executeure, executeuren en Administrateuren van den testamente, boedel en nalatenschap, als meede Voogdesse en Voogden over de onmundige nagelatene kinderen en erffgenaamen van wijlen de heer Elisah Pereira Davidsz., ingevolge zijne testamentaire dispositie in dato een en twintigste Augustij zeventienhondert drie en zeventigh voor den notaris Daniel van den Brink en zekere getuijgen te Amsterdam, mitsgaders de acte van Voogdij en executeurschap in dato den vierden November laastleden voor den notaris Jacobus van Someren en zekere getuijgen alhier te Maarssen gepasseert, geëstimeert, gelijk wij verklaaren te estimeren bij deezen de nabeschreven rijtuijgen, stal, tuijn en broeijgereedschappen, beelde en pedestallen, en verdere tuijncierad alsmeede pluimgevogelte in de Menageri en op de gemelde Plaats Luxemburgh bevonden en aldaar bij de heer Elisah Pereira Davidsz. nagelaten alsse

Rijtuigjen, Paarden etc.

Twee koetsen	f	200—, —
Vier waagens	..	300—, —
Twee chaisen	..	200—, —
Een spantuijg van vieren met zijn toebehooren	..	60—, —
een fargon	..	200—, —
een oude chais	..	12—, —
drie rijzalen	..	5—, —
een chaistuijg	..	2—, —
drie zweepen	..	4—, —
een mestwagen	..	2—, —
drie paarden	..	180—, —
	f	1165—, —

Tuijncieraden

Vier loode beelden met zijn pedestallen	f	900—, —
• een loode vaas met een dito	..	15—, —
vijff marmere beelden met marmere pedestallen	..	1500—, —
dito borstbeelden met marmere dito	..	180—, —
	f	3761—, —
Een zonnenwijzer met zijn pedestal	f	120—, —
Een steene vaas met een steene pedestal	..	4—, —

In 't sterrebos

Vier marmere beelden met arduijne pedestallen	f	80—, —
een dito vaas met een dito pedestal	..	50—, —
vier borstbeelden met houten termen	..	40—, —

In de Ceijlon

Zeven borstbeelden met steene termen	f	98—, —
een groote vaas met een arduijne pedestal	..	50—, —
vier lode vaasen	..	30—, —
twee borstbeelden met houte termen	..	16—, —

Op de terras

Twee vergulde loode beelden met arduijne pedestallen	f	275—, —
een houte zitbank	..	25—, —
drie borstbeelden met houte termen	..	20—, —
een steene rolblok	..	5—, —
een houte zitbank	..	10—, —
twaalf dito banken	..	90—, —
een gesneede dito	..	20—, —
twee dito banken	..	60—, —
zestien ramen voor ananassen	..	80—, —
vijfhondert annanasplanten, waarvan er een en zestigh in vrugt zijn	..	300—, —
zeven ramen van de annanaskast met zijn zijl en katrollen	..	60—, —
acht ramen voor drijvekasten	..	35—, —
zestien leggende ramen	..	50—, —
drie en zestigh leggende bakramen met zijn bakken	..	150—, —

vijff en twintigh dito voor de persike kasten	f	75—, —
zes en twintigh papierramen		14—, —
een hondert rietmatten		12—, —
twee hondert en vijftigh Moscovise matten		50—, —
vier hoppesakken		5—, —
elf Orangeboomen met tobbens		110—, —
X twee en zestig dito met potten, twee tobbens met olianderboomen, vijff granaatboomen met potten tien laurierboomen met dito, twaalf mirtens met dito, zes chasminboomen met dito, dertig potten met bijgewassen		210—, —
een watertob		3—, —
een hondert potjes met aardbijen en bloemen		3—, —

Tuïngereedschappen

Twee ijzere kachels met koepere pijpen	f	180—, —
twee dito met ijzere pijpen		60—, —
twee mollevallen		4—, —
vijff halve manen met zijn stokken		10—, —
vijff tuïnschaaren		15—, —
drie boombijtels met zijn stokken		4—, —
vijff bijlen		3—, —
een houweel		1—, —
een hak		1—13—
aght schoffels		2—8—
drie spaden		3—, —
vier schoppen		5—, —
aght griepen		5—, —
zeven harken		5—, —
een walplak		1—, —
een molsteeker		—10—
drie gieters en een meloenboor		10—, —
zes kruijwagens		14—, —
drie slootsnijen en een sloothark		3—, —
twee seïsen		2—, —
twee sloothouwen		2—, —
twee dubbelde leeren		6—, —
een scheerbank		15—, —
een slijpsteen met zijn bak		2—, —
een blikke gietemmer		1—, —
twee mesthokken		2—, —
een stortkar		15—, —
vier netten voor de cabinetten		6—, —
tien entekorven		1—10—
een en twintigh looprellen voor kuijkens		63—, —

f 6355— 1 —

In de menagerie

Twee bonte pauwhanen	f	30—, —
------------------------------	---	--------

vier grauwe dito	f	48—, —
twee witte pauwhennen		20—, —
een grauwe dito		6—, —
een zilver faisanthaan		25—, —
twee grauwe dito hennen		2—, —
twee pauwiese		50—, —
vijff geele tortelduijven		2—10—
vier poelepstatens		5—, —
drie meerkoete		1—, —
drie pijlstaarten		1—, —
aghtien smienten		5—, —
een rotgans		1—, —
drie telingen		1—, —
vijftien rouwbanden		15—, —
een Karoliense ent		1—10—
vijff donsveere hoenders		5—, —
veertien Engelse hoenders met omgekeerde veeren		10—, —
vijff en twintigh krieltjeshoenders		25—, —
een paar dujven		5—, —
vijff en negentigh boere enten		28—10—
aght kalkoenen		12—, —
aght gansen		12—, —
twee hondert boere hoenders		60—, —
veertigh kuijkens		10—, —

Koeijen en melkgereedschap

Een gebeterde melkkoeij	f	70—, —
twee dito vaarsen		100—, —
twee dito pinken		40—, —
een Karn en een mout		4—, —
aght melktesten en drie roompotten		3—6—
een juk met drie melkemmern		4—, —
een kopere ketel		3—, —
een hakkebord met twee messen en een zeef		1—10—

Verder

Een jagt met zijn toebehoren	f	70—, —
een Praam		3—, —
een billard met zijn toebehoren		150—, —

f 7175—7—

Aldus gedaan en geestimeert na onse beste kennis en wetenschap op den eed bij den aanvang onzer bediening gedaan, Actum Maarssen in dato als boven.

(w.g.) JAN HERMAN VAN DEN HAAK.

(w.g.) CORNELIS CALDIJ.

(w.g.) JAN DE MOLENAAR.

In kennisse van mij. (w.g.) W. SOMEREN, Secretaris.

BIJLAGE IV.

DE INVENTARIS VAN LUXEMBURG

Extract uit het notarieel archief van notaris Jasper van den Helm te Nieuw Maarsseveen dd. 25 April 1806 fol. 133 acte, No. 16 (Nr. 1806).

De gros is geschreven op zegel a twee stuivers.

Inventaris van meubilaire goederen.

Inventaris van meubilaire goederen zig bevindende op de buitenplaats Luxemburg onder Maarssen, nagelaaten bij Vrouwe Anna Machado, eerst weduwe van den Heer Elisah Pereira, en daar na echtgenoot van den Heer Abraham de Jacob Capadose, anders genaamd Cadet Capadose, overleeden te Amsteldam den 11 Februarij 18c en zes; geïnventariseerd den 25 April 18c en zes, door Jasper van den Helm, notaris 's Hooven van Utrecht, resideerende te Nieuw Maarsseveen, op ordre en last van Haar Edele nagelaatene echtgenoot, genoemde heer Capadose, in qualiteit van Executeur van haar Edelen testamenten en voogd over haar Edele nagelaatene minderjarige erfgenaamen, vervat in haar Edele dispositie op den..... voor den notaris Van den Brink en getuijgen tot Amsteldam verleeden Morte bij haar Edele geconfirmieerd, mitsgaders getaxeerd op gemelden 28 April 18c en zes op ordre en last als vooren door Anthonij Lit en Johannes Dieben, geadmitteerde uitdraagers binnen Utrecht en zulks op zodanige somma's als agter ieder post uitgetrokken staat:

In de eetzaal

Zes gestreepte glas gordijnen	f	18—, —
vier val gordijnen	..	2—, —
een maghoniehoute hangootafel	..	5—, —
een tafelkleed	..	3—, —
een tafel met een marmer blad	..	6—, —
een dito kleijnder	..	2—, —
twee vierkante tafeltjes	..	3—, —
zestien stoelen met rottingen ruggen en zittingen	..	20—, —
een vuurhaard en bak, tang en aschschop	..	10—, —
twee branches	..	2—, —
een smirnas vloertapijt	..	40—, —
een inktkoker	..	1—, —

In het desertkamertje

Een neerslaande tafel met zijn losse stukken	f	1—10—
een gordijn	..	—10—

In de nieuwe geschilderde kamer

Een sofa, vier fauteuils en vier stoelen met roode en witte gestreepte zittingen	f	50—, —
vier gevoerde dito gestreepte gordijnen	..	40—, —
twee witte val gordijnen	..	3—, —
een schuiftafeltje	..	2—, —
een commode met een marmere blad	..	8—, —

een groote spiegel met een vergulde lijst	f	30—, —
een dito kleinder		8—, —
een maghoniehoute neerslaande tafeltje		10—, —
een stel van vijven		2—, —

In de alcove

Een tombeau met cits behangsel en zijde gevoerd .. f	25—, —
een bed peuluw met twee kussens	40—, —
twee matrassen	24—, —
een zijde en een witte sprij	5—, —
een geschilderde ladetafel	7—, —
een kaptafel	4—, —
een lampetkan en waterpot	4—, —
twee spiegels met geschilderde lijsten	7—, —
twee bedde tafels	2—, —
een stelletje	1—, —
zes geschilderde stoelen en twee fateuils	9—, —
een gordijn en roeij	—15—

In de kamer over de trap

Een bedpeuluw en twee kussens .. .. . f	22—, —
twee matrassen	13—, —
een pavillioen met wit behang	10—, —
een tombeau met wit behang	25—, —
een bedpeuluw en twee kussens	40—, —
twee matrassen	20—, —
een wolle en catoene deken	10—, —
een witte sprij	4—, —
een geschilderd gemak coffertje	4—, —
een schoorsteentje met koper gemonteerd	10—, —
een bedtafeltje	1—10—
een tafeltje met twee laden	2—, —
vier neteldoekse gordijnen	12—, —
twee valgordijnen	2—, —
een geschilderde commode	5—, —
een spiegel met een geschilderde lijst	3—, —
een schots overkleed	5—, —
een vierkant tafeltje	1—10—
een lampetkan kom en nagtblaker	1—10—
vijff stoelen en twee fatuils met rottinge rugge en zittingen	7—, —
twee waterpotten	1—, —

In de Kamer naast de keukentrap

Een noteboome cabinet .. .. . f	40—, —
een groote tombeau met gestreept behangsel	25—, —
een bedpeuluw en twee kussens	60—, —
twee matrassen	22—, —
een citse en wolle deken	9—, —
een kleine tombeau met gestreept behang	25—, —

een bed peuluw en een kussen	f	16—, —
twee matrassen	"	12—, —
een secretaire	"	8—, —
twee spiegels	"	6—, —
een geschilderde commode	"	5—, —
een vierkant geschildert tafeltje	"	1—10—
een bedtafeltje en waterpot	"	2—, —
een gemak coffertje met een tinne pot	"	5—, —
een lampetkan, kom en nagtblaaker	"	2—, —
zes stoelen en twee fatuils met rottinge zittingen	"	6—, —
twee gordijnen	"	1—, —
een hoek hangertje	"	—10—

In de kapkamer

Een geschilderde ladetafel	f	7—, —
een spiegel met een bruine lijst	"	2—10—
een vierkant tafeltje	"	1—10—
een vuurmand en kleed	"	1—10—
een hangoor tafeltje	"	1—10—
drie geschilderde stoelen	"	1—10—
een valgordijn	"	1—10—
een ijzere kist	"	30—, —

In het voorhuijs

Een mahonihoute hangoortafel	f	8—, —
een ganglantaarn	"	5—, —
een voorhuijsbank	"	3—, —
twee fatuils	"	1—, —
een steene mortier en stamper	"	1—, —
eenig aardewerk	"	1—10—
een roode ketel en confoir	"	2—, —
negen witte borden	"	1—8—
eenig porcelein	"	4—, —
zes en twintig porceleijne borden different	"	2—12—
agt dito schaaen	"	2—, —
een soup terine en schotel	"	—10—
twee salade bakken	"	1—10—
eenig porceleijn	"	1—10—

In de bovenkamer naast de trap

Een tombeau met gestreept behangsel	f	20—, —
drie matrassen	"	24—, —
een peuluw kussen en sprij	"	3—, —
een bedtafeltje	"	1—10—
een chifoniere	"	4—, —
een geschilderde commode	"	5—, —
een lampetkan en kom	"	2—, —
een eijkehout kastje	"	3—, —
een tombau met geel gestreept behangsel	"	20—, —
drie matrassen	"	34—, —

een peuluw, twee kussens en een sprij	f	10—, —
een gemak coffertje	..	4—, —
een toilettafel	..	2—, —
een vierkant tafeltje	..	1—10—
vier stoelen en twee fatuils	..	8—, —
drie valgardijnen	..	2—, —
een spiegel	..	2—, —

In de blauw behangen bovenkamer

Een tombeau met groen gestreept behangsel	f	20—, —
drie matrassen	..	18—, —
een peuluw, kussen en lendekussen	..	7—, —
een gemak coffertje en tinne pot	..	5—, —
een chifoniere	..	4—, —
een spiegel met een vergulde lijst	..	7—, —
een wit tafeltje, lampetkan, kom en nagtblaaker	..	2—, —
een commode	..	6—, —
een vierkant tafeltje	..	1—10—
vijff stoelen en twee fatuils	..	8—, —
een geruit kleed	..	5—, —
twee valgardijnen	..	1—, —
twee lantaarns op de bove gang	..	—10—

In de kamer boven den eetzaal

Een ledikant met geruit behangsel	f	12—, —
drie matrassen	..	20—, —
een peuluw en twee kussens	..	9—, —
een wolle en catoene deeken	..	6—, —
een beddetafel en pot	..	1—10—
drie vierkante tafels	..	2—10—
een geschilderde commode	..	4—, —
een spiegel met een geschilderde lijst	..	5—, —
een chifoniere	..	4—, —
een pavillioen met blauw gestreept behangsel	..	7—, —
twee matrassen	..	9—, —
een kussen en deeken	..	5—, —
negen stoelen en vier fatuils	..	14—, —

In de kamer boven het voorhuijs

Een mahonihoute cabinet	f	28—, —
een pavillioen met blauw gestreept behangsel	..	12—, —
vier matrassen	..	30—, —
vijff peuluwen en een kussen	..	25—, —
zes blauw geschilderde stoelen	..	7—, —
zes fatuils, rood en wit geschilderd	..	5—, —
een stelletje met een tinne pot	..	3—, —
een bedtafel	..	1—, —
een geschilderde commode	..	5—, —
een spiegel met een zwarte lijst	..	6—, —
drie valgardijnen	..	1—10—

zes gestreepte glasgordijnen	<i>f</i>	18—, —
een lampetkan en kom	..	—15—
<i>In de boven kamer bij de zoldertrap</i>		
Een ledikant met cits behang	<i>f</i>	40—, —
drie matrassen	..	30—, —
een peuluw en twee kussens	..	8—, —
een wolle en catoene deeken	..	6—, —
een geschilderd hoek kastje	..	2—, —
een porceleine pot	..	1—, —
een chifonière	..	4—, —
eenig porcelein voor de schoorsteen	..	1—, —
een schilderij	..	2—, —
een geschilderde commode	..	6—, —
een spiegel met een bruijne lijst	..	6—, —
een lampetkan, kom, nagtblaaker en een touëlet	..	1—10—
twee vierkante tafeltjes	..	1—10—
een geschilderd hoekkasjen	..	2—, —
een spiegel met een geschilderde lijst	..	1—10—
een bidé en bedtafel	..	2—, —
twee valgordijnen	..	1—, —
vier geschilderde stoelen	..	2—, —
<i>In de boven groen behangen kamer</i>		
Een ledikant met geruit behangsel	<i>f</i>	16—, —
drie matrassen	..	20—, —
een peuluw en kussen	..	5—, —
een wolle en catoene deeken	..	3—, —
een vuurhaard	..	1—10—
een spiegel	..	1—10—
viuff stoel-matrassen	..	5—, —
een cabinetje	..	4—, —
een noteboome secretaire	..	10—, —
een spiegel met een geschilderde lijst	..	5—, —
een vierkant tafeltje	..	1—10—
een lampetkan, kom en nagtblaaker	..	1—10—
twee porceleijne stellen	..	1—, —
zes stoelen en een fatuïl	..	3—10—
een bedtafel en een tabouretje	..	1—, —
twee valgordijnen	..	3—, —
<i>Op de zolder in de meijde kamer</i>		
Een pavillioen met blauw gestreept behangsel	<i>f</i>	10—, —
een gedeelte van een ledikant met 2 gordijnen	..	6—, —
een dito dito	..	6—, —
een spiegel, tafel en vier stoelen	..	2—, —
<i>Op de gang</i>		
Een gemakstoel en koopere pot	<i>f</i>	3—, —
<i>In de knechtskamer</i>		
Drie gordijnen, twee tafels en een spiegel	<i>f</i>	3—, —

Op het verdere der zolder

Vijff stoelen en een tafel	<i>f</i>	3—, —
een geschilderd cabinet	..	6—, —
een noteboome kast	..	2—, —
zes kisten en twee coffers	..	8—, —
drie balimanden	..	1—10—

In de keuken

Negen stoelen	<i>f</i>	4—, —
een veldtafel	..	1—, —
een hakblok	..	1—, —
een bankje en twee coffymoolens	..	1—, —
een braadspit	..	5—, —
een tafel met een steene blad	..	2—, —
een aschpot en ketting	..	3—, —

In de kamer boven de stal

Een pars	<i>f</i>	6—, —
een mangel	..	30—, —
een hangoortafel	..	3—, —
een lange en een vierkante tafel	..	2—, —
een pavillioen met streepbehangsel	..	8—, —

In de kamer, bij het tuïnmanshuijs, buiten het groote huijs

Een gedeelte van een blauw tafelservies, bestaande in vijff en vijftig zoo groote als kleine schotels, vijff en zestig zoo platte als soupe borden, twee terines met derzelver schotels, drie saladebakken, een botervlootje, twee dito schoteltjes en vier schaaïen	<i>f</i>	25—, —
een kan met zilver gemonteerd	..	6—, —
een ponskom en lepel	..	3—, —
twee aardbesientesten met dezelve schotels	..	1—10—
een gedeelte van een tafelservies, bestaande in vijff en zeventig platte borden en drie en veertig zoo groote als kleijne schotels	..	30—, —
zeven differente schotels	..	2—, —
een porceleijne waterpot en giuspidoor	..	1—10—
een gecouleurde souskom	..	1—10—
een dejeuné	..	7—, —
een wit theeservies met goude randjes, drie stuks, zes paar en theeblad	..	12—, —
een verlakt theeblad	..	5—, —
agt gecouleurde porceleijne schotels en zes koppen	..	2—, —
zeven paar dito dito	..	1—10—
een gedeelte van een coffij servies en hout theebladje	..	1—10—
een theeblad, gecouleurde trekpot en twaalf koppen	..	2—10—
eenig gecouleurd porceleijn	..	1—10—

een maghonie houtc theeblad en eenig porcelcijn ..	<i>f</i>	2—, —
een theekisje	„	1—10—
een ziekelamp en foudraal	„	1—, —
een stel van drien	„	7—, —
vier en twintig caraffen met vergulde knoppen	„	7—, —
vier dito	„	3—, —
vijftien wijnglaasen	„	3—, —
twaalf dito different	„	1—10—
twaalf dito dito	„	1—, —
negen dito	„	2—, —
zeven champagne glaasen	„	1—10—
een en dertig differente bierglaasen zoo met als zonder vergulde randen	„	5—, —
twee bocaalen en twee roemers	„	1—, —
drie compotes waar van een diffect	„	3—, —
eenig glaswerk	„	1—, —
een glaase kam	„	1—, —
zeven verlakte blaadjes	„	1—, —
twaalf stoelen en twee fatuils	„	10—, —
een bruijne hangoortafel	„	6—, —
twee canepé's	„	14—, —
een vierkante tafel	„	—10—

In de voorste kamer van de vleugel

Een visketel	<i>f</i>	6—, —
een waterketel met een kraan	„	7—, —
een braadpan een deksel	„	7—, —
een koopere ketel	„	9—, —
een dito kleijnder	„	2—, —
een taartepan en deksel	„	1—10—
een doorslag en twee leepels	„	1—10—
een castrol en deksel	„	6—, —
twee stoofschotels	„	2—, —
een coffij vaas	„	2—, —
een koopere spuijt	„	3—, —
een lamp en kandelaar	„	1—10—
een coffij keeteltje	„	1—, —
een tinne bierkan	„	1—10—
een plaat, waterpot en kannetje	„	2—, —
een kruijd trommel	„	2—, —
eenig blik	„	1—, —
vier roosters en een hakmes	„	2—, —
een schaal en balans	„	1—10—
twee koopere kandelaars	„	1—10—
vier kandelaars	„	2—, —
vier blaakers	„	1—, —
twee vierkante tafels	„	2—10—
zes mate stoelen	„	2—, —
een boeke kast met gevlogte deuren	„	20—, —

een dito dito kleijnder	f	10—, —
<i>In de gang</i>		
Een ganglantaarn	f	—10—
<i>In het comptoirtje</i>		
Een noteboom tafeltje met twee laden	f	2—, —
een canapé en een stoel		3—, —
een bureau met drie laden		10—, —
twee kienspellen met doose en een stelletje		2—, —
<i>In de kamers met de porte brisé</i>		
Een stel van drien	f	6—, —
twee speeltafels		4—, —
tien fatuils en een canapé		20—, —
een schrijftafel		5—, —
een tafel waar in zes speeltafels		6—, —
kleijnste smirnas vloertapijt		50—, —
veertien fatuils		21—, —
een canapé		36—, —
een selinder schrijftafel		14—, —
een mahoniehout hoekkasje		4—, —
een Eijkehoute tafel met een blad		5—, —
het groote smirnas vloertapijt		70—, —
<i>Op de zolder over de vleugelkamers</i>		
Een Oost-Indise kist	f	8—, —
zes oude stoelen een voet van een tafel en Coffijmolen ..		1—, —
een bedezel en linnedeur		1—, —
twee vuurhaarden en een tang		3—, —
zeven en dertig kleerstokken		18—, —
twee valgordijnen		1—, —
een kachel en oud ijzer		6—, —
een tafel		—15—
een groote partije vlessen		9—, —
een los pavillioen		2—, —

Den 25e April des jaars een duizend agt honderd en zes, compareerden voor Jasper van den Helm in qualité als notaris bij den Hove van Utrecht geadmitteerd, te Nieuw Maarseveen resideerende Anthonij Lit en Johannes Dieben geadmitteerde uitdraagers binnen Utrecht, thans alhier onder Maarsen op de buitenplaats Luxemburg present, en verklaarden zij comparanten de hier voorengemelde goederen na hunne beste kennisse en weetenschap heden te hebben getauxeerd op zodanige prijzen als agter ieder post uitgetrokken staat, betuigende voorts met alle oprechtheid te zijn te werk gegaan zonder door iemand te zijn gepersuadeerd in de hooge of laage tauxatie, maar alleen recommandatie van de priseering na beste weten op de juiste waarde te doen, zeggende als hier vooren die dan ook alzoo te hebben gedaan, presenteerende voorts altoos bereijd te zijn met

solemneele eede de oprechtheid van dien te sterken; gepasseert onder Maarssen op de buijtenplaats Luxemburg ter presentie van Frederik Hendrik van den Helm en Adrianus van der Linden als getuygen;

ANTONI LIT.
J. H. DIEBEN.
F. H. VAN DEN HELM.
A. v. d. LINDEN.
J. VAN DEN HELM.

1806 Notaris.

BIJLAGE V.

INVENTARIS VAN LUXEMBURG IN 1776
(*Notaris van Someren, Gemeente Archief Utrecht*).

Zilver.

	Een	zilvere	koffijkan.
"	"	"	"
"	"	kleijne	koffijkan.
"	"	"	"
"	"	"	theeketel
"	"	lampetschotel	
"	"	lampetkan	
"	"	groote	koffijkan
"	"	melkkan	
"	"	koelvat	
Twee	"	souskommen	
6	"	chocolaadsschoteltjes	met de kransjes
2	"	merchpotjes	
1	"	zuykerbus	
2	"	presenteerbladen	
1	"	groot theeblad	
2	"	kleijne secoupen	
2	"	grooter	
1	"	olij en azijndraager	met een peperbus
1	"	"	"
2	"	Girandoles	met drie armen
4	"	kandelaren	
4	"	"	
4	"	"	
4	"	"	
4	"	"	
4	"	groote	kandelaren
3	"	"	"
6	"	suykerschoteltjes	(4 groote en twee kleijne)
3	"	soeplepels	
4	"	zoutvaatjes	met drie lepeltjes

1	..	melkkannetje	
2	..	doorgebroken Truijffeltjes	
1	..	olij en azijnmantje met een peperbos	
1	..	broodmand	
1	..	„ „ (kleijnder)	
29	..	eijerleepeltjes	
12	..	vorken en 12 dito lepels	
12	..	messen	
12	..	lepels en 12 dito vorken	
12	..	messen	
24	..	vorken	
23	..	lepels, 18 messen	
18	..	desertleepeltjes, 18 dito vorkjes en 18 dito mesjes	
18	..	desertleepeltjes en 18 dito vorkjes	
2	..	stoujes in ieder 12 leepels, 12 vorken en 12 messen	
2	..	potagielepels	
1	..	Tabakscomfoir	
2	..	voorsnijmessen en een vork	
14	..	vorken en 13 leepels	
1	..	groot koelvat	
6	..	schoteltjes en een suijkerbakje	
2	..	zaktabaksdoosen	
2	..	theebossen	
2	..	trekpotten	
2	..	melkkannen	
1	..	potagieleepel en een truffel	
2	..	beeldjes	
1	..	tabaksconfoir en 2 zoutkransjes	
1	..	zuijkertangetje, een theezeefje, 5 messelegges en 11 confituurvorkjes	
12	..	messen	
8	..	leepels en 8 vorken	
3	..	messen met zilvere hegten	
Aan zilver totaal			<hr/> f 75 80— 4—

Eenige galanterien, alsse

		een paarlemoer snuijfdooz met een goude rand	
		een goude geëmaljeerde pennekoker	
		een goud zakhorloge	
	..	„ „ „	
	2	zilvere zakhorloges en een zilvere ketting	
10	..	diverse snuijfdoozen	
6	..	plaatjes	
6	..	kadriljedoozjes, waaronder eenige van Paarlemoer	

Porceleijn

		een Saxis gecouleurt theeservies	
		een dito servies, zwarte konst	
29		paar koffijgoed	

- een blauw theeserviesje
 .. dito kom en 18 paar koffijgoed
 24 .. borden
 28 .. ..
 46 .. ..
 11 .. ..
 een tafelservies bestaande in diverse stukken
 4 blauwe schaaen
 8 .. slabakken
 3 waterflessen met kommen
 5 dito gecouleurd en engeribd
 8 paar blauw koffijgoed
 2 sauskommen met schotels
 31 halve kommetjes
 eenige kopjes en schoteltjes divers
 2 Botervlootjes
 1 Campetje en schoteltje
 8 groote Japanse schotels
 een groot Japanse stel v. vijven
 .. .. kleijnder
 46 diverse beeldjes en eenige Pedestallen
 eenig wit Porcelein
 een mandje met eenig different goed
 2 diverse schotels
 een ponskom
 6 schaaltes
 eenig Frans porcelein
 22 differente borden
 7 schaaltes
 6 differente schotels
 12 kommen en een scheerbekken
 5 schaaltes en eenige differente kopjes
 5 stukjes wit porceleijn
 56 stukjes wit porceleijn op een kast en 9 dito Blauw
 9 porceleijne potjes
 1 stel wit gebloemd van vijven
 een do van 7 eenige Beeldtjes en 2 koffijkannen
 10 stukjes porceleijn divers
 8 Saxise beeldjes
 4 dito vaasjes
 7 groote en 12 kleijnder beeldjes
 15 do beeldjes van wit bescuit

Glas en aardewerk

- eenig engels aardewerk en 2 terines
 een desert met enig glas
 een do gemeender
 75 deverse breer en desertglasen, 4 carafjes en 6 Ananas glasen
 eenige fruijtmantjes en opzettertjes

10 beelden aardewerk defect
 een desert in 5 houten kistjes
 eenige mandjes met glas
 2 girandoles
 een ganglantaarn
 11 glazen caraffes
 8 dito compotes
 21 wijnglazen
 12 Rijnse wijnglazen
 24 wijnglazen
 een glazen kroon en eenig glaswerk
 een leuken kistje met 65 vlesjens

Totaal . . . . . f 760—15—

Meubelen en Huijs cierraad

6 stoelen
 9 schilderijen
 1 theetafel
 2 canapees met geruijte overkleeden
 een groote mahoniehouten bedtafel
 een spiegel en een oude schilderij
 3 stoelen en een tafel
 een strijktafel en eenige oude stoelen
 eenig mandwerk
 een eijke pars
 18 rottingstoelen
 3 mahonie eettafels met bledden
 4 lusters, een defect
 1 pendule
 2 girandoles
 2 tafeltjes
 1 commode met een steene blad
 1 spiegel met een glazen lijst
 1 rosehouten toilettafel
 2 noteboome speeltafels
 1 gemakstoel met een steene pot
 12 noteboome stoelen
 2 gerridons en een bedtafel
 1 bank in 't voorhuijs
 1 noteboom cabinet
 1 Oostindisch houten kist met koper beslag
 1 spiegel met een glazen lijst
 6 diverse stoelen, 2 gerridons en 1 gemeene tafel
 4 diverse schilderijtjes
 1 laijtafel
 6 oude stoelen
 1 noteboomkast
 1 ingelegt kasje met koper beslag
 1 noteboome bureau

- 1 do tafeltje met twee laaden
- 1 schenktafeltje, een stoel en een schilderij
- 1 verlakt cabinet
- 6 gemeene stoelen
- 1 tafel en een spiegel
- 1 mahoniehoute kabinet
- 2 eijke tafeltjes
- 9 stoelen en een gerridon
- een ijsere geldkist
- een spiegel met 5 schilderijtjes
- een do met een zwarte lijst
- 9 stoelen en 2 gerridons
- 1 noteboome Lajtafel
- 1 kasje met laaden
- 8 stoelen en een gerridon
- 1 spiegel met een bruijne lijst
- 1 groote schilderij
- 1 eijke houte kast
- 1 do laijtafel
- 6 stoelen en een gerridon
- 1 noteboome kast
- 1 rond oud spiegel
- 2 girandoles
- 2 spiegels met vergulde lijsten
- 10 stoelen met tien matrassen
- 1 noteboome speeltafel
- 1 vierkant tafeltje en een do
- 2 tabouretjes
- 1 tafel en vier stoelen
- 5 schilderijtjes
- 1 mangel met zijn toebehoren
- 6 stoelen
- 12 rottinge armstoelen
- 1 kasje met 6 speeltafeltjes
- 1 mahoniehoute en een genaaijde speeltafel
- 1 noteboome theestooff
- 1 oude tafel
- 12 stooven
- 1 vloertapijt
- 1 vloermat
- 1 do tapijt
- 1 ingeleijde mahonie tafel
- 6 rottinge stoelen
- 1 zwarte verlakte theetafel
- 2 gerandoles
- 24 rottinge armstoelen wit met vergult
- een groot spiegel met een glaase lijst
- 1 groot vloertapijt
- 14 gesneede ramen tot chasinetten

1 rol spaanse matten

Koper, tin en ijzerwerk

- 7 kopere taarte pannen
- 7 do bekkens
- eenig koperwerk
- „ oud tin
- een tin seivies bestaande in 113 stukken
- 70 do borden
- 32 zoo kleijne als groote schotels
- eenig oud tin
- 4 kopere taarte pannen met deksels
- 2 „ ketels
- 1 „ „ grooter
- 1 „ vijzel en stamper
- 1 „ koffijvaas en een do trommel
- 3 ijzere aspotten en 2 confoin
- 2 kettings, een tang, een schup, en eenig ijzerwerk
- 3 kopere kandelaars en eenig koperblad
- 1 vuurhaardje en een tang
- 2 do roosters, eenig ijzerwerk

Totaal .. .. . f 2411—10—

Beddegoed

- 1 ledikant met een goud gaas behangsel, daarin een bed peuluwe, 2 kussens, 2 matrassen, 1 catoene en een wolle deeken
- 1 Pavillioen met een frans linnen behangsel
- 1 ledikant met een gemeen groen Damast behangsel (daarin een peuluwe, een kussen, 2 matrassen en 2 deekens)
- 2 matrassen, twee deekens en 2 kussens
- Een lit d'Ange met een rood half zijde Damast behangsel, daarin een bed, een peuluwe, 2 kussens en 2 matrassen
- 1 Citse en een wolle deeken
- 1 paviljoen van een do behang, daarin een bed, een peuluwe en een kussen, een citse en een wolle deeken en 2 matrassen
- 1 lit d'Ange met een oud groen Damast behangsel, daarin een bed, een peuluwe, 2 kussens, 3 matrassen en een wolle deeken
- 1 paviljoen met een do behang
- 1 do met een groen garendijn behangsel, daarin 4 matrassen, 2 peulws en 2 kussens en 4 deekens
- 1 do met een frans linnen behangsel met een kleijn bed en peuluwe en 2 matrassen, 1 wolle en een catoene deeken
- 1 ledikant met een atlas behangsel
- 1 matras, enz.
- 1 lit d'Ange met een gemeen laken behangsel enz.
- 1 bed, 2 matrassen enz.
- 2 ledikanten met citse behangsels met rood zijde gevoedert
- 1 do met een gemeen ginggam behangsel enz.
- 1 paviljoen met een gemeen groen Damast behangsel enz.

- 2 paviljoenen met halff zijde rood Damast behangsels
- 1 do met do behangsel enz.
- 1 ledikant met een do behangsel enz.
- 1 do met een blauw linnen Damast behangsel enz.
- 1 do met een oud wit cits behangsel met groen zijde gevoedert
- 1 paviljoen met een frans linnen behangsel enz.
- 1 bed enz.
- 2 matrassen enz.
- 1 citse deeken
- 1 lakens behangsel
- 1 paviljoen met 2 matrassen enz.
- 1 houtte paviljoen
- 2 matrassen enz.
- 2 oude matrassen enz.
- 2 matrassen enz.

Linnen

- 16 gemeene lakens
  - 19 do tweebaanse
  - 9 dito
  - 50 gemeene do
  - 26 do
  - 2 do
  - 15 do
  - 37 korte en lange sloopen
  - 58 diverse sloopen
  - 61 handdoeken
  - 20 bonte dito en 8 scheerdoeken
  - 54 divers tafellakens
  - 72 servetten en een tafellaken
  - 12 servetten met een tafellaken en een handdoek
  - 30 dito en een tafellaken
  - 338 diverse servetten.
-

BIJLAGE VI.

HET VORSTELIJK BEZOEK AAN LUXEMBURG

*Handbrieff van David Franco Mendes in het achiëf der Amsterdam
Portugeesche gemeente van Amsterdam.
Successos Memoraveis dos Judeos Portugueses e Hespanhaes de Amsterdam,
por David Franco Mendes de Abm.*

No. 1772. Em 6afro. 15 Out. pg e 3no Mediano de Sucot No. 5533 Honrou S.A. Serenissima Nosso Amado Stad Houder. e Dea Real Consorte a companhads do Duque de Wulfenbittel e Nobre Sequito, a Quinta Luxemburgo em Marca, pertencente a Elisa de Dav. Pereyra, com hua Vizita; e forao recebids delle e de todos osda sua caza, com o decoro devido; piezentando Ches hum Almazo. com o áceyo e apresto que otopo permitio; e fizerao que o famoso Muzico Magalli, (quem ordinarimts habita com elles) cantasse a companhandose com o ciavo, paradivelir a Illustre companhia: os quais devao demotracoës de seu aggrado e Benegnidade; com a mayor thanéza e delles a principal foi hir S. A. Serenissima em pecoa a aver a Esposa de do. Elisa Péreyra (que estavo de 4 Sem de pasita) a sen apozeno, e a conduzio por sua mao abaixo presentandoa a Princeza, e feito asentar junto a ella; e depois de haveren, pastea do pello Jardim plo viveiro de Aves e plo Bosque (em qse destiverai 2 Oras) se despedirao graciosamente.

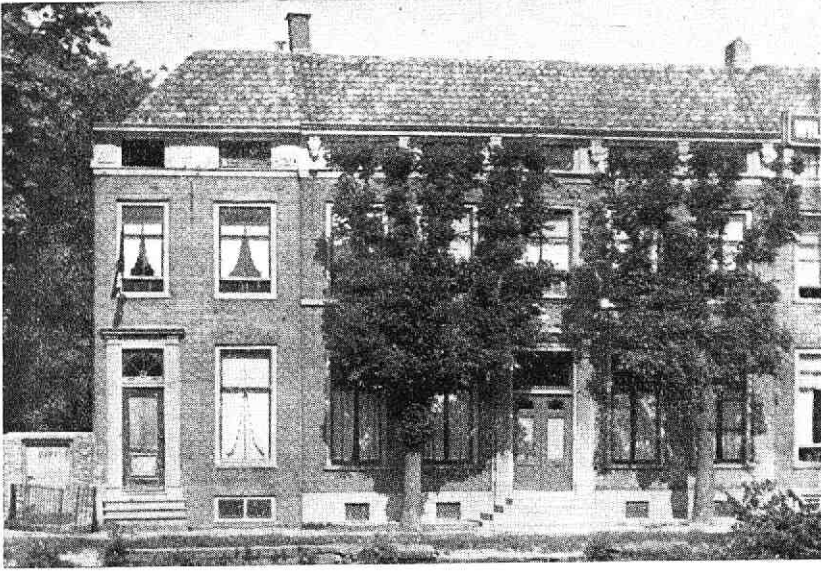
Vertaling:

Op Vrijdag 15 October, den derden Middendag van Succot 5533, vereerde onze beminde Stadhouer en zijne Koninklijke Gemalin, vergezeld van den Hertog van Wolfenbittel en een Edel gevolg de buitenplaats „Luxemburg“ te Maarsen behoorende aan Elisa van David Pereyra met een bezoek; zij werden door hem en zijn geheel gezin ontvangen met den verschuldigten eerbied hen een dejeuner aanbiedende met al de pracht welke de tijd toeliet; en bewerkte dat de beroemde Musicus Magalli (die gewoonlijk bij hen woonde) zich deed hooren, geaccompagneerd op de piano, ten einde het Doorluchtige Gezelschap te vermaken: Zij betuigden op allerlei wijze hunne tevredenheid en welwillendheid en wel het meest daardoor dat Zijne Hoogheid zelve een bezoek bracht aan de Echtgenootte van Pereijra (die voor vier weken bevallen was) en haar bij de hand naar beneden geleidde, haar aan de Prinses voorstelde en haar naast haar deed nederzitten, en nadat zij nog den tuin, het bosch en voliëre hadden bezocht, (waar zij twee uren bleven) vertrokken zeer tevreden.

Naschrift van de Redactie:

Bovenstaande bijdrage, reeds tijdens het leven nog door den schrijver ingezonden werd gaarne opgenomen als posthume hulde aan de weemoedige nagedachtenis aan een werker van groote kunde en verdienste voor de geschiedschrijving in ons gewes. Jammer dat de schrijver niet zelf de correctie en revisie kon ter hand nemen. Ondergeteekende hoopt niet te veel vergissingen te hebben begaan.

Namens de Redactie: A. E. RIETJES.

Het huis „de Boomgaard” te Maarsseveen.

Het kapitale deftige stadsche woonhuis dat de huizenrij van de Heerengracht (22) zoo voornaam afsluit, draagt den naam van „de Boomgaard”. Eigenlijk vormt dit pand een complex van drie woningen, n.l. de Boomgaard, Klein Vechtlevén, en de kleine Boomgaard. Alle drie dateeren schijnbaar uit de 1ste helft der 18e eeuw, en zijn schijnbaar gelijktijdig gebouwd, zooals men gemakkelijk uit de aansluitende samenstelling zou opmaken, maar toch is er bij nader inzien nog al verschil. De Boomgaard is veel rijker opgetrokken, met hardsteenen plint en zware met consoles versierde kroonlijst, die langs de kleine Boomgaard wordt voortgezet, doch bij Vechtlevén eenvoudig met vlakke panelen is versierd zonder consoles.

Nog duidelijker komt het verschil uit in het metselwerk o.a. de rollagen boven de vensters en de ingangen. Vechtlevén en Kleine Boomgaard hebben neo-klassieke deuromlijsting met het bekende blokjesmotief. De ingang van de Boomgaard, het vooruitspringende middendeel, is geflankeerd door vlakke pi-

lasters, waarop een hoofdstel zich met venster in een gebogen frontonschelp voortzet. Op de grauwe plint van dit druk bewerkte hoofdbestel met acanthusranken en mascarons versierd, staat tussen rinceaux de witte buste van Pomona met maansikkel, de Romeinse godin van vruchten en vruchtboomen. Dit alles zegt ons dat dit middenste huis omtrent 1720—30 is gebouwd, hetgeen nog meer is te zien aan het interieur. De hal heeft een trap met dunne balusters, simpel en gewoon, en een strak stuccoplafond, maar in de salon links is het plafond beschilderd in helle kleuren met allegorische voorstellingen der vier jaargetijden, gevleugelde putti met de attributen van lente, zomer, herfst en winter. Er is geen signatuur van den maker.

In het tegenover gelegen vertrek zien wij een rijk stuccoplafond, waarin op smaakvolle wijze weer de symbolische voorstellingen der vier jaargetijden zijn verwerkt. Ook dit werk duidt op den stijl der eerste helft der 18e eeuw. In Vechtlevens en Kleine Boomgaard is het stucwerk eenvoudiger en minder rijk. Zoo was „de Boomgaard” tot op onzen dag een riant stadse woning, welke nog steeds de aandacht trekt van de toeristen en vreemdelingen, en een waardig sluitstuk vormt van de Heerengracht-bebouwing.

Laten wij hier in 't kort de wat droge geschiedenis van dit fraai gebouwde huis weergeven. Want het heeft een geschiedenis. Het goed werd op 19 Mei 1643 door de erfgenamen van Dirk Augustijns getransporteerd aan Josina van Balen, weduwe van Peter Hendriksz. Op het huis lag een last van 1600 gulden, die in twee termijnen n.l. op Mei 1644 en 1645 moest betaald worden. Een familielid van genoemde Josna van Balen, (schoonzuster of zwager?) heeft „de plaats” overgedragen aan Paulus Egberth (Sinck) en Anna Pietersdochter op 11 April 1647. Op den 14 Juli 1685 hebben de erfgenamen van Anna Pieterz Ravens, wed. van Paulus Egberth Sinck, „den Boomgaard” overgedaan aan den Heer Jacob Atthias, die volgens de acte van estimatie 5 November 1691 in dat jaar overleden is.

Weer kwamen andere eigenaars. Uit quohier van het huisgeld van 16 Mei 1693 blijkt dat 't huis „de Boomgaard” behoort aan Abraham Salvador. Het zijn blijkbaar zijne kinderen Manuel en Samuel Salvador die „huys en thuyne” hebben getransporteerd aan Joseph Capadoce, den 9 Juni 1722 voor de

som van 2100 gulden. Als u denkt, dat dit een klein prijsje is voor dien tijd, vergeet U, dat Joseph Capadoce *het huis vernieuwd en verbouwd heeft*. Dat nieuwe huis was heel wat meer waard! Als Joseph bij acte van 15 November 1724, geregistreerd 28 December, het huis, erve en tuin overgeeft aan zijn Zoon Aron Capadoce in mindering van zijn moeders nalatenschap, was het de somma van 10.000 gulden. Daar waren niet bij inbegrepen „de twee klyne huisjes aan wederzijde van het groote staande”. (Klein Vechtlevén en de kleine Boomgaard). Op 19 April 1725 heeft Aron Capadoce „het Huis erve en Thuyn met deszelfs opstal bepotinge en beplantinge genaamt den Boomgaard staande en gelegen aan de Vecht op Goudestijn No. 157 zijnde van hetzelfde huis Noord- en Zuidwaerds belend de Heer Joseph Capadoce”, getranporteerd aan Abraham Teixeira de Matos. Bijna een halve eeuw bleef het diens eigendom, want op 22 Januari 1771 ging het voor 5000 gulden over in handen van den Notaris M. van den Helm. Deze heeft het bij onderhandse acte geschonken aan zijn Zoon Notaris Jasper van den Helm. Deze woonde op het huis Diependaal in de Lanen, en is daar in September 1823 overleden. Wie kwam in het bezit van „de Boomgaard”? Zijn eenige dochter en erfgename Geertuid van den Helm, die getrouwd was met den Heer C. L. Arnold. Toen zij op 28 November 1823 overleed, is het pand overgegaan, op hare drie kinderen. Bij de scheiding van hare nalatenschap op 27 November 1847 ging het huis over aan H. G. Arnold, die getrouwd was met den Heer W. van Oordt. Zij overleed te Monster op 5 Mei 1860, en haar echtgenoot en drie kinderen ontvingen hare nalatenschap. Bij acte van scheiding harer bezittingen op 30 Mei 1872 ten overstaan van den Notaris G. J. F. Tydeman te Naaldwijk werd dit huis voor 4500 gulden toegekend aan Mevr. Tak, geb. van Oordt. Deze heeft het bij onderhandse acte voor dezelfde som verkocht aan den Notaris J. J. van den Helm op 30 September 1872. Deze heeft het deftige huis jaren lang bewoond. Nadien werd het in eigendom verkregen door de familie Couturier uit Amsterdam, die het in 1933 verkocht aan den Heer van Velzen, de tegenwoordige bewoner, die mij welwillend inlichting en bescheiden ter inzage verstrekt, waarvan hier acte.

A. E. RIENTJES.

Het Dorp Ter AA en omgeving in vroeger eeuwen.

Gij, die van yver brand
om vlytigh na te spooren
D' Aloudheid van ons land,
waarin gy wierd gebooren,
O, Bataviers! t' Is tyd,
nu kunt g' in weinig blaân,
Zo zinrijk, kort en klaar,
uw graage lust verzaân!

Met dit gedichtje vangt een onzer historieschrijvers aan, als hij de „de eerste opkomst van Holland, Zeeland en het Sticht Utrecht“ beschrijft ¹⁾).

En aangezien ook ons Genootschap zich beijvert, om „na te sporen“, wat van de geschiedenis der oude Gouw „Niftarlake“ bewaard is gebleven, moge het hiervolgende daartoe een steentje bijdragen.

In een onzer vroegere jaarboekjes werd een en ander medegedeeld over de Nederlandsch Hervormde Kerk te *Ter Aa* ²⁾). Helaas is van dit dorp en omgeving niet veel historie bewaard gebleven, hoewel er toch een paar bouwwerken stonden, die van belang waren.

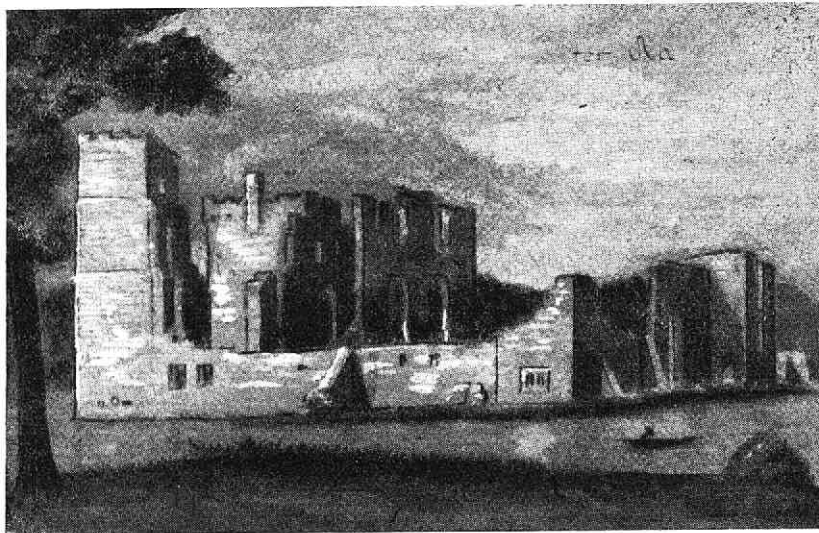
AA, AADE, EE, IE, YE en Y beteekende in de oude taal „water“ en het werd als voor- of achtervoegsel gebruikt in namen, die met water verband hielden, b.v. *Wyd-aa*, *Noord-aa*, *Zieriks-ee*, *Ee-land*, *ei-land*, *Krommen-ie*, 't *Ye* bij Amsterdam, enz.

Zoo hadden ook enkele plaatsen in de Provincie Utrecht den naam van *Aa* of *Ouden-aa* ontvangen, omdat ze aan het water lagen.

---

¹⁾ Antiquitates Belgicae, of Nederl. Oudheden (1756) J. van Royen.

²⁾ Jaarb. Niftarlake 1923.

I. HET SLOT „TER AA“.

Zeer vermaard is het Slot of Heerenhuys „Ter Aa“ geweest, hetwelk gelegen was tusschen Breukelen en Nieuwersluis, en gebouwd door een zekeren heer Wouter (Wouther of Walter), die omstreeks 1159 leefde.

Lud. Smids schrijft ¹⁾, dat op 20 April 1704, toen hij eens aandachtig het huis wilde opnemen, zich aan hem een ontoegankelijk plein vertoonde, waaromheen aan den rechterkant nog een ringmuur was, terwijl die ringmuur aan de linkerzijde bijna geheel was omgevallen.

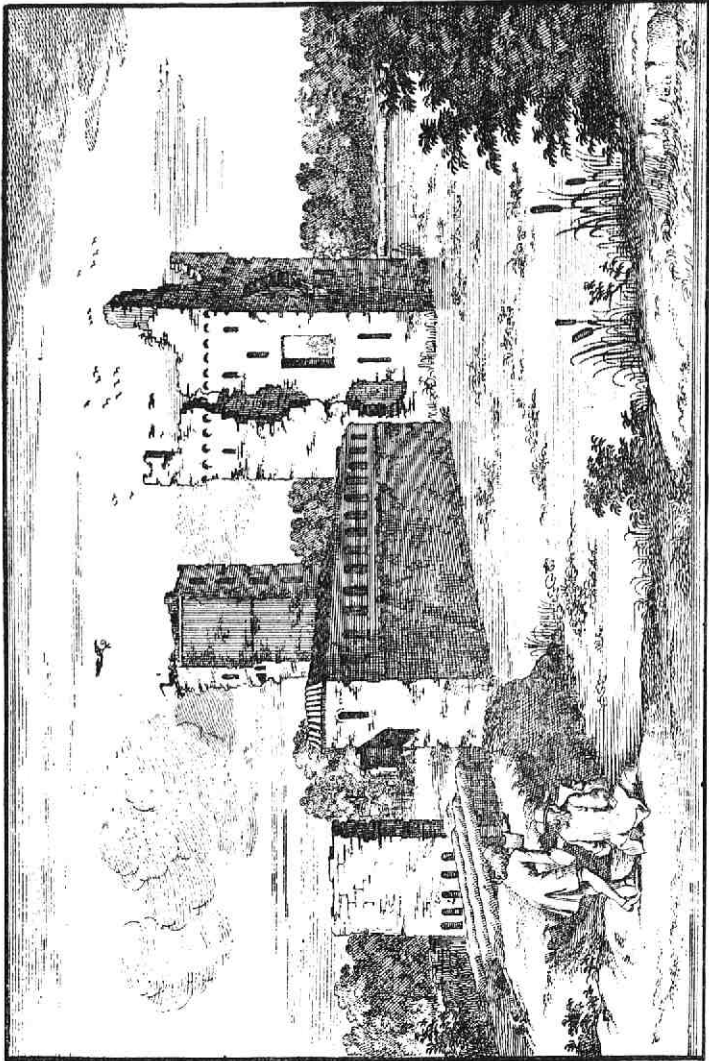
Hij vervolgt dan:

„Op het einde, naar Breukelen, of naar de slinkerhand, was nog een overeindstaande helft, of doorsnede van een achtkantigen Tooren aan de zijde naar het plein, met zes doorgaande vensteren; zijnde van binnen, beneden aan den grond, nog eenige uithoeken van een laag gewelf. Voorders is van deelen Tooren, met een gracht, heden vol ruigte, gescheiden een vierkante Burg, van vooren opgescheurd, doch aan de andere drie zijden geheel en toegesloten“.

In 1672 was dit huis in handen der Franschen gevallen, „bedryvende daaromheen groote wreedheden, en als sy in den jare

¹⁾ Schatkamer der Nederl. Oudheden (1774).

1673 moesten vertrekken, schyden sy met stank, want den 21 July staken se dit huys in brant en verwoestten het sodanigh,

gelyk het hiernevens wierd vertoont, soodat daar tegenwoordig niet anders van te sien is als verwoeste puynhoopen, koelden hier haar moetwil, dat se doen konden sonder tegenstant" ¹⁾.

¹⁾ Historie ofte Beschrijving van het Utrechtsche Bisdome (1719).

Het Slot was leenroerig aan het Sticht van Utrecht¹⁾.

Volgens Lud. Smids zou de eigenaar geweest zijn een zekere Heer Bonenge of Benenge, Gentenaar van geboorte.

De heerlijkheid had een wapen: roode dwarsbalk op een gouden veld²⁾.

Een andere geschiedschrijver meldt³⁾, dat dit slot reeds in 953 heeft bestaan, want er wordt melding van gemaakt, dat het goed, toen Graaf Otto zich tegen den Keizer verzette, verbeurd verklaard werd en aan Bisschop Balderik van Utrecht geschonken. Volgens dezen historicus moeten de Staten van Utrecht dit adellijke Slot in 1536 verklaard hebben te behooren tot de vrije riddermatige hofsteden.

De Heer A. J. van de Aa⁴⁾ deelt mede, dat in 935 Graaf Otto zich aan de majesteit van Keizer Otto vergreep. Er is hier dus een klein verschil in de berichtgeving op te merken.

In oude brieven word dit slot ook wel genoemd Aha.

Diverse geslachten bewoonden het huis: In 1394 lezen we van den Heer Gerrit van der Aa, daarna van Gysbert van der Aa, vervolgens diens erfgename Agniese van der Aa, vrouw van Geryt van Renesse (1484). In 1539 Johan van Renes van der Aa. Na diverse eigenaars van dien naam komt het Slot in 1667 aan Mr. Hendrik Druyf en Corn. Sannius, executeurs van wijlen Jonkvrouw Anna van Renesse en wordt dan overgedragen aan Jonkheer Frederik van Renesse van der Aa, via Theodorus van der Perre. In 1694 krijgt Vrouwe Josina Sara van Brederode, weduwe van Jonkheer Frederik van Renesse van der Aa het goed in bezit. Het geslacht Renesse bezit het dan tot 1777, in welk jaar het geërfd wordt door een neef, Jan Pieter Nicolaas van Reede. (Diens kleinzoon was Burgemeester van Loenen en Loenersloot). In 1875 verwierf Jan Pieter Christiaan Baron van Reede tot ter Aa de heerlijkheid door legaat.

De laatst bekende erfgename, die slechts den titel erft, is Johanna Petronella Christina Henriëtte Barones van Reede tot ter Aa, echtgenote van den Heer Leonard Cornelis van Kuyk.^{5) 6)}

¹⁾ Plaatsbeschrijving Andries Schoemaker (Jaarb. 1923).

²⁾ Jaarb. Niftarlake 1917.

³⁾ Handwoordenboek Vaderl. Gesch. H. Verwoert (1851).

⁴⁾ Aardrijksk. Woordenboek der Nederlanden.

⁵⁾ Bijdr. Gesch. der Utr. Ridderhofsteden en Heerlijkheden Jhr. Mr. E. B. F. F. Wittert van Hoogland (1912).

⁶⁾ Kasteelenboek.

II. DE KERK VAN TER AA.

Iets verder van de Vecht gelegen, stond een Parochiekerk, die „De Kerk van Ter Aa” genoemd werd ¹⁾.

Oude archieven maken melding van den Heer van Ter Aa, die de Kerk en het Kosterschap kon „vergeeven” en een predikant van den nieuwen godsdienst onderhield, buiten lasten van den Staat van Utrecht. Inkomsten van die Kerk en Parochie vond ik nergens vermeld ²⁾.

De Ned. Herv. Kerk, waarvan in Jaarb. 1923 een afbeelding stond, is een eenbeukige, baksteenen kruiskerk (Zandsteenblokjes langs vensters en in de beeren) met choor, uitgebouwde sacristie en westtoren. (XVd) ³⁾.

De torenspits is na 1568 hersteld, het koor in 1897 gerestaureerd.

Bij het schip zijn speklagen over den geheelen muur gebruikt, de vensternebben hebben andere profileering dan in het koor. De toren is geheel zonder versiering (een enkel raamkozijn) gemetseld in afwisseling van kopse en strekse lagen; in den

¹⁾ Historie ofte Beschryving van 't Utrechtsche Bisdom (1719).

²⁾ Historie ofte Beschrijving van 't Utrechtsche Bisdom (1719).

³⁾ Voorl. Lijst Mon. van Gesch. en Kunst deel I Prov. Utrecht. Blz. 50.

toren alsmede in de sacristie is een aardig gewelf op ribben. Van de acht vensters zijn er twee oud; er is nog een ruitje met Nederdaling van den H. Geest.

Het orgel is geschonken door familieleden ter gedachtenis aan Barones van Reede van ter Aa. Verder is er een gebrandschilderd raam, met het onderschrift „In honored memory of late Gerrit Jan Dyk of Amsterdam and Haarlem, and Eleonore Marie Oskamp, his wife, the beloved uncle and aunt of S. E. Earle de Reede de Ter Aa. Anno Dni. 1899".¹⁾

De weinig overgebleven Katholieken gingen in Maarssen ter kerk.²⁾

In 1797 had zich een grensgeschil voorgedaan³⁾ tusschen den Pastoor J. G. M. Dadelbeek te Slootdijk (gem. Loenen) en Pastoor J. van Schaik te Breukelen. Eerstgenoemde had namelijk per brief zijn beklag ingediend bij den „wydberoemden" Heer J. van Engelen, Aartspriester over het District van Utrecht, en Pastoor te Maarssen, dat de Pastoor van Breukelen 't van zich had kunnen verkrijgen om tot zijn parochie te trekken een aanzienlijk aantal der „vermogendste ingeseetenen, woonende in het *Draaysche gat* onder de gerechte van Loenen, in en om 't Dorp ter Aa, een gedeelte van 't Loendersloots gerechte, in de voorste en agterste bossen, onder een alleszins vreemd voorwensel van een zogenaamde schyding, waarvan nog d'overleedene Pastoor C. van Veen, nog zij Kerk- en armsorgers niet de minste legaale kennis en aanschrijving hebben gehad, vermeenende zy zo zulks plaats konde hebben, dat d'overleedene pastoor en zij Kerk- en armsorgers hierin volgens alle regelen van billijkheid en rechtvaardigheid hadden behooren gekend geweest te zijn, uyt hoofde van de nauwe betrekking, die er tusschen de gemeente en het onderhoud deszelfs armen bestaat, daaruyt een contrarie handelwijs niet dan de schrikkelijkste gevolgen zoo voor hun Statie en armen in het bysonder als voor de Missie en algemeene rust van ons vaderland in het algemeen zouden kunnen voortvloeyen".

Hij vond het onredelijk, een nieuwe Statie door de ruïne van een andere te begunstigen, temeer, wijl de R. C. ingezetenen daar in ter Aa en omgeving van oudsher altijd en onafgebro-

¹⁾ Jaarb. 1923.

²⁾ Historie ofte Beschrijving van 't Utrechtsche Bisdom (1719).

³⁾ Archief van de Gesch. v. h. Aartsbisdom Utrecht. XXXIX 183.

ken tot de „Statie” van Slootdijk behoord hadden. En met dezelfde breedsprakigheid gaat de brief dan verder, om ten slotte te eindigen met de conclusie:

„Waar uyt notoir, indien een conduite niet ten spoedigste en efficatieuselyk wordt tegengegaan, zy, Kerk- en armbesorgers, in de volstreckte onmogelykheid worden gebragt om hunne armen voortaan te kunnen alimenteeren, zo uyt hoofde van het gemis der armenpenningen van degeene die afgetrokken worden, als uyt de vermindering dergeene, die wel overgebleven zijn, maar niet kunnen en ook niet verplicht kunnende worden om d' armen van een geregt, waar meede zij niet van noode hebben, en waarvan zij geen voordeel genieten, te onderhouden. Dus, dat sy Kerk- en armbesorgers zig in d'onvermydelykste en onaangenaamste situatie zoude bevinden, om, hoe ongaarne ook, met het bedeeien der armen besonder met die van de geregte van Loenen, van het dorp Ter Aa en van Loendersloot te moeten ophouden, wordende tot de alimentatie voor de armen van Loenen alleen 's jaarlijks een somme van tussen de duyzend en elf hondert guldens vereyst, en waartoe de goede inwoonders van Loenen, met die geene zelfs, die men er af trekt, nauwelijks een derde bedraagen, en alle zodanige gepaste en geoorloofde middelen te moeten aanwenden, waardoor zij de totale ruïne der Statie en armen van Slootdijk en Loenen, die zedert jaaren aanmerkelijk door vermindering der R. C. inwoonders en dagelijks toeneemende armoede verswakt is, voor te koomen”.

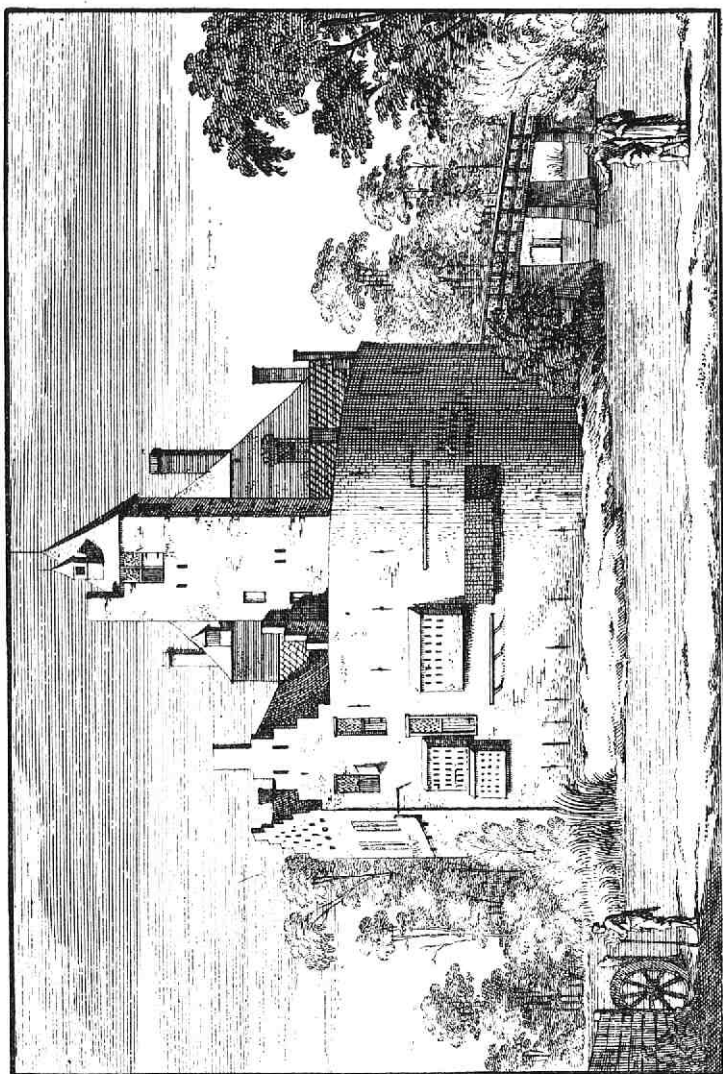
Het antwoord¹⁾ was echter heel kort en zakelijk, en stelde den Pastoor van Slootdijk volkomen in het ongelijk. Het luidde ongeveer zoo, dat om verschillen te vermijden en te beëindigen, de grens tusschen de Statie, (Kerkelijke Gemeente) Slootdijk en de andere in Breukelen, onveranderd moest blijven, behalve dat twee huizen, gewoonlijk genoemd „Het Tolhuis” en „Het Huis ten Honderd” altijd zouden toegekend blijven aan de Statie Slootdijk.

III. HET SLOT „RUWIEL”.

Bij de sloten, die oudtijds onder Breukelen behoorden, was ook het Slot „Ruwiël” (ook Ruweel, Ruwel, of Ruwele genaamd), niet ver van het huis „Ter Aa” gelegen, dat in het

¹⁾ Archief v. h. Aartsbisd. Utr. (1912).

jaar 1265 door Gijsbert Ruweel (of Ruwele) afstammeling van Ridder Arnold Loef (1226) gebouwd werd.

Vorengenoemde Lud. Smids beschrijft dit huis als volgt ¹⁾:
 „Een hooge puynhoop, van een heerenhuys, in het Sticht,
 gelegen achter Breukelen, niet heel verre van het Huys Ter Aa’.

¹⁾ Schatkamer Ned. Oudheden.

Het was namelijk óók in 1672 door de Franschen „na veele wisselvalligheden“ afgebrand, Er was toen alleen nog maar te zien: „een muuragie met twee vensteren, synde de hooge Dammuur“ die door den storm van 8 December 1704 geheel werd weggenomen. Deze „muuragie“ stond op een ronden heuvel (door de dorpelingen „Rondwiel“ genoemd), midden in het water.

Uit de oude geschiedenis blijkt, dat het huis in 1352 werd verkocht aan Wouter van Mynden, door Bisschop van Arkel, die het drie jaren tevoren had verworven, doordat zijn maarschalk het met geweld had ingenomen, omdat de „burgzaaten“ op de landen van den bisschop kwamen stroopen.

Wouters zoon verkocht het goed weder aan anderen. Later behoorde de „ruïne“ met haar „gerechtigheden“ aan iemand in Brabant, wiens naam onbekend gebleven is. Tot zoover Lud. Smids ¹⁾.

Op het huis „Ruwiël“ was eertijds een vicarie gevestigd, „staande ter vergeevinghe“ van den Heer van Nyenrode.

De goederen, die genoemde Vikary heeft bezeten, bestonden uit: 15 Mergen Lants item een lood silver 31.10. ²⁾

De heerlijkheid Ruwiël bestond uit de polders Kortrijk, Gieltesdorp en Groot — en Klein Ter Aa, en bevatte het gebouw en eenige verstrooid liggende huizen.

De Heer A. J. van der Aa ³⁾ schrijft, dat Wouter van Mynden, Heer van Ruwiël, volgens zijn leeneed gehouden was, aan Jan van Arkel (den 47sten Bisschop van Utrecht) die het huis Groenenwoude te Woudenberg belegerd had, hulp te bieden, doch zijn plicht verzuimde en oogluikend toeliet, dat op zijn huis te Ruwiël bezetting lag, die het Sticht brandschatte. De Bisschop zond toen zijn Maarschalk naar Ruwiël en dwong het binnen enkele dagen tot overgave. Later heeft hij Wouther in rechten vervolgd.

Maar . . . , 't kwam weer goed. Wouther werd later genoodzaakt, opnieuw met den Bisschop te handelen, waarna hij zijn goed wederom ingelost kreeg. Volgens H. Verwoert ⁴⁾ kreeg Wouther het goed in 1357 slechts ter leen.

¹⁾ Schatkamer der Ned. Oudheden.

²⁾ Historie ofte Beschr. v. h. Utr. Bisdom.

³⁾ Aardr.k. Woordenboek der Nederlanden.

⁴⁾ Vaderl. Woordenboek.

De boogschutters van Ruwiel hebben in het leger van Willem den Veroveraar gediend, waaruit men afleidt, dat het huis dappere „Burgzaten“ gehad heeft ¹⁾).

De geslachten, die het slot in eigendom gehad hebben, zijn vele geweest:

De eerstbekende was Gysbrecht van Ruwiel, die getuige was van Bisschop Hendrik van Utrecht (1265). In 1353 lezen we den naam van Ghisebrecht van Ysselsteyne en vervolgens Wouter van Mynden, Heer van Ruwiel en Loosdrecht, Sweder van Zuilen, diverse van Myndens, dan Agnes van Aeswyn, gehuwd met Floris van den Bongerd Vrouwe van Ruwiel (1563). Daarna Jonkheer Arend van Aeswyn en verder Jonkheer Gysbrecht van den Boetzelaer, als echtgenoot van Jonkvrouw Agnes van Aeswyn (1623). In 1677 behoort het goed aan Jonkheer Johan Alb. Vrijheer van Wylich, echtgenoot van Vrouwe Anna Catharina van den Boetzelaer.

In 1751 wordt eigenares Freule Anna Louise Sophia von Fuchs, in 1757 komt het aan Mr. Gerrit Corver Hooft, tot in 1895 Jan Elias Nicolaas Baron Sirtema van Grovestins de rij sluit van de eigenaren van het „Huys van Ruwiel met alle syne gerechtigheden, tins, tienden, en erven, met alle synen toebehooren“. ²⁾

Gaan we af op hetgeen door den Pastoor van Slootdijk geschreven werd naar aanleiding van het genoemde grensgeschil, dan blijkt daaruit, dat er bosschen geweest zijn in de omgeving van Ter Aa, waar er zelfs ter nadere aanduiding gesproken werd van „voorste“ en „achterste“ bosschen. Helaas zijn deze geheel verdwenen.

Dat de Franschen in de buurt van Ter Aa danig hebben huisgehouden blijkt duidelijk uit een in mijn bezit zijnd oud Duitsch boekje ³⁾ waarin letterlijk vermeld staat:

„Der Französische Commendant auf den Hause zu Nieuurode sandte die ersten Brandbrieffe nach den vorgedachten Dörffern, weil es unverlaubt war, einige Zufuhr dem Feinde zu senden, dannenhero weder Antwort noch Zeichen der Contribution denen Frantzosen überschikten.

Der Marggrav de Gentis sandte hierauf den zweiten Brand-

¹⁾ Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden.

²⁾ Bijdr. tot de Gesch. der Utr. Ridderhofst. en Heerl.h. Jhr Mr. E. B. F. F. Wittert van Hoogland (1912).

³⁾ Französische Tiranny (Uitgever en jaar onbekend).

brieff vom 5 September 1672 mit Befehl, in 4 Tagen 10 Schiffe mit Heu, in deren jedem 20 Fuder seyn sollten, zu liefern, mit beigefügter Straffe, wo sie sich damit nicht einstellen würden, so sollte der Schultz gefangen und de Plätze verbrannt werden.

Weil aber selbige mit gar wenig Wieszwacks versehen und bequemer das Turff als Heu liefern seynd, als konnte diese Anforderung nicht ins Werck gerichtet werden.

Damit nun die Franzosen ihre Tiranney und Grimmigkeit auf der Trauerbühne zu Waverveen und Botshol mercklich erwiesen, als zogen sie voller Freude mit 400 Mann aus Utrecht durch Breukelen und Aa, gerade nach Demmerick, also sie sich vertheilten, und die Helffte der Völcker nach Vinkeveen, die andere Helffte nach Mydrecht marchierte und Waverveen und Botshol vom Osten und Westen zugleich anzutasten.

Die jenigen so ihren Weg nach Vinkeveen nahmen, begaben sich, als sie dahin gekommen, vom Weg ab, auf die Werven der Bauern, umb sich daselbst stille zu halten, bisz sich das Los der jenigen, so durch Wilnis und Mydrecht zogen (als welcher Weg etwas länger war), vernehmen würden.

Nachdem nun die Zeit zu Ausführung dieses unglücklichen Werckes und dieser barbarischen Grausamkeit herannahete, stellten sie sich nahe bey Ruigewilnis in Ordnung, mit dem Vornehmen, sobald sie das Los vernehmen würden, in Botshol zu ziehen, und ihr Absehen mit plündern, brennen und allerhand andern Greuel auszuführen".

Hieruit zien we, dat Ter Aa en omgeving veel van de Fransche benden geleden heeft. Geen wonder, dat de daar aanwezige kasteelen ten offer vielen aan de schennende handen der vijanden. Voorwaar, l'histoire se repète.

Van de voormalige glorie van Ter Aa is dan ook niets meer over.

Baambrugge, Juli 1947.

W. F. GREVENSTUK.

Mijmeringen.

Wie denkt nooit in stil gepeinzen
aan de tijden van weleer?
Welk een schat van schone kunsten
schenkt die oude tijd ons weer.
Zien we niet met veel waardering
naar een stuk oud beeldhouwwerk?
Is 't geen streling voor ons' ogen
de bouwtrant van een oude kerk?
Zien we soms niet vol extase
naar een Rembrandt schilderij?
Kan ons Mozart niet bekoren
of soms Schumann's Träumerei?
Wie kan niet intens genieten
van 'n ongerept natuurschoon stuk,
en het zien van al deez' dingen
schenkt ons vaak een stil geluk.
Het genootschap „Niftarlake“
vraagt U niet naar rang of stand,
doch wel of U een open oog heeft
voor de schoonheid van ons land.
Of U allen mee wilt strijden
opdat in deez' moderne tijd
het erfgoed onzer oude vaders
voor 't nageslacht behouden blijft.

Nederhorst den Berg.

A. KROL—Pennings.

INHOUD.

---

1. Ledenlijst.	V
2. Jaarverslag	XI
3. Rekening Penningmeester	XVI
4. Jubileum-excursie naar de Lingestreek	XVII
5. Niftarlake-Literatuur	XXVII
6. Een woord van hulde aan den scheidenden Voorzitter, Dr. Mr. J. W. Verburgt	XXX
7. Bij het aftreden van den Heer Bastert als Penningmeester	XXXIII
I. Het Sluishuisje te Maarssen, door Mgr. A. E. Rientjes	1
II. Oude huisdeuren in de gouw Niftarlake, door C. van Dorp Jr.	4
III. Luxemburg, door Dr. Jac. Zwarts.	22
IV. Het huis „De Boomgaard” te Maarsseveen, door Mgr. A. E. Rientjes	73
V. Het dorp Ter Aa en omgeving in vroeger eeuwen, door Mej. W. F. Grevenstuk	76
VI. Mijmeringen, (ontboezeming naar aanleiding der geslaagde excursie), door Mevr. A. Krol-Pennings	87
